

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

โดย รศ.ดร.เสาวคนธ์ สุคตวาสดี และคณะ

ตุลาคม 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์”

คณะผู้วิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร. เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. นางสาวสุมนา สุครัก	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
3. นายประยุทธ์ สุดชัยรัตน์	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
4. นางสาวยาใจ ไวยยาบาล	สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอุตรดิตถ์
5. นายสมศักดิ์ ปานดอนไพร	สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

ชุดโครงการ การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิติกรรมประกาศ

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีเป็นโครงการหนึ่งของโครงการวิจัย “การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่ 36 จังหวัด” ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้กรอบแนวคิดการสร้างเครือข่ายคุณค่า วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือ (1) ศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของ สหกรณ์กลุ่ม/องค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ (2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม/องค์กร (3) การจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายและ (4) การดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่าย

การวิจัยนี้จะไม่สามารถกระทำได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากแกนนำของกลุ่มสหกรณ์/องค์กรชุมชนและองค์กรเอกชน ซึ่งได้ร่วมทำการวิจัยกับทีมวิจัยหลัก และนักวิจัยในพื้นที่จนกระทั่งงานวิจัยคล่องไปด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้

โครงการวิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผ่านทางสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งนอกจากการสนับสนุนงบประมาณแล้ว ทั้งสองหน่วยงานยังได้ให้คำชี้แนะด้านวิชาการ ทำให้ทีมวิจัยได้มีความรู้และประสบการณ์ เป็นอย่างมาก จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอบคุณนักวิจัยหลักและนักวิจัยในพื้นที่ที่ได้ร่วมใจทุ่มเทเวลาในการเข้าพื้นที่ และทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

(รองศาสตราจารย์ ดร. เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์)

หัวหน้าโครงการ

ตุลาคม 2549

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้กรอบแนวคิดการสร้างเครือข่ายคุณค่า ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่ม / องค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ (2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม / องค์กร (3) การจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่าย และ (4) การดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่าย

กระบวนการดำเนินการแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการและรวบรวมข้อมูลกลุ่มองค์กรที่จดทะเบียนสหกรณ์และไม่จดทะเบียน ขั้นตอนการจัดทำกรอบแนวทาง (ยุทธศาสตร์) และขั้นตอนการสร้าง / พัฒนาเครือข่าย

การรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนแรก ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ (จากการสำรวจ) ส่วนเทคนิคในการจัดทำยุทธศาสตร์และพัฒนาเครือข่ายใช้เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมระดมพลังสมองเพื่อหาแนวทาง และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ผลการวิจัย พบว่า สถานการณ์การดำเนินงานของกลุ่มสหกรณ์ที่จดทะเบียน ซึ่งประกอบด้วยสหกรณ์ภาคเกษตร (การเกษตร ประมงและนิคม) สหกรณ์นอกภาคเกษตร (ออมทรัพย์ ร้านค้า และบริการ) และกลุ่มเกษตรกร มีการดำเนินการตามกฎระเบียบของสหกรณ์แต่ละประเภท มีจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันไป เช่นเดียวกับกลุ่ม / องค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียน เครือข่ายสหกรณ์ที่มีอยู่เดิมอยู่ในรูปหลวมๆ เนื่องจากนโยบายของสหกรณ์จังหวัดและการนำไปปฏิบัติเพียงจะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อไม่นานมานี้ ดังนั้นส่วนใหญ่สหกรณ์ประเภทต่างๆ ต่างคนต่างอยู่และต่างก็ดำเนินธุรกิจของตนเอง โดยขาดการประสานงานของแต่ละสหกรณ์เท่าที่ควร สำหรับกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมมีความหลากหลาย โดยเฉพาะในส่วนที่ได้รับการส่งเสริมและจัดตั้งโดยหน่วยงานราชการ (เช่น พัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น) เพราะแต่ละส่วนราชการได้กำหนดรูปแบบ และแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม / องค์กรประชาชนไว้ค่อนข้างชัดเจน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินศักยภาพของกลุ่มตนเอง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มได้ทางหนึ่ง เพราะเป็นการให้กลุ่มผู้ปฏิบัติการวิเคราะห์ตนเอง ส่วนการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน เป็นการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเป็นการกำหนดแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่ายด้วย

การจัดทำกรอบแนวทางโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ผลที่ได้คือ วิสัยทัศน์จังหวัดอุตรดิตถ์ (ภาคประชาชน) “อุตรดิตถ์เศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลียงยาเสพติด ลดใช้สารพิษ ทุกชีวิตปลอดภัย คงไว้วัฒนธรรม”

การเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองตรอนและทองแสนขันเป็นการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจซื้อและธุรกิจขาย ส่วนการเชื่อมโยงขององค์กรประสานงานตำบลบ้านฝาย อำเภอป่าปอ เป็นการเชื่อมโยงฐานกิจกรรม คือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มขนมหวาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ และฐานเงินทุน คือ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. สำหรับเครือข่ายองค์กรเอกชนหรือเครือข่ายอุตรดิตถ์เมืองงาม เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ที่พัก อาหาร ร้านค้า วิถีชีวิตเกษตรกรรม สุขภาพ) และกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว

รูปแบบการเชื่อมโยงหรือการรวมตัวกันของกลุ่ม / องค์กร ยังอยู่ในขั้นปฐม คือ เป็นการรวมตัวกันขององค์กรท้องถิ่นหรือตัวแทน และเป็นการรวมตัวในแนวราบ คือร่วมมือกันทำธุรกิจช่วยเหลือกัน

เงื่อนไขความสำเร็จของการสร้างเครือข่าย คือ (1) วัตถุประสงค์ของเครือข่ายชัดเจน กรรมการและสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร มีความเข้าใจในลักษณะและแนวทางการสร้างเครือข่าย (2) มีการจัดตั้งองค์การบริหารเครือข่าย และจัดระบบการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (3) จัดระบบประสานงานซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่าย (4) มีการจัดระบบติดตามและการประเมินผลงาน

ข้อเสนอแนะ: กฎ ระเบียบหรือหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่าง ๆ ควรให้มีความคล่องตัว และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก และกับชุมชนทั้งภายในและภายนอก จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงจูงใจให้แก่สมาชิก และการจัดระบบประเมินและติดตามงาน ควรขยายเวลาเพื่อที่เครือข่ายได้พัฒนารูปแบบ และหนุนเสริมทั้งด้านงบประมาณและวิชาการ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุดรดิตถ์	1
1.2 ข้อมูลพื้นฐาน สถานภาพกลุ่ม/องค์กร/สหกรณ์ก่อนเข้าโครงการ	12
1.3 ข้อมูลพื้นฐาน ของกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัด	27
บทที่ 2 บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์	51
สถานการณ์ ทะเบียนคนจน	51
แหล่งข้อมูล/วิธีการเก็บข้อมูล	61
ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่า	61
บทที่ 3 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่าย	66
ขั้นตอนการเตรียมการ	67
ขั้นตอนการจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาเครือข่าย	82
ขั้นการสร้างและพัฒนาเครือข่าย	88
บทที่ 4 เครือข่ายที่เกิดขึ้น	105
เครือข่ายสหกรณ์การเกษตรอำเภอตรอน	105
เครือข่ายสหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน	109
เครือข่ายกลุ่มประสานงานองค์กรตำบลบ้านฝ้าย	112
เครือข่ายอุดรดิตถ์เมืองงาม	114
บทที่ 5 บทสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่ากับการแก้ไขปัญหาความยากจน	119
แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์	119
ตัวแบบเครือข่ายคุณค่า	127
บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ	128
สรุปผลการดำเนินการ	128
อภิปราย	131
ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงกระบวนการวิจัย	142
บรรณานุกรม	144
ภาคผนวก ก	145
ภาคผนวก ข	147

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ขนาดที่ตั้งของแต่ละอำเภอ	3
ตารางที่ 2 เขตการปกครอง/ประชากร	5
ตารางที่ 3 อัตราร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุดรดิตถ์ พ.ศ. 2546 จำแนกตามลำดับสาขา	7
ตารางที่ 4 สถานการณ์สหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์	12
ตารางที่ 5 จำนวนสหกรณ์ จำแนกตามประเภทสหกรณ์เป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2547	14
ตารางที่ 6 การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น	27
ตารางที่ 7 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดอุดรดิตถ์	28
ตารางที่ 8 การจำแนกความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน	32
ตารางที่ 9 จำนวนหมู่บ้านและครอบครัวหมู่บ้าน กข.คจ.	34
ตารางที่ 10 ผลการประเมินความเข้มแข็ง คอช. ของจังหวัดอุดรดิตถ์	35
ตารางที่ 11 การแบ่งประเภทและจัดระดับผลิตภัณฑ์ OTOP	36
ตารางที่ 12 กลุ่มสถาบันเกษตรกร ปี พ.ศ. 2547 จังหวัดอุดรดิตถ์	38
ตารางที่ 13 ฐานะการเงินของกลุ่มเกษตรกร	39
ตารางที่ 14 ประเภทขององค์กรวิสาหกิจชุมชนที่หน่วยงานส่งเสริมเกษตร สนับสนุน (SME)	40
ตารางที่ 15 องค์กรภาคเอกชน จำแนกตามประเภท	47
ตารางที่ 16 จำนวนปัญหาสำคัญตามลำดับ	51
ตารางที่ 17 การกลั่นกรองผู้จดทะเบียนปัญหาความยากจน	52
ตารางที่ 18 จำนวนสมาชิกสหกรณ์ที่ขึ้นทะเบียนคนยากจน จังหวัดอุดรดิตถ์	52
ตารางที่ 19 ผลของการช่วยเหลือ	54
ตารางที่ 20 การกลั่นกรองผู้จดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัด อุดรดิตถ์	56
ตารางที่ 21 ผลการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน(หนี้ในระบบ)	57
ตารางที่ 22 ความก้าวหน้าการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน(เฉพาะหนี้ นอกระบบ) ศตจ. จังหวัดอุดรดิตถ์	58

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 23 เป้าหมายครัวเรือนที่จะต้องยกระดับรายได้ในปี 2549 ของจังหวัด อุตรดิตถ์	59
ตารางที่ 24 รายชื่อหมู่บ้านต้นแบบ	60
ตารางที่ 25 การวิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียน	61
ตารางที่ 26 ครัวเรือนที่แสดงการบันทึกข้อมูลรายได้เฉลี่ย (ข้อ 27) จปฐ. จำนวนต่ำกว่า 20,000 บาท	62
ตารางที่ 27 ผู้ลงทะเบียนใน สย.6 หนี้สินของ ตำบลบ้านฝาย ม.4 บ้านม่วง และ ม.6 บ้านหนองแห้ว	65
ตารางที่ 28 กำหนดการจัดเวทีประชาคมในระดับอำเภอ 5 ครั้งรวม 9 อำเภอ	68
ตารางที่ 29 จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมในระดับอำเภอ โครงการพัฒนา ขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์	70
ตารางที่ 30 สรุปกิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนที่ 1	80
ตารางที่ 31 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์	89
ตารางที่ 32 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรเอกชน	97
ตารางที่ 33 ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรภาคประชาชน	101

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดอุตรดิตถ์	2
ภาพที่ 2 เครื่องข่ายสหกรณ์การเกษตรอำเภอตรอน	105
ภาพที่ 3 เครื่องข่ายกลุ่มสหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน	109
ภาพที่ 4 เครื่องข่ายกลุ่มประสานงานองค์กรตำบลบ้านฝาย	112
ภาพที่ 5 เครื่องข่ายอุตรดิตถ์เมืองงาม	114
ภาพที่ 6 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอลับแล	115
ภาพที่ 7 3 ห่วง 2 เงื่อน 1 ไช ในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ	120
ภาพที่ 8 แบบจำลองการแก้ปัญหาความยากจนด้วยกระบวนการเครือข่าย ฯ	127
ภาพที่ 9 กระบวนการสร้าง/พัฒนาเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนอย่าง ยั่งยืน	139

บทที่ 1

บทนำ

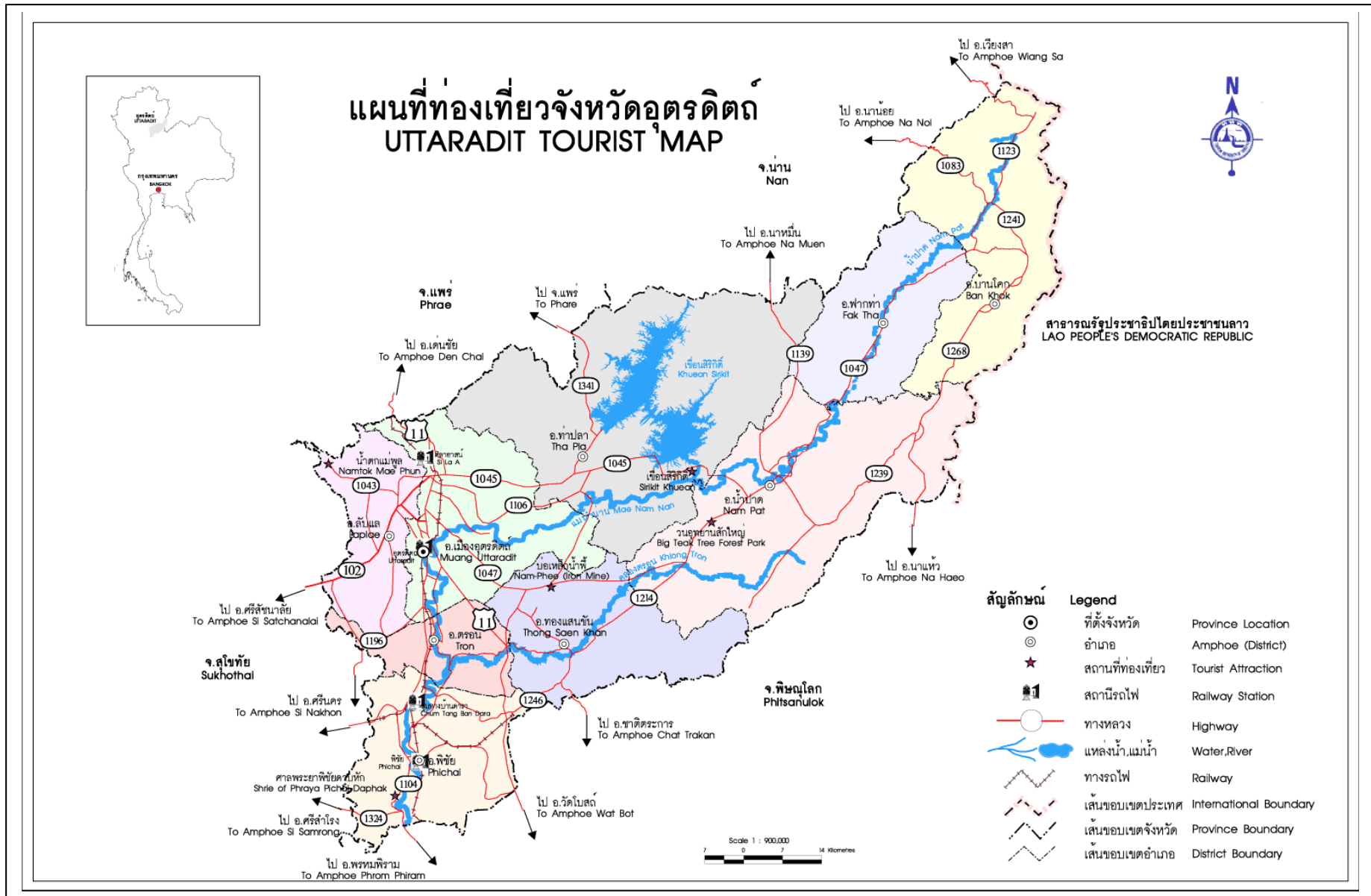
1.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุตรดิตถ์

ประวัติ

จังหวัดอุตรดิตถ์ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนล่าง ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทย เริ่มจากการตั้งเมืองพิชัย เป็น 1 ใน 16 เมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ.1893 (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์) ณ เมืองพิชัยแห่งนี้ พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้เคยเสด็จมายังเมืองทุ่งยั้งและเมืองสว่างคบุรี เพื่อนมัสการพระบรมธาตุทุ่งยั้ง และ พระแท่นศิลาอาสน์ (ตั้งอยู่ที่อำเภอลับแลในปัจจุบัน) และสมเด็จพระสังฆราช "เรือน" ได้เคยเสด็จมายัง เมืองสว่างคบุรี ก่อนที่จะขึ้นไปครอง ปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือ (ตั้งแต่เมืองพิษณุโลก จนถึง อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์) นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่พักและรวบรวมทัพ ก่อนขึ้นตีหัวเมืองฝ่ายเหนือ และอาณาจักรล้านนา ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชอีกด้วย

เมืองพิชัย ตั้งอยู่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำน่าน มีย่านการค้าที่สำคัญ คือ บางโพ ท่าอิฐ ซึ่งเป็นท่าเรือสำคัญที่พ่อค้าใช้เป็นเส้นทางเดินเรือ และการขนถ่ายสินค้า เส้นทางนี้เป็นเพียงเส้นทางเดียวที่เชื่อมระหว่างเมืองแถบตอนกลาง กับ เมืองแถบตอนเหนือ เนื่องจากแม่น้ำน่าน เป็นแม่น้ำสายเดียวที่เรือสินค้าและ เรือสำเภาก็สามารถขนส่งสินค้าผ่านขึ้นล่อง จากกรุงศรีอยุธยาถึงเมืองแถบตอนเหนือหรือนำสินค้าล่องจากหลวงพระบาง น่าน และ เมืองแถบตอนเหนืออื่นๆ ไปค้าขายแลกเปลี่ยนกับสินค้าแถบตอนได้ โดยจะต้องมาขึ้นที่ “บางโพ ท่าอิฐ” อันเป็นย่านการค้าที่สำคัญของเมืองพิชัยเท่านั้น เพราะเหนือแม่น้ำขึ้นไป จะตื้นเขิน และมีเกาะแก่งมาก

“อุตรดิตถ์” เป็นนามเมือง ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้พระราชทานนามไว้เมื่อ พ.ศ.2395 แปลว่า ท่าเรือด้านทิศเหนือของสยามประเทศ (ชื่ออ้าง ดังกล่าวพบในเอกสารจดหมายเหตุ ซึ่งเก็บรักษาอยู่ ณ งานบริการภาษาโบราณหอสมุดแห่งชาติ) ต่อมาเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2544 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสโดยเรือพระที่นั่งถึงวัดวังเตาหม้อ (วัดท่าถนน ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ในปัจจุบัน) ทรงเห็นว่า “บางโพ ท่าอิฐ”ต่อไปจะมีความเจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น ย่านการค้า “บางโพ ท่าอิฐ” มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็วมาก ซึ่งเป็นจริงดังเช่นกระแสพระราชดำริดังกล่าว ในขณะที่เมืองพิชัยยังไม่สามารถเจริญรุ่งเรืองเท่าเทียมได้ ดังนั้น ใน พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ “เมืองอุตรดิตถ์” เป็นที่ตั้งของจังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แผนภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดอุดรดิตถ์

สภาพโดยทั่วไป

ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟ 485 กม. และโดยทางรถยนต์ 491 กม. มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 7,838.592 ตารางกิโลเมตร (4,889.120 ไร่) มีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 11 ของจังหวัดในเขตภาคเหนือ โดยมีอาณาเขตติดกับจังหวัด ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน
ทิศใต้	ติดกับ	จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดกับ	จังหวัดพิษณุโลก และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(ตามแนวชายแดนยาวประมาณ 120 กิโลเมตร)
ทิศตะวันตก	ติดกับ	จังหวัดสุโขทัย

ตารางที่ 1 ขนาดพื้นที่ของแต่ละอำเภอ (เรียงตามลำดับ)

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)
1.ท่าปลา	1,681.450
2.น้ำปาด	1,448.710
3.บ้านโคก	1,055.910
4.เมืองอุตรดิตถ์	765.476
5.ทองแสนขัน	754.436
6.พิชัย	736.677
7.ฟากท่า	632.669
8.ลับแล	448.766
9.ตรอน	314.501
รวม	7,838.595

ภูมิประเทศ

ลักษณะทางภูมิประเทศของจังหวัดอุดรดิตถ์ แบ่งได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

ที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นบริเวณที่อยู่สองฝั่งแม่น้ำน่าน และลำน้ำสาขาต่างๆ ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอตรอน อำเภอพิชัย และบางส่วนของ อำเภอเมือง อำเภอลับแล และอำเภอทองแสนขัน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างเรียบ อุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำการเกษตร โดยเฉพาะทางตอนใต้ของจังหวัดมีการทำนาถึงปีละ 3 ครั้ง ระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 50 -100 เมตรจากระดับน้ำทะเล

ที่ราบระหว่างหุบเขา และบริเวณลูกคลื่นลอนลาด เป็นบริเวณที่อยู่ต่อเนื่องจากที่ราบลุ่มแม่น้ำทางด้านเหนือและด้านตะวันออกของจังหวัด ในเขตอำเภอทองแสนขัน อำเภอลับแล อำเภอน้ำปาด อำเภอฟากท่า อำเภอบ้านโคก และบางส่วนของ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขาตามแนวคลอง ตรอน น้ำปาด คลองแม่พ่อง ห้วยน้ำไคร้ และลำธารสายต่าง ๆ สลับกับเนินเขา มีความสูงระหว่าง 100 - 400 เมตรจากระดับน้ำทะเล เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกไม้ผล อาทิ ทุเรียน ลำไย ลองกอง ลำไย และมะขามหวาน

เขตภูเขาและที่สูง เป็นภูมิประเทศที่พบมากประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่จังหวัด บริเวณทางเหนือ และทางตะวันออกของจังหวัด อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบ้านโคก อำเภอฟากท่า อำเภอน้ำปาด อำเภอท่าปลา อำเภอลับแล และบางส่วนของอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ สภาพพื้นที่ในเขตนี้มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีพื้นที่ป่าไม้ ประมาณ ร้อยละ 98.54 และมีความสูงของพื้นที่ ระหว่าง 400 – 1,000 เมตร

ภูมิอากาศ

เนื่องจากจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย มีพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นทิวเขาชันชันและป่าทึบ จึงทำให้ในช่วงฤดูร้อน มีอากาศค่อนข้างร้อนอบอ้าวถึงร้อนจัด โดยเฉพาะเดือนเมษายน เป็นเดือนที่มีอากาศร้อนที่สุด มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 35 องศาเซลเซียส ในฤดูฝนมีลักษณะภูมิอากาศ แบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู โดยมี ระยะเวลาช่วงฝนสลับกับช่วงอากาศแห้งแล้งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด สำหรับฤดูหนาวมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 15-17 องศาเซลเซียส

การปกครองและประชากร

แบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 9 อำเภอ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 15 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 36 แห่ง ประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 481,829 คน จำแนกเป็น ชาย 238,719 คน หญิง 243,110 คน คิดเป็นประชากรโดยเฉลี่ย 62 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองฯ เป็นอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 33.42 และอำเภอบ้านโคกเป็นอำเภอ

ที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ ประมาณ ร้อยละ 3 ดังตารางแสดงเขตการปกครอง/ประชากร

ตารางที่ 2 เขตการปกครอง / ประชากร

อำเภอ	เขตการปกครอง				ประชากร		
	หมู่บ้าน	ตำบล	เทศบาล	อบต.	ชาย	หญิง	รวม
เมืองอุตรดิตถ์	154	17	3	15	79,036	81,974	161,010
ลับแล	63	8	3	7	28,570	29,282	57,852
พิชัย	97	11	2	11	38,933	40,689	79,622
ตรอน	47	5	2	5	18,065	18,723	36,788
ท่าปลา	84	8	2	8	25,107	24,449	49,556
น้ำปาด	45	6	1	6	16,786	16,479	33,265
ฟากท่า	31	4	1	4	7,765	7,695	15,460
บ้านโคก	31	4	1	3	7,454	6,982	14,436
ทองแสนขัน	45	4	1	4	17,003	16,837	33,840
รวม	597	67	16	63	238,719	243,110	481,829

ที่มา : สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2547

จังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 1 เขต และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 3 คน ประชาชนชาวจังหวัดอุตรดิตถ์มีความตื่นตัวทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง มีวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษาถิ่นและงานประเพณีพื้น บ้านต่าง ๆ แบบผสมผสาน เนื่องจากสภาพพื้นที่ของจังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ระหว่างเขตรอยต่อแห่งวัฒนธรรมของชาวล้านนา ลาว และภาคกลาง จึงมีประชากรบางส่วนพูดภาษาไทยภาคกลาง บางส่วนพูดภาษาล้านนา และบางส่วนพูดภาษาลาว เป็นต้น

การศึกษา

มีการจัดการทั้งในระบบและนอกระบบ โดย หน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานท้องถิ่น และเอกชน ตั้งแต่การศึกษาก่อนประถมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ในปี 2546 ประชากรของจังหวัดอุตรดิตถ์เข้ารับการศึกษาในสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 357 แห่ง ดังนี้

ระดับก่อนประถมศึกษา - มัธยมศึกษา มีโรงเรียน จำนวน 340 แห่ง ครู จำนวน 4,504 คน นักเรียน จำนวน 72,792 คน

ระดับอาชีวศึกษา มีสถานศึกษา 5 แห่ง เป็นของรัฐบาล 4 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิคอุตรดิตถ์ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ วิทยาลัยสารพัดช่างอุตรดิตถ์ และวิทยาลัยอาชีพ และมีสถานศึกษาภาคเอกชน จำนวน 1 แห่ง คือ โรงเรียนอุตรดิตถ์เทคโนโลยี

ระดับอุดมศึกษา มีสถานศึกษา 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุตรดิตถ์

การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีสถานศึกษา 10 แห่ง เป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่อยู่ในความดูแลของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

การสาธารณสุข

การจัดบริการสาธารณสุขสามารถให้บริการครอบคลุมพื้นที่ในเขตชุมชนเมืองและชนบท โดยให้ความสำคัญกับเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ โดยในปี 2546 มีสถานพยาบาลแผนปัจจุบันที่มีเตียงรับผู้ป่วยประเภทค้างคืน จำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง มีเตียงผู้ป่วย จำนวน 890 เตียง ในจำนวนนี้เป็นสถานพยาบาลที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข 9 แห่ง จำนวนเตียง 830 เตียง สังกัดกระทรวงกลาโหม 60 เตียง อัตราส่วนระหว่างเตียงผู้ป่วยต่อประชากร เท่ากับ 1 : 543

บุคลากรทางสาธารณสุขที่สำคัญ มีแพทย์ 102 คน (อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากร เท่ากับ 1 : 4,742) ทันตแพทย์ 23 คน (อัตราส่วนทันตแพทย์ ต่อประชากร เท่ากับ 1 : 21,030) พยาบาลวิชาชีพ 669 คน พยาบาลเทคนิค 180 คน (ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุตรดิตถ์)

เศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจ มีสาขาผลผลิตที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจของจังหวัด คือ สาขาการเกษตรกรรม ร่องลงไปเป็นการอุตสาหกรรม การประมง และการพาณิชย์ พืชเศรษฐกิจของจังหวัดที่สำคัญ คือ กล้วย มีการผลิตมากที่สุดในประเทศ นอกจากนี้ก็มี ทุเรียน เงาะ มังคุด ส่วนพืชไร่ที่เป็นพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว อ้อย ข้าวโพด ถั่วต่าง ๆ และยาสูบ สาเหตุที่มีพื้นที่ปลูกอ้อยมากเนื่องจากมีโรงงานน้ำตาลถึง 2 แห่ง นอกจากนี้ยังมีโรงงานผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋อง และมีการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนหลายอย่าง อาทิ การทำไม้กวาดตองกง การทอผ้า การจักสานเครื่องใช้ไม้ไผ่ การทำเครื่องปั้นดินเผา การตีเหล็กเพื่อทำเครื่องใช้เกษตรกรรมและทำมิด เป็นต้น มีธนาคารพาณิชย์ กระจายอยู่ทุกอำเภอ อำเภอที่มีความคล่องตัวทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่อยู่ในเขต อำเภอเมืองฯ อำเภอลับแล และอำเภอพิชัย สถานภาพในการครองชีพของประชากรในภาพรวมของจังหวัดอุตรดิตถ์ อยู่ในระดับปานกลาง

สถานภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัด พบว่าในปี 2546 ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 42,029 บาท เป็นอันดับที่ 10 ของจังหวัดในภาคเหนือ และเป็นอันดับที่ 49 ของประเทศไทย โดยประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มขึ้นจากปี 2545 เป็นเงิน 3,966 บาท (รายได้เฉลี่ยต่อหัวในปี 2545 เท่ากับ 38,063

บาท) และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ตามราคาประจำปี เท่ากับ 19,508 ล้านบาท พบว่า รายได้ส่วนใหญ่ของประชากรมาจากการประกอบอาชีพ 16 สาขา พบว่า สาขาเกษตรกรรมมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาเป็นสาขาการค้าส่งและค้าปลีก และสาขาการผลิตอุตสาหกรรมตามลำดับ

ตารางที่ 3 อัตราร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดอุดรดิตถ์ พ.ศ. 2546 จำแนก ตามลำดับสาขา

สาขา	มูลค่า(ล้านบาท)	คิดเป็นร้อยละ
1. สาขาเกษตรกรรม (รวมประมง)	4,753	24.4
2. สาขาการค้าส่ง และค้าปลีก	4,204	21.6
3. สาขาการผลิตอุตสาหกรรม	2,640	13.5
4. สาขาการศึกษา	1,739	8.9
5. สาขาบริหารราชการแผ่นดิน	1,525	7.8
6. สาขาบริการด้านอสังหาริมทรัพย์ ฯ	822	4.2
7. สาขาการบริการด้านสุขภาพ	760	3.9
8. สาขาการคมนาคมและขนส่ง	725	3.7
9. สาขาก่อสร้าง	662	3.4
10. สาขาการไฟฟ้า ก๊าซและประปา	524	2.7
11. สาขาตัวกลางทางการเงิน	482	2.5
12. สาขาอื่น ๆ	672	3.4

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การประกอบอาชีพ

ประชากร ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันตามภูมิภาค (มีพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 1,328,178 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 27 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่ป่าไม้ ร้อยละ 38.6) จำแนกเป็น ข้าว ร้อยละ 49 พืชไร่ ร้อยละ 29 ไม้ผล และไม้ยืนต้น ร้อยละ 11 พืชผัก ร้อยละ 2 การเกษตรอื่นๆ ร้อยละ 9

การเกษตรกรรมของจังหวัด จำแนกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 3 ด้าน คือ

- 1. ด้านการกสิกรรม** มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง ถั่วเขียว พืชที่ทำรายได้สูงสุด จำแนกเป็น
 - กลุ่มข้าว ข้าวโพด ถั่วเขียว อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง

กลุ่มผลไม้และไม้ยืนต้น ได้แก่ กล้วย ทุเรียน มะม่วง กล้าย ลองกอง มะขามหวาน และลำไย

กลุ่มพืชผัก ได้แก่ หอม กระเทียม ข้าวโพด แตงโม พริก

2. **ด้านการปศุสัตว์** เกษตรกรที่ประกอบอาชีพด้านปศุสัตว์ มีจำนวน 59,419 ครัวเรือน ครอบคลุมพื้นที่เลี้ยงสัตว์ประมาณ 713,000 ไร่ พื้นที่เฉลี่ย 12 ไร่ ต่อครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกหญ้าและพื้นที่ทุ่งหญ้าสาธารณะประมาณ 197,844 ไร่ เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก และเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม สัตว์ที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ โคเนื้อ กระบือ สุกร ไก่พื้นเมือง และเป็ดเทศ ครอบครัวยุทธศาสตร์ที่นิยมเลี้ยงสัตว์เป็นธุรกิจหลักของครอบครัวเพียงประเภทเดียว ได้แก่

ประเภทสัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ

ประเภทสัตว์เล็ก เช่น สุกร แพะ

ประเภทสัตว์ปีก เช่น ไก่ไข่ ไก่เนื้อ ไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ เป็ดไข่ และห่าน

บางส่วนนิยมเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ปีกร่วมกับเลี้ยงสุกร หรือ โค หรือ กระบือ เป็นต้น

3. **ด้านการประมง** พบว่ามีแนวโน้มการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขยายตัวมากขึ้นตั้งแต่ปี 2535 โดยมีผู้เลี้ยงปลาจำนวน 1,211 ราย พื้นที่เพาะเลี้ยง 796 ไร่ ในปี 2544 มีผู้เลี้ยงปลา ประมาณ 5,048 ราย พื้นที่เพาะเลี้ยง 4,023 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 1,872 ตัน มูลค่าการผลิตประมาณ 56 ล้านบาท

การอุตสาหกรรม ในปี 2545 มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมด 345 แห่ง เงินลงทุน 20,588,457,266 บาท จำนวนคนงาน 6,586 คน ประเภทของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมบริการ ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก และขนาดกลาง ได้แก่ โรงสีข้าว ซ่อมเครื่องยนต์/เครื่องจักรเพื่อการเกษตร รถจักรยานยนต์ ชุดทราย เคาะพันธุ์สัตว์ เป็นต้น หินในจังหวัดอุดรดิษฐ์ และมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงงานน้ำตาล โรงผลิตสุรา โรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองฯ จำนวน 201 โรง รองลงมาเป็นอำเภอพิชัย จำนวน 42 โรง อำเภอตรอน จำนวน 30 โรง และอำเภอลับแล จำนวน 27 โรง

การพาณิชย์กรรม มีการจดทะเบียนพาณิชย์(อำเภอเมืองฯ) ในปี 2544 จำนวน 155 ราย เงินทุน 29.93 ล้านบาท ผู้มาขึ้นขอจดทะเบียนนิติบุคคล ก่อตั้งเป็นบริษัทจำกัด จำนวน 8 ราย เงินทุน 18.20 ล้านบาท และจดทะเบียนก่อตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด จำนวน 59 ราย เงินลงทุน 72.90 ล้านบาท

ทรัพยากรธรรมชาติ

ป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้ประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบ และป่าแดง ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจที่พบมาก คือ ไม้สัก และ ไม้เบญจพรรณ พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดมีแนวโน้มลดลงโดยตลอด ดังนี้

- พ.ศ.2516 เนื้อที่ป่าไม้รวม 5,704 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 72.77 ของพื้นที่จังหวัด
- พ.ศ. 2521 เนื้อที่ป่าไม้รวม 3,768 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 48.07 ของพื้นที่จังหวัด
- พ.ศ.2528 เนื้อที่ป่าไม้รวม 3,271 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 41.73 ของพื้นที่จังหวัด
- พ.ศ.2545 เนื้อที่ป่าไม้รวม 40.01 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 48.07 ของพื้นที่จังหวัด

พื้นที่ป่าไม้ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ฯ ประกอบด้วย

- ป่าสงวนแห่งชาติ 15 แห่ง มีเนื้อที่รวม 3,300,044.75 ไร่ หรือ 5,280,072 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันถูกบุกรุกหายไปทำการเกษตร โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอพิชัย อำเภอตรอน อำเภอท่าปลา อำเภอบ้านโคก อำเภอน้ำปาด อำเภอทองแสนขันและอำเภอเมืองอุตรดิตถ์
- สวนอุทยานแห่งชาติ 1 แห่ง คือ สวนอุทยานต้นสักใหญ่ ตำบลบางไคร้ อำเภอน้ำปาด มีเนื้อที่ประมาณ 1,250 ไร่ มีป่าไม้เบญจพรรณนานาชนิดได้แก่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้มะค่า ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ และที่สำคัญ คือ มีต้นสักใหญ่ที่สุดในโลกมีอายุประมาณ 1,000 ปี (สูง 47 เมตร ความกว้างรอบลำต้น 9.58 เมตร)
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 1 แห่ง คือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยง และภูทอง ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ มีพื้นที่ติดกับ บ้านดง อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก มีเนื้อที่ประมาณ 340,625 ไร่ มีสัตว์ป่าหลายชนิดอาศัยอยู่ อาทิ เลียงผา และกะทิง เป็นแหล่งพื้นที่แหล่งน้ำและอาหารสำหรับสัตว์ป่าสมบูรณ์

แร่ธาตุ มีแร่ธาตุที่สำคัญ ได้แก่ แร่ดินขาวพบมากที่อำเภอเมืองฯ(ตำบลผาจุก ตำบลวังดิน ตำบลขุนฝาง) แร่หินอ่อน พบที่ อำเภอทองแสนขัน(ตำบลบ่อทอง และตำบลฝักขวง) แร่ทัลค์ พบที่ อำเภอเมืองฯ (ตำบลหาดจิว และตำบลวังดิน) อำเภอท่าปลา (ตำบลน้ำหมัน)และ อำเภอทองแสนขัน (ตำบลบ่อทอง) และแร่หินปูน พบที่ อำเภอทองแสนขัน(ตำบลบ่อทอง และตำบลฝักขวง)

ศักยภาพที่สำคัญ

ศักยภาพที่สำคัญของจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย

1. ด้านการเกษตรกรรม

คือ การทำไร่และการปลูกไม้ผล เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ สภาพพื้นดิน และมีน้ำเพียงพอและเหมาะสมต่อการเพาะปลูก จึงทำให้มีการปลูกพืชไร่และพืชสวนเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ข้าว อ้อย ข้าวโพด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีผลไม้พื้นเมืองที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป สวนผลไม้เมืองร้อนที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ลำไย ทุเรียนหลงลับแล และ มะยงชิด

2. ด้านการค้าชายแดน

มีเส้นทางการค้าชายแดน จากตัวเมืองอุดรดิตถ์ ถึง ชายแดนช่องกุด อ.บ้านโคก 162 กม. อยู่ห่างเมืองปากลาย เมืองท่าศูนย์กลางการขนส่ง ทางน้ำ แม่น้ำโขงของ สปป.ลาว เพียง 33 กม. และ ระยะทางจากช่องกุด จ.อุดรดิตถ์ ถึง ชายแดน อ.แม่สอด จ.ตาก ระยะทาง 421 กม. จังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับ สปป.ลาว อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอโนนสะอาดและอำเภอบ้านโคก เป็นระยะทางประมาณ 135 กม. เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของไทย กับ สปป.ลาว มีความสัมพันธ์ที่ต่อกันตลอดมา และมีการพบปะเยี่ยมเยียนกันเป็นประจำ มูลค่าการค้าชายแดนกว่า 80 ล้านบาทต่อปี มีช่องทางการค้ากับ สปป.ลาว รวม 4 ช่องทาง จำแนกเป็น

1. จุดผ่อนปรนทางการค้า 2 ช่องทาง คือ

- 1.1 ช่องกุด ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก เปิดทำการในวันอาทิตย์ เฉพาะเวลากลางวัน
- 1.2 ช่องห้วยต่าง ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 บ้านหนองไผ่ ตำบลบ้านโคก อำเภอบ้านโคกเปิดทำการสัปดาห์ละ 2 วัน ในวันอังคาร และพุธ เฉพาะเวลากลางวัน

2. ช่องประเพณี 2 ช่องทาง คือ

- 2.1 ช่องหมาลง (ช่องมหาราช) อยู่ในเขต อำเภอบ้านโคก
- 2.2 ช่องห้วยพร้าว (หนองปาจิด) อยู่ในเขตอำเภอน้ำป่าด

3. ด้านการท่องเที่ยว

มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ อาทิ อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ วนอุทยาน น้ำตกแม่พูน เป็นต้น
- แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศาสนสถาน ทางประวัติศาสตร์ อาทิ วัดท่าถนน พระบรมธาตุทุ่งยั้ง วัดพระแท่นศิลาอาสน์ วัดพระฝาง โครงการบ้านเกิดพระยาพิชัยดาบหัก และบ่อเหล็กน้ำพี้ เป็นต้น
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
- ประดูเชื่อมภาคเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ สามารถลดการเดินทางจากภาคเหนือไปสู่ภาคอีสาน มีระยะทางสั้น กว่า เป็น เส้นทางเลาะตามแนวชายแดน
- แหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ (เขื่อนสิริกิติ์) แม่น้ำน่านเป็นแม่น้ำสายหลัก และมีลุ่มน้ำ และลำห้วยอยู่เป็นจำนวนมาก

ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่สำคัญในปัจจุบัน ประกอบด้วย

1. ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
2. ราษฎรในเขตภูเขาไม่มีที่ดินทำกินอย่างพอเพียง
3. ขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง(บางพื้นที่)

1.2 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน สถานภาพกลุ่ม / องค์กร / สหกรณ์ ก่อนเข้าร่วมโครงการ

ข้อมูลในส่วนนี้จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่แสดงถึงสถานภาพกลุ่ม/องค์กรที่จดทะเบียน สหกรณ์ และเป็นองค์กรภาคประชาชน ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากการสำรวจเอกสารและการสำรวจจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลอีกส่วนหนึ่งแสดงถึง ศักยภาพของกลุ่มสหกรณ์ข้อจำกัดและโอกาสของกลุ่ม/องค์กรที่รวบรวมได้จากเวทีประชุม

สถานการณ์กลุ่ม/องค์กรที่จดทะเบียน

ข้อมูลทั่วไปของสหกรณ์

ข้อมูลสหกรณ์ที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจำแนกตามประเภทของสหกรณ์จำนวนสมาชิกและสถานภาพการดำเนินงานแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สถานภาพสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์

รายการ	หน่วยวัด	ประเภทสหกรณ์							
		เกษตร	ประมง	นิคม	ร้านค้า	บริการ	ออมทรัพย์	เครดิต ยูเนียน	รวม
จำนวน ณ 31 ธ.ค. 48	สหกรณ์/กลุ่ม	63	1	3	6	1	6	0	80
จำนวนรวบรวมข้อมูล	สหกรณ์/กลุ่ม	62	0	3	4	1	6	0	76
จำนวนสมาชิก	คน	80,668	0	4,602	993	285	10,302	0	96,850
	สหกรณ์	50	0	0	0	0	0	0	50
ทุนดำเนินการ	ล้านบาท	1,935.84	0.00	68.97	1.94	0.10	3,321.61	0.00	5,328.46
ทุนของสหกรณ์	ล้านบาท	691.3	0.00	25.17	1.69	0.10	1,721.43	0.00	2,439.69
ปริมาณธุรกิจ	ล้านบาท	3,901	0.00	144.30	3.33	0.01	3,593.12	0.00	7,642.15
ผลการดำเนินงาน	ล้านบาท	61.74	0.00	0.54	0.07	*0.00	100.23	0.00	162.58
กำไรสุทธิ	สหกรณ์/กลุ่ม	49	0	3	2	1	6	0	61
	ล้านบาท	64.51	0.00	0.54	0.12	*0.00	100.23	0.00	165.4
ขาดทุนสุทธิ	สหกรณ์/กลุ่ม	9	0	0	2	0	0	0	11
	ล้านบาท	-2.77	0.00	0.00	-0.05	0.00	0.00	0.00	-2.82
ไม่ดำเนินงาน	สหกรณ์/กลุ่ม	4	0	0	0	0	0	0	4
						*1,689.47			

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ , 30 ธันวาคม 2548

ข้อมูลจากรายพบพบว่า สหกรณ์/กลุ่มที่จดทะเบียนในจังหวัดอุดรดิษฐ์มีอยู่ทุกประเภทยกเว้น กลุ่มเครดิตยูเนียนซึ่งมีรวมทั้งสิ้น 80 กลุ่ม/สหกรณ์ มีสมาชิก 96,850 คน เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ การเกษตรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนกลุ่มซึ่งมีมากที่สุดเช่นกัน (63 จาก 80 กลุ่ม/สหกรณ์) จำนวนสมาชิกที่มีมากรองลงมาตามลำดับ คือ สหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์นิคม

สำหรับทุนดำเนินงาน พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มีทุนดำเนินงานมากที่สุด คือ 3,321.61 ล้านบาท สหกรณ์การเกษตร มีทุนดำเนินงาน 1,935.84 ล้านบาท

ด้านผลกำไรสุทธิ พบว่า สหกรณ์การเกษตร 49 แห่ง มีกำไรสุทธิ 64.51 ล้านบาท ส่วนสหกรณ์ ออมทรัพย์ทั้ง 6 แห่ง มีกำไรสุทธิ 100.23 ล้านบาท

ในการขาดทุนสุทธิ พบว่า สหกรณ์การเกษตรจำนวน 9 แห่ง ขาดทุนสุทธิ จำนวน 2.77 ล้านบาท และมีสหกรณ์ร้านค้า 2 แห่ง ขาดทุนสุทธิเช่นกัน เป็นเงิน 0.05 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาแยกประเภทสหกรณ์ ภาคเกษตรกรรมและนอกภาคเกษตรกรรมข้อมูลที่รวบรวม ณ เดือนกันยายน 2549 แสดงไว้ในตารางที่ 5 ยังครอบคลุมข้อมูลของกลุ่มเกษตรกร ซึ่งได้มีการย้าย โอนจากกรมส่งเสริมการเกษตรมาอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติ การปรับปรุงจากทบวงกรม พ.ศ. 2545 ด้วย

ข้อมูลดังกล่าว พบว่าจังหวัดอุดรดิษฐ์มีสหกรณ์ที่จดทะเบียนจำนวนทั้งสิ้น 136 กลุ่ม มีทุก ประเภทของสหกรณ์ มากกว่าครึ่ง (71 สหกรณ์จาก 131 สหกรณ์) อยู่ในภาคเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่ เป็น สหกรณ์การเกษตร และเมื่อรวมกลุ่มเกษตรกรอีก 50 กลุ่มแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเกือบทั้งหมดของ สหกรณ์ที่จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ภาคเกษตร

เมื่อพิจารณาตามพื้นที่ ข้อมูลจากรายที่ 5 พบว่าอำเภอพิชัย และอำเภอเมือง มีจำนวน สหกรณ์ที่จดทะเบียนมากที่สุดเรียงตามลำดับ คือ 46 และ 31 กลุ่ม ทั้งนี้เพราะอำเภอพิชัยและอำเภอ เมืองมีระบบชลประทาน เกษตรกรจึงมีพื้นที่สำหรับเพาะปลูกได้มากกว่าที่อื่น ดังนั้นจึงพบว่ามีกลุ่ม เกษตรกรที่ทำนาและทำสวนในพื้นที่มากที่สุด

ตารางที่ 5 จำนวนสหกรณ์ จำแนกตามประเภทสหกรณ์เป็นรายอำเภอ พ.ศ.2549

ลำดับ	อำเภอ	สหกรณ์ภาคเกษตร						สหกรณ์นอกภาคเกษตร						กลุ่มเกษตรกร		รวม	
		การเกษตร		ประมง		นิคม		ออมทรัพย์		ร้านค้า		บริการ					
		กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก
1	เมือง	20	45,451	-	-	-	-	5	10,114	1	247	1	279	4	1,390	31	57,571
2	พากท่า	7	3,111	-	-	1	2,443	-	-	-	-	-	-	-	-	8	5,554
3	ลับแล	3	8,506	-	-	-	-	1	247	2	1,965	-	-	4	882	7	10,718
4	น้ำปาด	7	3,803	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	4,685
5	พิชัย	15	5,967	1	42	2	4,841	-	-	-	-	-	-	29	6,584	46	14,435
6	ท่าปลา	3	3,225	-	-	-	-	-	-	1	523	-	-	-	-	4	3,748
7	ตรอน	10	8,034	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	2,805	20	10,839
8	บ้านโคก	1	1,048	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1,048
9	ทองแสน ชั้น	5	3,349	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	440	8	3,789
รวม		71	82,584	1	42	3	4,284	6	10,361	4	2,735	1	279	50	12,101	136	112,387

ที่มา : สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ 30 กันยายน 2549

บทบาท ภารกิจของ สหกรณ์

สหกรณ์เป็นกระบวนการทางสังคม (social movement) เพราะเป็นกิจกรรมของคนหรือกลุ่มคนในสังคม ที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมหรือชุมชนของตน โดยสมาชิกของสังคมหรือชุมชนนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สหกรณ์ไม่ใช่กิจกรรมของใครคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ไม่ใช่กิจกรรมของคนอื่นหรือรัฐ แต่เป็นกิจกรรมของกลุ่มคนในสังคมนั้นเอง

จากสถานภาพที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งมีฐานะทางกฎหมาย ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากสมาชิกและสาธารณชนมากขึ้น ทางฝ่ายราชการเข้าไปครอบงำหรือก้าวก่ายการทำงานได้ยากขึ้น

โดยทั่วไปแล้วการดำเนินกิจกรรมจะเริ่มต้นตั้งแต่ การให้สมาชิกมาออมเงินร่วมกันในรูปของหุ้น สมาชิกแต่ละรายจะต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าในแต่ละเดือนจะออมเงินค่าหุ้นเดือนละเท่าไร และจะต้องสะสมอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนดไว้ หุ้นที่สะสมไว้นี้จะถอนออกไม่ได้เว้นแต่ เมื่อลาออกจากการเป็นสมาชิก นอกเหนือจากการออมเงินในรูปหุ้นแล้ว ยังมีการรับฝากเงินออมทรัพย์ของสมาชิกและได้บริการเงินกู้ด้วย

สำหรับกำไร (เงินส่วนเกิน) ที่ได้รับจากการดำเนินงาน นอกจากจะจัดสรรให้สมาชิก (เงินปันผลตามหุ้นและเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนแห่งการทำธุรกิจ) แล้ว ยังกำไรส่วนหนึ่งนำมาจัดสรรเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกอีกด้วย

ศักยภาพของกลุ่มสหกรณ์

การพิจารณาศักยภาพของสหกรณ์โดยการดูจำนวนเงินต้นทุน ควรที่จะนำเอาปัจจัยอื่นร่วมพิจารณาด้วย ข้อมูลต่อไปนี้รวบรวมจากการจัดเวที

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์การเกษตรอำเภอตรอน

สมาชิกกลุ่ม

ประกอบด้วย สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ (มีสมาชิก 900 ครัวเรือน) และ สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์ (มีสมาชิก 260 ครัวเรือน)

1.1 ลักษณะการทำงาน การทำงานด้านการบริการ (ธุรกิจ)

- 1) ให้บริการสูบน้ำ
- 2) ให้บริการเงินกู้ จำหน่ายปุ๋ย ยา อาหารสัตว์
- 3) บริการตลาดกลาง

1.2 ลักษณะการบริหาร

- 1) คณะกรรมการ
- 2) พนักงาน
- 3) สมาชิก

จุดแข็ง

1. มีการศึกษาดูงาน เป็นการเติมไฟในการทำงาน เกิดการพัฒนาองค์กร
2. ส่งพนักงาน ไปอบรมทำให้มีความรู้เรื่องรายละเอียดสหกรณ์ และระเบียบต่างๆ
3. มีสวัสดิการ / เงินเดือน ทำให้พนักงานอยู่กับองค์กรได้
4. ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี
5. มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ

จุดอ่อน

ด้านการดำเนินงาน

1. คณะกรรมการและสมาชิก ขาดความรู้ ความสามารถ
2. พรบ. กฎหมายข้อบังคับ ตามระเบียบต้องเปลี่ยนทุก 4 ปี ทำให้ต้องมีการเรียนรู้งานใหม่
3. ขาดความมั่นใจ มีสวัสดิการ ค่าครองชีพน้อยทำให้พนักงานลาออกบ่อย ต้องรับพนักงานใหม่เรื่อยๆ เพราะคนเก่าลาออกบ่อย ทำให้งานไม่ต่อเนื่อง
4. ขาดความร่วมมือ ถ้าไม่ให้ความร่วมมือ / ไม่ซื้อสัตย์ต่อองค์กร / ไม่จ่ายค่าน้ำ ค่าปุ๋ยทำให้การบริหารองค์กรไม่ประสบความสำเร็จ
5. ราคาพืชผลไม่แน่นอนและมีภัยธรรมชาติ

ผลการดำเนินงาน

สหกรณ์ประสบความสำเร็จประมาณ 80 - 90 % ดูจากความก้าวหน้าของแต่ละสหกรณ์ เช่น

- เกาะกลาง สามารถซื้อที่เพิ่มสร้างอาคารสำนักงาน และเปิดตลาดใหม่
- วังกระพ้อ ซื้อรถตัดเพิ่ม 1 คัน และเปิดตลาดกลาง
- การปันผลให้สมาชิก 8-10% วังกระพ้อ 10% ตรอน และน้ำอ่าง 8%
- การเฉลี่ยคืนตามผลธุรกิจ 3- 8 % สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ 8% ตรอน 3%
- คณะกรรมการ พนักงานได้เงินปันผลปลายปี ทุกฝ่ายได้รับผลประโยชน์ตอบแทน

ปัญหาและอุปสรรค

1. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ มีภาระค่าไฟเพิ่มขึ้น (ต้นทุนสูงขึ้น) รัฐช่วยเหลือน้อยลง
2. ภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง โรคระบาด
3. ราคาพืชผล ไม่แน่นอน สัตว์เลี้ยงราคาตกต่ำ

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์การเกษตรอำเภอทองแสนขัน

สมาชิกกลุ่ม

มีลักษณะและโครงสร้าง คล้ายกับกลุ่มที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

จุดแข็ง

1. โครงสร้างองค์กรมีความเหมาะสมเอื้อต่อการทำงานทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 ฝ่าย คือ สมาชิกในฐานะเจ้าของ คณะกรรมการในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบายให้ฝ่ายจัดการใช้เป็นแนวทางในการทำงานโดยผ่านมติของที่ประชุมใหญ่ และฝ่ายจัดการในฐานะผู้ปฏิบัติ
2. มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทุกแผนกตาม โครงสร้างสหกรณ์ สอดคล้องกับ พรบ.ปี 2542
3. การดำรงตำแหน่งตามวาระ 2 ปี ไม่เกิน 2 วาระ หากพ้นตำแหน่งแล้ว 1 ปีสามารถกลับมาดำรงตำแหน่งได้เป็นการสร้างผู้นำยุคใหม่ เกิดความคิดใหม่ๆ ในสหกรณ์ใหม่ๆ
4. ระบบการทำงานเหมาะสมรัดกุม เหมาะแก่การควบคุมภายใน เอื้อต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคำสั่งมอบหมายในการทำงานที่ชัดเจน ตรวจสอบได้
5. การกำหนดสมาชิกสมทบไว้ในข้อบังคับ เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์
6. มีสำนักงานเป็นของตนเอง
7. ได้รับการอุดหนุนทางการเงินจากภาครัฐและเอกชน มีการวางแผนและการควบคุมทางการเงิน
8. มีธุรกิจที่เอื้อต่อสมาชิก และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายพันธมิตรธุรกิจซื้อ-ขายให้เกษตรกรได้
9. ดอกเบี้ยเงินฝากสูงกว่าสถาบันทางการเงินอื่นๆ

10. มีทัศนคติที่ดีต่อระบบสหกรณ์เชื่อมั่นในอุดมการณ์ หลักการ วิธีการสหกรณ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกสหกรณ์
11. นโยบายรัฐสนับสนุนเงินทุน ในรูปของโครงการต่างๆ

จุดอ่อน

1. ไม่มีรายงานการตรวจสอบกิจการอย่างสม่ำเสมอ
2. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่เกิดประสิทธิภาพ อย่างเต็มที่เท่าที่ควร
3. ขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการ สหกรณ์การเกษตรการค้าดำเนินงานธุรกิจ และการจัดการ
4. มีหนี้ค้างชำระจากสมาชิกจำนวนมาก
5. ขาดสถานที่เก็บสินค้าผลผลิตการเกษตรอย่างถูกสุขลักษณะ

ผลการดำเนินงาน

1. สามารถสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และบริษัทเอกชน ได้
2. ขบวนการสหกรณ์ร่วมกันทำให้มีอำนาจต่อรองได้

ปัญหาและอุปสรรค

1. อัตราดอกเบี้ยสถาบันทางการเงินอื่นๆต่ำ ทำให้เกิดการกู้เงินไปลงทุนกันมาก
2. ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำเมื่อเทียบกับราคาปัจจัยการผลิต
3. การว่างงานหลังเก็บเกี่ยวทำให้สมาชิกขาดรายได้
4. การบริโภควัตถุดิบมากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงรายได้ทำให้ความสามารถในการชำระหนี้ลดลง
5. ขาดผู้ประสานงานกับผู้นำการเมืองท้องถิ่นในระดับต่างๆ
6. นโยบายรัฐเรื่องกองทุนหมู่บ้าน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงาน
7. สมาชิก สหกรณ์ไปเป็นสมาชิกในองค์กรอื่นทำให้การมีส่วนร่วมในธุรกิจลดลง ขาดจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของ สหกรณ์
8. ขาดการวางแผน เป็นหนี้หลายทาง ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์
9. ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์การเกษตรอำเภอบ้านโคก

จุดแข็ง

1. การดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ มีสมาชิกประมาณ 1,000 กว่าคน ไม่มีการรวบรวมผลผลิต กรรมการเข้มแข็งแต่สมาชิกใช้บริการพ่อค้าคนกลาง โดยรับปุ๋ยและ เมล็ดพันธุ์ จากพ่อค้าคนกลางมาก่อน
2. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดให้กู้เงินประมาณ 1,050,000 บาท สหกรณ์การเกษตรนำมาให้สมาชิกกู้ยืมเงินคิดดอกเบี้ย 0.25%/เดือน การพิจารณาให้กู้ จะส่งคนไปสำรวจ พื้นที่ของสมาชิกผู้ขอกู้ก่อนเป็นการตรวจสอบข้อมูล
3. สมาชิกมีทุนหมุนเวียนการดำเนินงานของตนเอง
4. สมาชิกให้ความร่วมมือในการถือหุ้นของสหกรณ์เป็นอย่างดี (ซื้อปุ๋ย เมล็ดพันธุ์)
5. สหกรณ์มีการจัดสรรปันผลกำไรให้กับสมาชิกทุกสิ้นปีบัญชี

จุดอ่อน

1. สมาชิกเป็นหนี้เนื่องจากการกู้ยืมเงินไปใช้หนี้โครงการอื่นเป็นวงจรรายการกู้เพื่อใช้หนี้ เช่น โครงการเงินล้าน หนึ่งตำบลหนึ่งล้าน เงินกองทุน SML
2. สมาชิกนำเงินที่กู้ไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ และไม่มีเงินใช้หนี้เพราะดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นสูงมาก สกก.ต้องดำเนินการตามกฎหมาย(ขึ้นศาล)
3. ทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานยังไม่เพียงพอ
4. การรวบรวมผลผลิตสู่พ่อค้าคนกลางไม่ได้
5. ขาดการส่งเสริมในการประกอบอาชีพให้กับสมาชิก เพราะสมาชิกไม่มีทุนมากพอ

ผลการดำเนินงาน

1. ผลการดำเนินงานมีผลสำเร็จส่วนใหญ่จะมีกำไร และปันผลให้สมาชิกเสมอ
2. ฝากเงิน ขายของ ปันผล
3. ซื้อขายตรงไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ไม่ให้ถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ
4. ทำให้สมาชิกมีทุนในการประกอบอาชีพ ถ้าจำหน่ายผลผลิตโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางได้

ปัญหาและอุปสรรค

1. สมาชิกบางส่วนไม่ชำระเงินกู้คืนให้แก่ สหกรณ์การเกษตรฯ ตามสัญญา
2. การตัดสินใจของสหกรณ์การเกษตรฯ ยังไม่ทันกับเหตุการณ์ในการทำธุรกิจ

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์การเกษตรอำเภอบ้านโคกและอำเภอปากท่า

สมาชิกกลุ่ม

ประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตรน้ำป่าด สหกรณ์นิคมปากท่า สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ 2 แห่ง

จุดแข็ง

1. ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เจ้าหน้าที่รัฐ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำรัฐให้เครื่องสูบน้ำฟรี สหกรณ์การเกษตรและสหกรณ์ ได้รับลานตากพืชผลประมาณ 2 ล้านบาท
2. สมาชิกส่วนใหญ่ดำเนินการธุรกิจกับสหกรณ์เป็นอย่างดี สมาชิกให้ความเห็นใจ
3. ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน บริหาร จัดการ

จุดอ่อน

1. ขาดเงินทุนในการดำเนินงาน
2. สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจและขาดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของโดยคิดว่า สหกรณ์เป็นส่วนหนึ่งของรัฐต้องคอยช่วยเหลือสมาชิก
3. หนี้เสีย หนี้ค้างชำระ
4. สมาชิกขาดพื้นที่ และแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพ

ผลการดำเนินงาน

1. สำเร็จพอประมาณมีกำไรจากการดำเนินงาน และมีเงินปันผลจ่ายคืนสมาชิกตาม ส่วนที่ถือหุ้นอยู่
2. ความเป็นอยู่ของสมาชิกดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็ง

ปัญหาและอุปสรรค

1. การคมนาคมขนส่ง มีค่าใช้จ่ายสูง
2. การสื่อสารเทคโนโลยีขัดข้อง ส่งผลต่อการตกลงราคาสินค้า
3. ความสามัคคีของสมาชิกที่ขาดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของ สหกรณ์ เช่น กรณีที่ สหกรณ์ไม่สามารถให้บริการได้ทันเวลาสมาชิกจะไม่รอ สก.แต่จะขายสินค้า หรือรับบริการจากพ่อค้าคนกลางก่อน
4. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ระยะเวลาในการเป็นคณะกรรมการสหกรณ์ ถูกจำกัด ไม่เกิน 4 ปี ตามพรบ. เพราะกลัวการสร้างอิทธิพลแต่ในสหกรณ์เล็กๆ ประสบ ปัญหาในการหาคนมาทำงาน และเมื่อพอจะเรียนรู้งาน ได้ก็มักจะหมดวาระตาม ต้องออกจากหน้าที่ตามที่ พรบ.กำหนดไว้

5. ระเบียบกำหนดว่า สหกรณ์ต้องขายสินค้าเป็นเงินสดเท่านั้น สหกรณ์การเกษตรบ้านโลกจะประสบปัญหา เพราะพ่อค้าคนกลางจะนำของ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยมาให้เกษตรกรก่อน เมื่อผลผลิตออกมาเกษตรกรต้องขายให้เขา ซึ่งสหกรณ์การเกษตร ไม่สามารถทำได้เพราะจะกลายเป็นสินค้าขาดบัญชี
6. รูปแบบ โครงสร้าง คณะกรรมการ สมาชิกมีการระดมหุ้นมารวมกัน และเมื่อเกิดผลกำไรจะมีการปันผลคืนให้
7. สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ และออมทรัพย์ มีจุดอ่อนและอุปสรรคคล้ายกัน คือ สมาชิกกู้แล้วไม่ใช้เงินตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ และเบี้ยวหนี้ ซึ่งถ้าเป็นสหกรณ์จำกัดเป็นนิติบุคคลสามารถฟ้องร้องได้ แต่กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มเกษตรกรฟ้องร้องไม่ได้
8. ขาดเงินทุน
9. สหกรณ์ผลสำเร็จ มีการแบ่งปันกำไรให้สมาชิก แต่มีจุดอ่อน คือสมาชิกขาดจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ เมื่อการให้บริการไม่ตรงเวลา สมาชิกจะหันไปพึ่งพ่อค้าคนกลาง เพราะไม่คิดว่าตนเป็นเจ้าของสหกรณ์
10. สหกรณ์ 2 แห่ง ไม่ค่อยมีปัญหาเงินทุน มีปัญหาเรื่องกฎหมาย การหาคนมีความรู้มาทำงานเป็นคณะกรรมการ บริหารงาน การสื่อสาร

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์การเกษตรอำเภอลับแล

จุดแข็ง

1. สมาชิกให้ความร่วมมือแก่สหกรณ์เป็นอย่างดี ในการประกอบกิจกรรมสหกรณ์
2. ผลิตภัณฑ์ของสมาชิกสหกรณ์เป็นที่ยอมรับของตลาด เช่น เห็ด กระเทียม หอมแดง ทุเรียน กล้วย ฝรั่ง ฯลฯ
3. ฝ่ายบริหาร (กรรมการ) เอาใจใส่ดูแล ส่งเสริมอาชีพให้แก่สมาชิก
4. สถานที่ตั้งสหกรณ์อยู่ในพื้นที่ การคมนาคมสะดวก

จุดอ่อน

1. สมาชิกไม่มีวินัยทางการเงิน การชำระหนี้ไม่ตรงเวลา เนื่องจากภัยธรรมชาติ
2. เงินที่กู้จากส่วนกลางได้รับช้า
3. สภาพดิน ฟ้า อากาศ ไม่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ

ผลการดำเนินงาน

1. สามารถส่งเสริมให้ สมาชิกมีอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มทอผ้า / ทำไวน์
2. สมาชิกสามารถจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น เช่น กล้วย ฝรั่ง กล้วย ฝรั่ง

ปัญหา/อุปสรรค

1. การติดต่อสื่อสาร : เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรทำให้การติดต่อสื่อสารไม่สะดวก เช่น การนัดประชุมหาวันที่ว่างตรงกันยากมาก
2. เทคโนโลยี : สมาชิกยังขาดความรู้ใหม่ๆ ในการเพาะปลูก เช่น คอมพิวเตอร์
3. เงินทุน : สมาชิกส่วนใหญ่ของสหกรณ์ฯ มีฐานะยากจน ในการเพาะปลูกจำเป็นต้องกู้ยืมเงิน ดังนั้น จึงทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้น จำเป็นที่หน่วยงานของรัฐต้องเข้ามาสนับสนุน

ข้อคิด: ก่อนจะขอความช่วยเหลือจากรัฐเราต้องช่วยเหลือตัวเองก่อน

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์การเกษตรอำเภอท่าปลา

จุดแข็ง

1. เป็นสถาบันทางการเกษตรแก่สมาชิก
2. เป็นแหล่งเงินทุนแก่สมาชิก (เกษตรกรกู้เงินไปประกอบอาชีพ)
3. เป็นแหล่งเงินออมแก่สมาชิก
4. มีการบริหารจัดการที่ดี มีคณะกรรมการ (เป็นผู้บริหาร) ผู้จัดการและคณะกรรมการทุกฝ่ายร่วมมือกันทำงาน โปร่งใส ตรวจสอบได้
5. มีวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย
6. การรวมกลุ่ม ระดมหุ้น
7. มีคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน
8. การรวมกลุ่มดี เกิดการเอื้ออาทร

จุดอ่อน

1. สมาชิกมีรายได้น้อย
2. สมาชิกขาดที่ดินทำกิน เนื่องจากการถูกอพยพเพื่อสร้างเขื่อน
3. สมาชิกย้ายถิ่นฐานเพื่อขายแรงงานต่างจังหวัด
4. ราคาพืชผลตกต่ำ ต้นทุนสูง
5. สหกรณ์รับซื้อผลผลิตเป็นส่วนน้อย มีพ่อค้าคนกลางเข้าไปซื้อสินค้าถึงในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกล จึงถูกตัดราคา
6. ขาดเงินทุน
7. สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน
8. ขาดจิตสำนึกโดยเฉพาะในเรื่องสหกรณ์ (สำนึกความเป็นเจ้าของ)

ผลการดำเนินงาน

1. รับรางวัลพระราชทานสหกรณ์ดีเด่นปี พ.ศ. 2525
2. สหกรณ์มีกำไรทุกปี
3. จ่ายเงินปันผลตามหุ้นแก่สมาชิก 8%

ปัญหา/อุปสรรค

1. สมาชิกมีที่อยู่อาศัยไกล บางทีประมาณ 100 กิโลเมตร การติดต่อสื่อสารล่าช้า
2. พ่อค้ารับซื้อผลผลิตแก่สมาชิกโดยตรงในหมู่บ้าน
3. ภัยธรรมชาติ ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตน้อย
4. สมาชิกยากจน ขาดเงินออม จึงมีเงินปล่อยกู้ได้น้อยลง
5. เกษตรทำปลาได้ที่จากนิคมเป็นที่บนภูเขา ดินเป็นศิลาและมีจำนวนน้อย

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ และสหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์อำเภอพิชัย

แนวทางการทำงาน

ในอดีตใช้คณะกรรมการเป็นคนทำงานกันเองทุกเรื่องรวมถึงเรื่องบัญชี เกิดความล้มเหลว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะคณะกรรมการนำเงินไปใช้เอง ปัจจุบันจึง จัดจ้างบุคคลมาทำงานประจำ ทำให้การทำงานเป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ และกลุ่มเข้มแข็งขึ้น

จุดแข็ง

1. มีการรวมกลุ่ม
2. ระดมหุ้น
3. มีอำนาจต่อรอง
4. มีระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายรองรับ
5. มีการปล่อยเงินกู้ ปุ๋ย ยา น้ำมัน บริการน้ำ และสารเคมี
6. มีข้าราชการฝ่ายส่งเสริมเป็นพี่เลี้ยง มีการประชุมทุกเดือน
7. มีการตรวจสอบบัญชีโดยเจ้าหน้าที่โดยเจ้าหน้าที่ตรวจสอบบัญชีกรมสหกรณ์ มาตรวจสอบงบดุลบัญชีทุกปี
8. มีการปันผลผู้ถือหุ้นและเฉลี่ยคืนร้อยละ 10 ต่อปี
9. มีการประชุมกรรมการทุกเดือน
10. มีการเอื้ออาทรกับสมาชิก เช่นเมื่อสมาชิกที่อุปสรรคภัยธรรมชาติ ทางสหกรณ์ได้นำเรื่องเข้าที่ประชุมและยึดกำหนดการคืนเงิน หรือการคิดดอกเบี้ยให้
11. คณะกรรมการมาจากแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้เลี้ยงสัตว์ แบ่งตามประเภท ผู้ใช้น้ำ แบ่งตามพื้นที่ใช้น้ำ

12. มีการจ้างคนมาทำหน้าที่ประจำ

จุดอ่อน

1. ทุนหมุนเวียนไม่พอต้องกู้จากกรมส่งเสริมการสหกรณ์มา 1,500,000 บาทดอกเบี้ยร้อยละ 1 ต่อปี ซึ่งพิจารณาจากผลงาน
2. สมาชิกส่งเงินไม่เป็นไปตามกำหนด

ผลการดำเนินงาน

มีการเชื่อมโยงธุรกิจ ชุมชนสหกรณ์ ช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ เช่น เงิน ปุ๋ย น้ำมันจาก สก. พืช

ปัญหาและอุปสรรค

1. การหาเงินมาซ่อมแซมเครื่องสูบน้ำ จากกองกลาง ไม่ได้ เพราะวินิจฉัยว่าเป็นเงินงบประมาณแผ่นดิน
2. ความเข้มแข็ง ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของกลุ่มต่างๆ ขึ้นอยู่กับการเลือกผู้นำ

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ กรมทหารม้าที่ 2 จำกัด และ

สหกรณ์ออมทรัพย์จังหวัดทหารบก อุดรดิตถ์ จำกัด

สมาชิก

การจัดตั้งโดยสมาชิกที่เป็นข้าราชการในสังกัด สมาชิก 2 สหกรณ์รวมกัน 934 คน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ ประมาณ 243 คน เกษตรกรในพื้นที่

ประธานกรรมการโดยตำแหน่ง คือ ผู้บัญชาการกรมทหารม้าที่ 2 และมีคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง มีวาระ 2 ปี อยู่ได้ 2 วาระ และคัดเลือกใหม่ตอนประชุมสามัญประจำปี

จุดแข็ง

1. สมาชิกมีรายได้ประจำเดือนแน่นอน
2. ไม่มีปัญหาเรื่องการชำระหุ้น/หนี้
3. มีคณะกรรมการดำเนินงาน สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบตามระเบียบ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและเป็นสมาชิกด้วย
4. ระดมหุ้นตามฐานของเงินเดือน
5. กำไรแน่นอน เพราะหักเงินที่สมาชิกต้องจ่ายสหกรณ์จากเงินเดือนได้เลย

จุดอ่อน

เจ้าหน้าที่ทำงานมีน้อยเพราะมีงานประจำอยู่แล้ว ไม่ได้จ้างเจ้าหน้าที่มาทำงานเฉพาะ แต่มีกรมส่งเสริมสหกรณ์จากสหกรณ์จังหวัดอุดรธานีไปเป็นพี่เลี้ยงให้ทุกปี

ผลการดำเนินงาน

1. มีผลกำไรที่แน่นอน โดยการส่งหุ้นและการชำระเงินกู้แน่นอนเพราะได้รับเงินเดือนที่ธนาคาร และตัดเข้าสหกรณ์เลย
2. สมาชิกสามารถอยู่ได้จากกำไรดอกเบี้ยที่ปล่อยให้สมาชิกกู้

ปัญหาและอุปสรรค

1. งบประมาณไม่เพียงพอ
2. เจ้าหน้าที่มีน้อยไม่เพียงพอ และมีงานประจำอยู่แล้วมีเจ้าหน้าที่น้อย
3. เงินค่าจ้างน้อย

สถานการณ์กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

การก่อตั้ง

ก่อตั้งตาม พรบ.สหกรณ์ 2542 การบริหารจัดการอยู่ที่ คณะกรรมการกลุ่มที่ได้รับเลือกจากสมาชิก จำนวนขึ้นกับจำนวนสมาชิกในแต่ละพื้นที่ / ชุมชน อดี้อยู่ภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมพลังงานกระทรวงวิทยาศาสตร์ ปัจจุบันมีการโอนภารกิจไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยทั่วไปถือว่าประสบความสำเร็จ

จุดแข็ง

1. ระดมทุน / หุ้นของสมาชิก
2. มีคณะกรรมการดำเนินงาน เก็บค่าบริการการใช้น้ำ
3. เก็บหุ้นครั้งเดียว
4. ลีนปีเรียกเก็บจากผลกำไร

จุดอ่อน

1. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ สมาชิกมีรายได้ไม่แน่นอน ผลผลิตในแต่ละปีมีราคาไม่คงที่
2. เรียกค่าบริการน้ำจากผู้เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิก (ใช้บริการได้แต่ไม่ได้เงินปันผล)
3. คณะกรรมการไม่รู้/ ฐู้ไม่จริง
4. ขาดทุนหมุนเวียน(มีทุนอยู่แล้วแต่ไม่มากนัก)

ผลการดำเนินงาน

1. เกษตรกรมีน้ำใช้ มีรายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตร โดยการตั้งสถานีสูบน้ำ
2. สมาชิกเป็นเจ้าของสหกรณ์ด้วยการลงหุ้นตามความสมัครใจ ภายใต้ พรบ. 2542
3. คณะกรรมการมาจากการเลือกตั้ง จากสมาชิก

ปัญหาและอุปสรรค

1. คณะกรรมการอาจไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่กล้าตัดสินใจให้ประธานตัดสินใจคนเดียว
2. การเงิน/ค่าใช้จ่าย อายุการใช้งานของเครื่องจักรมีมานานมาก การซ่อมแซมในอดีตเป็นของศูนย์สูบน้ำ ปัจจุบันย้ายมาที่ อบต. แต่ อบต. บอกว่าย้ายมา แต่การจ้างคนมีงบประมาณ ค่าจ้าง แต่ยังไม่มียางงบประมาณซ่อมแซมบำรุงรักษา และต่อเติมคลองส่งน้ำในส่วนนี้จึงต้องใช้งบของ สหกรณ์ ซึ่งเงินทุนร่วมหุ้นนั้นไม่สามารถนำมาใช้จำนวนมากได้
3. ค่ากระแสไฟฟ้า ในอดีตรัฐบาลช่วย ปัจจุบันไม่กล้าถึงและค่ากระแสไฟฟ้าแพงมาก
4. การไอนงาน อบต. มีเงินจ้างผู้เปิดปิด แต่ไม่มียางซ่อมบำรุง ให้ยื่นเสนอให้อบต. ตั้งงบให้ในปีงบประมาณหน้า ถ้า อบต. ไม่ทำตามให้ฟ้องศาลปกครอง
5. สมาชิกไม่รู้ เช่น ปัญหาของการปันผลกองทุนหมู่บ้านที่มีบางแห่งคิดเงินล้านไปรวมกับเงินรายได้และปันผลกำไรคืนให้สมาชิกด้วย

สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์คลองนาง

เลี้ยงสัตว์ 3 ชนิด ได้แก่ วัว หมู และปลา สมาชิก 80

จุดเด่น สมาชิกถือหุ้นเดือนละ 30 บาท

ผลการดำเนินงาน นำเงินปล่อยกู้ให้แก่สมาชิก และนำเงินมาซื้อปุ๋ยเพื่อทำการเกษตร

สหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกร

สมาชิก 807 คน

จุดเด่น สหกรณ์ผลิตลูกหมูให้สมาชิกเลี้ยงและให้สมาชิกกู้เงินได้

ปัญหา สมาชิกชำระเงินไม่ตรงเวลา

สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านวังยาง

สมาชิก 100 กว่า คน

จุดเด่น สมาชิกถือหุ้นๆ ละ 10 บาท รายละ 100 บาท พื้นที่นำดำเนินการ 1,400 ไร่ ค่าทำนน้ำปีละ 150 บาท/ไร่ บารัง 300 บาท/ไร่

ปัญหา บางปี บางรายเก็บเงินส่งไม่ครบตามกำหนดผลผลิตไม่แน่นอน

1.3 ข้อมูลพื้นฐาน ของ กลุ่ม เครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมในพื้นที่จังหวัด

ข้อมูลการรวมกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของประชาชน

การรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของจังหวัด (จปฐ.) ปี 2547 พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาความเป็นอยู่และการกำหนดชีวิตของตนเอง และชุมชน โดยเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ได้แก่ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หรือกองทุนเฉพาะกิจ หรือ สมาชิกกลุ่มองค์กรอื่น ๆ สูงกว่า เกณฑ์เป้าหมาย ร้อยละ 90

ตารางที่ 6 การเป็นสมาชิกกลุ่ม / องค์กรท้องถิ่น

อำเภอ	จำนวนครัวเรือนที่สำรวจทั้งหมด (ครัวเรือน)	ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรท้องถิ่น				เทียบกับเป้าหมาย ร้อยละ
		ผ่านเกณฑ์		ไม่ผ่านเกณฑ์		
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เมืองอุดรดิตต์	19,345	18,224	94.2	1,121	5.8	+4
ตรอน	6,600	6,277	95.1	323	4.9	+5
ท่าปลา	8,291	7,688	92.7	603	7.3	+2
น้ำปาด	7,206	6,839	94.9	367	5.1	+4
ฟากท่า	3,203	3,130	97.7	73	2.3	+7
บ้านโคก	2,736	2,607	95.3	129	4.7	+5
พิชัย	14,423	13,016	90.2	1,407	9.8	+0
ลับแล	10,025	9,825	98.0	200	2.0	+8
ทองแสนขัน	6,456	6,303	97.6	453	2.4	+7
รวม	78,285	73,909	94.4	4,376	5.6	+4

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรดิตต์ ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2547

การรวมกลุ่มของประชาชนในจังหวัดอุดรดิตต์มีความหลากหลายเช่นเดียวกับในจังหวัดต่างๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ทางราชการได้ส่งเสริมและจัดตั้ง โดยแต่ละส่วนราชการได้กำหนดรูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม / องค์กรประชาชนไว้ค่อนข้างชัดเจน และ ผู้นำ/ประชาชน 1 คน จะเป็นกรรมการ/สมาชิกในหลายกลุ่ม โดยมีประชากร ประมาณ 4,376 ครัวเรือน หรือร้อยละ 5.6 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ จากการสำรวจกลุ่ม/องค์กรประชาชน โดยได้สอบถาม หน่วยงานที่มีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการรวมกลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายภาคประชาชน จำนวน 4 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงาน

พัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัด กลุ่ม NGO และ พบว่า ทั้ง 4 หน่วยงาน มีภารกิจในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายชุมชนในพื้นที่ จังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนี้

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้ประชาชนได้ประหยัดและออมเงิน โดยนำมาสะสมรวมกันเป็นกองทุน และบริหารจัดการโดยสมาชิก เพื่อสมาชิก การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เป็นแนวคิดที่ดัดแปลงผสมผสานระหว่างแนวคิดของสหกรณ์การเกษตร เครดิตยูเนียน และสินเชื่อเพื่อการเกษตร วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีดังนี้ เพื่อฝึกวินัยในการใช้เงินด้วยการประหยัด ออม และสะสมเงินในรูปเงินฝัจะ เพื่อให้มีกองทุนสนับสนุนการประกอบอาชีพและสวัสดิการของสมาชิก เพื่อส่งเสริมการจัดแจงเงินรายได้ในครอบครัวสมาชิก เพื่อฝึกกำลังรวมน้ำใจ ความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดำเนินการโดยยึดคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจ

ตารางที่ 7 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอ	จำนวนกลุ่ม ออมทรัพย์ ที่มี(กลุ่ม)	เงินฝัจะ สะสม(บาท)	จำนวน สมาชิก (คน)	ระดับความเข้มแข็ง(จำนวนกลุ่ม)			ยกระดับ เป็นวิสาหกิจ ชุมชน
				3	2	1	
เมืองอุดรดิตถ์	70	11,531,018	6,874	70	-	-	21
ลับแล	48	15,008,305	7,167	13	35	-	2
ท่าปลา	78	5,574,992	6,736	19	54	5	-
พิชัย	69	32,370,023	9,184	9	33	27	-
ตรอน	38	12,746,358	4,685	25	13	-	-
ทองแสนขัน	20	3,442,576	1,898	1	19	-	2
น้ำปาด	45	5,438,793	4,583	11	34	-	5
ฟากท่า	17	1,929,187	1,390	5	12	-	-
บ้านโคก	9	1,176,736	544	-	--	9	-
รวมทั้งสิ้น	394	89,217,988	43,061	153	200	41	30

ระยะเวลาดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่ากลุ่มที่มีระยะเวลาการดำเนินงานมากที่สุด คือ 22 ปี จำนวน 1 กลุ่ม โดยมีกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 19-22 ปี จำนวน 9 กลุ่ม กลุ่มที่มีอายุ

ระหว่าง 13 – 18 ปี จำนวน 25 กลุ่ม กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 7-12 ปี จำนวน 133 กลุ่ม และกลุ่มที่มีอายุระหว่าง 1-6 ปี จำนวน 224 กลุ่ม การบริหารจัดการเครือข่าย นอกจากแต่ละกลุ่มจะมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม จำนวน ประมาณ 15-20 คน แล้ว ยังมีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย โดยมีคณะกรรมการเครือข่ายระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ทำหน้าที่บริหารงานเครือข่ายในแต่ละระดับ

สถานการณ์กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

การก่อตั้ง

1. การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มีทุนการดำเนินงาน มีการรวมกลุ่มตั้งคณะกรรมการ เสร็จบัญชีและเลข
2. เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้าน นำเงินมาฝากร่วมกันพอมีเงินก็นำมาให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพ โดยมีสำนักงานพัฒนาชุมชนสนับสนุนดูแล
3. การรวมหุ้นเก็บค่าธรรมเนียม 20บาท/คน มีสมาชิก 30 คนขึ้นไป มีการออมทรัพย์ทุกเดือนเดือนละ 30 บาท และนำไปปล่อยให้สมาชิกกู้หมุนเวียนในแต่ละปี และปันผลทุกสิ้นปี

จุดแข็ง

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีความเข้มแข็ง ประกอบด้วย

1. มีคณะกรรมการ สมาชิก กฎระเบียบข้อบังคับ และเคารพกฎระเบียบที่ตั้งไว้
2. มีการประชุมกลุ่มคณะกรรมการ
3. มีการช่วยกันดำเนินงานกิจกรรมของสมาชิก
4. เป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพแก่สมาชิก
5. อัตราดอกเบี้ยต่ำ
6. มีการระดมเงิน ฝาก/หุ้น
7. มีปันผลให้สมาชิก
8. มีการบริหารจัดการ โดยมีคณะกรรมการดำเนินการมีการจัดทำบัญชี ประชุม มีระเบียบข้อบังคับ

จุดอ่อน

ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมีความอ่อนแอ ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการและสมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ
2. คณะกรรมการมีตำแหน่งซ้ำซ้อนกัน
3. แหล่งเงินทุนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก

4. การคืนเงินกู้ไม่ตรงเวลา สมาชิกต้องกู้เงินนอกระบบมาคืนเกิดหนี้ลูกโซ่ เพราะนำเงินกู้ไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์
5. สมาชิกบางส่วนไม่ฝากเงินตามที่กลุ่มสั่งจะตั้งไว้
6. สมาชิกส่วนน้อยกู้เงินไปแล้วไม่ใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้
7. สมาชิกขาดส่งสัจจะรายเดือน/ส่งล่าช้า ทำให้ปิดบัญชีในวันนั้นไม่ได้
8. ขาดเงินทุน ในบางกลุ่มไม่พอเพียงให้สมาชิกกู้ยืม

ผลการดำเนินงาน

1. คณะกรรมการและสมาชิก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเรื่องการบริหาร การจัดการและการจัดสรรกำไรในกลุ่มให้กับสมาชิก จากการกู้เงินของสมาชิกในกลุ่ม
2. มีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ต้องส่งเงินออมเป็นประจำทุกเดือนตามที่ตั้งสัจจะไว้
3. มีเงินออมสิ้นระบบ (เฉพาะบางกลุ่ม)
4. สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรม/เข้าใจในกิจกรรมกลุ่ม

ปัญหาและอุปสรรค

1. คณะกรรมการและสมาชิกไม่ปฏิบัติตามกฎ
2. คณะกรรมการมีตำแหน่งซ้ำซ้อนกัน
3. แหล่งเงินกู้ไม่เพียงพอต่อสมาชิก (อยากให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาสนับสนุนด้านเงินทุน)
4. การคืนเงินกู้ไม่ตรงตามสัญญา
5. เงินทุนไม่พอมีเงินทุนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการกู้เงินของสมาชิก
6. สมาชิกยากจน ขาดเงินออม จึงมีเงินปล่อยกู้ได้น้อยลง
7. ต้นทุนสูงกว่าราคาผลผลิตที่ต่ำ
8. การชำระเงินกู้มักกู้จากที่อื่นมาชำระ ในลักษณะเวียนหนี้
9. ทุกคนยึดอาชีพเดิม ยึดวัตถุประสงค์ที่มีในท้องถิ่นและต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ และรัฐก็พยายามให้เกษตรกรสามารถพึ่งตัวเองได้
10. เกษตรกรทำปลาได้ที่จากนิคมเป็นที่บนภูเขา ดินเป็นศิลาและมีพื้นที่น้อย
11. เงินไม่พอในระบบ
12. กรรมการมีจำนวนมากแต่ไม่ค่อยมาทำงาน

เครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้าน เป็นนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาขีดความสามารถ และทักษะของหมู่บ้าน/ชุมชน โดยสนับสนุนงบประมาณ หมู่บ้าน/ชุมชนละ 1 ล้านบาท เพื่อใช้เงินเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกระบวนการชุมชน เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนเพื่อช่วยเหลือพึ่งพากัน ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย การเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการ ลงทุน ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง

จังหวัดอุดรธานี จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 602 กองทุน จำแนกเป็นกองทุนหมู่บ้านจำนวน 573 กองทุน และกองทุนเมือง 29 กองทุน มีสมาชิกทั้งสิ้น 71,725 ราย สมาชิกกู้ยืมเงินกองทุนจำนวน 43,722 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.96 จำนวนเงิน 556,349,600 บาท จำแนกวัตถุประสงค์ในการกู้เงินได้ ดังนี้

• การเกษตร	33,790 ราย	คิดเป็นร้อยละ 77.28	เป็นเงิน 431,784,600 บาท
• ค้าขาย	6,884 ราย	คิดเป็นร้อยละ 15.74	เป็นเงิน 92,945,000 บาท
• การบริการ	905 ราย	คิดเป็นร้อยละ 2.07	เป็นเงิน 12,866,100 บาท
• กิจกรรมประเภทอื่นๆ	1,283 ราย	คิดเป็นร้อยละ 2.94	เป็นเงิน 11,874,400 บาท
• อุตสาหกรรมในครัวเรือน	427 ราย	คิดเป็นร้อยละ 0.98	เป็นเงิน 5,313,000 บาท
• บรรเทาเหตุฉุกเฉิน/จำเป็น	433 ราย	คิดเป็นร้อยละ 0.99	เป็นเงิน 1,566,500 บาท

ในการชำระคืนเงินกู้ ได้ดำเนินการครบทั้ง 602 กองทุน ผลกำไร/ดอกเบี้ย 27,046,700 บาท และมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามมาตรฐาน พบว่า มีกองทุนระดับ AAA จำนวน 225 กองทุน กองทุนระดับ AA จำนวน 372 กองทุน และกองทุนระดับ A จำนวน 5 กองทุน จำแนกเป็นรายอำเภอได้ ดังนี้

ตารางที่ 8 การจำแนกความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน

อำเภอ	จำนวน หมู่บ้าน/ ชุมชน	ระดับความเข้มแข็ง(จำนวนกลุ่ม)			หมายเหตุ
		AAA	AA	A	
เมืองอุตรดิตถ์	148	68	80	-	
ลับแล	58	27	31	-	
ท่าปลา	83	9	37	-	
พิชัย	90	9	77	4	
ตรอน	46	16	29	-	
ทองแสนขัน	45	40	42	1	
น้ำปาด	45	6	39	-	
ฟากท่า	30	9	21	-	
บ้านโคก	28	19	9	-	
รวม	573	203	295	5	
เทศบาลเมืองอุตรดิตถ์	23	16	7	-	
เทศบาลตำบลศรีนพมาศ	6	6	-	-	
รวมทั้งสิ้น	602	225	372	5	

จุดแข็ง

1. คณะกรรมการต้องรู้จักฐานะเบี้ยขของกองทุน
2. คณะกรรมการต้องเข้าใจในระบบการทำบัญชี
3. มีกฎระเบียบในการปล่อยเงินกู้อย่างชัดเจน
4. การประสานงานระหว่างกรรมการกับสมาชิกและหน่วยงานอื่นๆ คณะกรรมการและสมาชิกต้องเข้าใจกัน
5. ความร่วมมือของสมาชิกในการส่งเงินคืนครบตามกำหนด ถ้าไม่ส่งตามกำหนดการบริหารเงินจะล้มเหลว จึงต้องชี้แจงรายละเอียดเรื่องการกู้ยืม และการส่งเงินคืนให้แก่สมาชิกเข้าใจ
6. คณะกรรมการต้องทำงานแบบโปร่งใส ต้องชี้แจง ผลการประชุม และชี้แจงผลการดำเนินงานรายละเอียดการเงินให้สมาชิกได้รับทราบ

จุดอ่อน

1. สมาชิกเข้าร่วมประชุมบ่อย ไม่พร้อมเพรียงกัน
2. การส่งเงินคืนไม่เป็นไปตามกำหนด
3. สมาชิกยังไม่เข้าใจระบบการปล่อยเงินกู้ บางคน หรือบางหมู่บ้านให้กู้เกินวงเงินที่กำหนด (20,000 บาท) ควรต้องชี้แจงให้ทราบทั้งผู้ทำงานและผู้ขอกู้
4. สมาชิกนำเงินที่กู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

ปัญหาและอุปสรรค

- สมาชิกไม่ส่งเงินคืนตามกำหนด

เครือข่ายหมู่บ้านแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.)

หมู่บ้านแก้ไขปัญหาคความยากจน หรือ หมู่บ้าน กข.คจ. เป็นการสนับสนุนของกรมการพัฒนาชุมชนมุ่งตอบสนองนโยบายของรัฐบาล(ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2536) ด้านการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพื่อให้ครัวเรือนยากจนในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับที่ 1 ได้มีการยกระดับรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ด้วยการสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพหมู่บ้านละ 280,000 บาท เป็นกองทุน ให้ยืม(ไม่มีดอกเบี้ย) ลักษณะอาชีพที่ครัวเรือนยากจนสามารถยืมไปประกอบอาชีพ ประกอบด้วย ด้านการเกษตร การลงทุนเพื่อผลิต การขยายกิจการด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน การค้าขาย การช่าง และการประกอบอาชีพอื่นๆ ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นชอบ ทั้งนี้ โดยมีเงื่อนไขการใช้เงิน กข.คจ กล่าวคือ ห้ามนำไปใช้หนี้ ห้ามใช้บูรณะซ่อมแซมบ้านอยู่อาศัย ห้ามนำไปใช้จ่ายในครอบครัว หรืออื่นๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร และต้องชำระเงินยืมตามกำหนดเวลา หากสุดวิสัยก็ให้คณะกรรมการหมู่บ้านใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาตามความเหมาะสม ตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงปัจจุบันมีครัวเรือนที่ยืมเงิน กองทุน กข.คจ.แล้วประสบความสำเร็จสามารถเป็นแบบอย่างได้หลายครัวเรือน

ลักษณะเด่นที่สำคัญของหมู่บ้าน กข.คจ. มีดังนี้

- เป็นกิจการของชุมชน ที่ดำเนินการโดยชุมชน ประชาชนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของ กองทุน สร้างโอกาสครัวเรือนยากจนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุน ได้เรียนรู้และฝึกทักษะในการวางแผน และดำเนินการประกอบอาชีพให้สำเร็จ เกิดรายได้ และใช้รายได้พัฒนาคุณภาพชีวิต
- บูรณาการกับทุนของชุมชนและมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยมีคณะกรรมการที่เป็นคนในชุมชนบริหารจัดการกองทุน บนพื้นฐานวัฒนธรรมพื้นถิ่น

- ยึดหลักสามัคคีธรรม เนื่องจากกองทุนได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีอำนาจในการคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาของชุมชนและครัวเรือนร่วมกัน โดยใช้เวทีประชาคม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน นับเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน
- พัฒนาระบวนการเรียนรู้ของครัวเรือนและชุมชน ในลักษณะ Learning by Doing
- เป็นการพัฒนาตามลำดับ โดยเริ่มจากความพออยู่พอกินในครัวเรือน การรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และก้าวสู่การเป็นวิสาหกิจของชุมชน

ตารางที่ 9 จำนวนหมู่บ้าน และครัวเรือน หมู่บ้าน กข.คจ.

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน/ชุมชน	จำนวนหมู่บ้าน กข.คจ.	ครัวเรือนทั้งหมด	ครัวเรือนเป้าหมาย	คนทั้งหมด	คนเป้าหมาย	ครัวเรือนที่ยืมเงิน	จำนวนเงิน
เมืองอุดรดิษฐ์	148	43	4,561	4,470	16,452	16,008	1,334	
ลับแล	58	14	2,280	1,233	8,735	4,643	548	4,167,750
ท่าปลา	83	56	5,835	5,715	22,414	22,109	6,445	
พิชัย	90	33	5,694	2,297	22,176	7,895	976	9,271,500
ตรอน	46	15	1,915	1,444	5,937	5,570	751	4,575,500
ทองแสนขัน	45	23	3,235	1,090	10,970	3,619	1,037	7,229,900
น้ำปาด	45	23	3,221	1,386	11,769	5,556	767	6,324,000
พากทำ	30	12	1,091	827	4,179	2,953	454	3,077,900
บ้านโคก	28	22	2,511	1,690	9,021	6,331	645	5,440,500
รวมทั้งสิ้น	573	241	30,434	20,152	111,653	74,684	12,957	40,087,050

เครือข่ายศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.)

ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน หรือ ศอช.ต. มีฐานคิดมาจาก “เครือข่าย” เป็นภาพการเคลื่อนตัวจากปัจเจกบุคคล กลุ่ม/องค์กรผู้มาร่วมตัวกัน เป็นเครือข่าย และใช้พลังเครือข่ายองค์กรชุมชนขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน วัตถุประสงค์ของ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสานการทำงานขององค์กรชุมชนและเครือข่ายให้สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เพื่อรวมพลังเครือข่ายองค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหา การบริหารจัดการพัฒนาชุมชนอันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งในที่สุด และเพื่อให้เป็นเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนที่ทำงานเคียงคู่ไปกับองค์การปกครองท้องถิ่น

เครือข่ายศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนมีโครงสร้างในการทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัด จำนวนคณะละประมาณ 9-15 คนหรือตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ และมีผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ตำบลที่คนในชุมชนเลื่อมใส ศรัทธาและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ เป็นที่ปรึกษาสมาชิก สอช. ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ กลุ่ม/องค์กรชุมชนและเครือข่าย รวมทั้งสมาชิกกลุ่ม/องค์กรและเครือข่ายที่มีในชุมชน

บทบาทและหน้าที่ ของ สอช.มีทั้งที่เป็นภารกิจภายในและภารกิจภายนอกชุมชน อาทิ การประสานการจัดเวทีประชาคมเพื่อการตัดสินใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุนและประสานให้ผู้แทนกลุ่มองค์กรและเครือข่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สนับสนุนการจัดทำโครงการของกลุ่ม/องค์กรชุมชน ร่วมดำเนินการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนและจัดทำระบบฐานข้อมูลชุมชน ประสานงาน และเป็นผู้แทนของสมาชิกในแต่ละระดับเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจการเมืองและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานของรัฐหน่วยภาคีการพัฒนา และร่วมกับสถาบันทางวิชาการเพื่อศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนา มีมาตรฐานการประเมิน สอช. เป็น 3 ระดับ คือ ระดับเข้มแข็ง ระดับปานกลาง และระดับอ่อนแอ โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดไว้ 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการเครือข่าย การทำหน้าที่ในการเป็นศูนย์ประสานงานกลุ่ม องค์กร สมาชิก การมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตำบล ความสามารถในการพัฒนากลุ่มองค์กรสมาชิก และความสามารถในการพัฒนาผู้นำ

ผลจากการประเมินพบว่า มี สอช.ต. ที่มีความเข้มแข็งมาก มีจำนวน 37 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 57 สอช.ต. ที่มีความเข้มแข็งปานกลาง มีจำนวน 28 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 43 และ ไม่มี สอช.ต.ที่มีระดับความเข้มแข็งน้อย

ตารางที่ 10 ผลการประเมิน ความเข้มแข็ง สอช. ของจังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอ	จำนวนตำบลทั้งหมด	ระดับการความเข้มแข็ง			อำเภอ	จำนวนตำบลทั้งหมด	ระดับความเข้มแข็ง		
		มาก	ปานกลาง	น้อย			มาก	ปานกลาง	น้อย
เมืองอุดรดิตถ์	16	9	7	-	ทองแสนขัน	4	2	2	-
ดัลแบ	7	2	5	-	น้ำปาด	6	2	4	-
ท่าปลา	8	6	2	-	ฟากท่า	4	3	1	-
พิชัย	11	6	5	-	บ้านโคก	4	3	1	-
ตรอน	5	4	1	-	รวม	65	37	28	-

เครือข่าย OTOP

OTOP ของจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการดำเนินงานที่มีเป้าประสงค์ในการสร้างรายได้ และยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัด ด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรที่อยู่ให้เป็นผลิตภัณฑ์/สินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และจุดขายที่เป็นเอกลักษณ์สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แพร่หลาย ขยายการตลาดไปสู่ระดับประเทศและระดับสากล ในการส่งเสริมและพัฒนาได้ใช้เงินเป็นปัจจัยหลัก แต่จะเน้นที่การพัฒนาศักยภาพกลุ่ม/องค์กร ด้านเทคนิคและวิชาการ ผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาคุณภาพ ด้านการผลิต การตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยการแบ่งประเภทและจัดระดับผลิตภัณฑ์ OTOP ตามเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด ดังนี้

ตารางที่ 11 การแบ่งประเภทและจัดระดับผลิตภัณฑ์ OTOP

ประเภท	ทะเบียนผู้ผลิต และผู้ประกอบการ			การเข้าร่วมการคัดสรร			ระดับการคัดสรร			
	ผู้ผลิต	ผู้ประกอบการ	รวม	ผู้ผลิต	ผู้ประกอบการ	รวม	5	4	3	รวม
							ดาว	ดาว	ดาว	
1.อาหาร	87	19	106	48	7	55	2	13	7	22
2.เครื่องดื่ม	49	5	54	41	5	46	-	1	3	4
3.ผ้าและเครื่องแต่งกาย	112	4	116	65	3	68	5	6	6	18
4.ของใช้และของประดับตกแต่ง	57	9	66	33	5	38	-	5	6	11
5.ศิลปะ ประติมากรรม และของที่ระลึก	14	10	24	9	7	16	-	2	5	7
6.สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	6	2	8	3	2	5	-	-	3	3
รวมทั้งหมด	325	49	374	119	29	228	7	27	30	64

ผลิตภัณฑ์ที่มีระดับ 5 ดาว มี 7 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

- ประเภทอาหาร ได้แก่
 - “กล้วยกวนเลิศรส” ตำบลท่ามะเฟือง อำเภอพิชัย
 - “เมืงมะม่วงหิมพานต์” ตำบลหาดล้า อำเภอท่าปลา
- ประเภทผ้า ได้แก่
 - “ผ้าชิ้นตีนจกเถาะไหมย้อมสีธรรมชาติ” ตำบลชัยภูมิ อำเภอลับแล
 - “ผ้าส้อ(จกทั้งฝืน)” ตำบลเด่นเหล็ก อำเภอน้ำปาด
 - “ผ้าทอลายหมากน้ด(ส้ปประรด) ตำบลห้วยมุ่น อำเภอน้ำปาด
 - “ผ้าชิ้นตีนจกลายภูเขา” ตำบลฟากท่า อำเภอฟากท่า
 - “ผ้าทอจกทั้งฝืน” ตำบลฟากท่า อำเภอฟากท่า

เครือข่ายองค์กรพัฒนาสตรี

เครือข่ายองค์กรพัฒนาสตรี เป็นรูปแบบในการพัฒนาองค์กรที่สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์รวมทั้งส่งเสริมให้ดำเนินกิจกรรมในหลายรูปแบบ และการสนับสนุนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผนและรับผิดชอบในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนแต่ละระดับ เครือข่ายองค์กรพัฒนาสตรี มีโครงสร้างอยู่ทุกระดับทั้งระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ในแต่ละระดับมี คณะกรรมการพัฒนาสตรี หรือ เรียกโดยย่อ “ กพส.ม. กพส.ต. กพส.อ. และ กพส.จ. “ ทำหน้าที่บริหารองค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และมีสมาชิก “สตรีอาสาพัฒนา” ในแต่ละระดับ

เครือข่ายองค์กรสตรี นับเป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งเนื่องจาก เป็นแกนนำในการพัฒนาหมู่บ้านและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละระดับ ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมของเครือข่ายองค์กรสตรีได้ดำเนินการจนเป็นที่ยอมรับ

สำนักงานเกษตรจังหวัด

สำนักงานส่งเสริมการเกษตร ได้ริเริ่มและสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่ม โดยจำแนกประเภทเป็นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกร ซึ่งกระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ สำหรับกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากส่วนหนึ่งได้มีการถ่ายโอนไปขึ้นอยู่กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ จึงทำให้มีกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ภายใต้การสนับสนุนของกรมส่งเสริมเกษตรเพียง 48 กลุ่ม มีสมาชิก 11,815 คนเท่านั้น

ตารางที่ 12 กลุ่มสถาบันเกษตรกรปี พ.ศ. 2547 จังหวัดอุดรธานี

อำเภอ	กลุ่มเกษตรกร		กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		กลุ่มยุวเกษตรกร		กลุ่มส่งเสริมอาชีพ เกษตรกร	
	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก
เมือง	15	3372	43	867	3	109	2	52
ฟากท่า	2	303	23	835	6	115	6	214
ลับแล	6	1524	6	177	2	7	2	40
น้ำปาด	1	107	5	182	5	95	1	39
พิชัย	5	2410	21	296	4	126	3	61
ท่าปลา	5	771	10	696	7	935	7	298
ตรอน	10	2819	34	1083	-	-	-	-
บ้านโคก	2	222	26	971	-	-	2	24
ทองแสนขัน	2	287	34	1287	7	170	-	-
รวม	48	11815	202	6394	34	1557	23	728

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี, ตุลาคม 2548

การดำเนินงานพัฒนาใดๆ ก็ตามต่างก็มุ่งเน้นให้ประชากรที่อยู่ในพื้นที่ได้หลุดพ้นจากความยากจนสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐจึงได้ระดมกำลังเข้าไปพัฒนาด้วยการสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ให้ลงสู่พื้นที่ สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรประชาชนหรือองค์กรชุมชน โดยจัดตั้งกลุ่มขึ้นเพื่อดำเนินงานร่วมกันในรูปของโครงการหรือกิจกรรมกลุ่ม มีคณะกรรมการองค์กรชุมชนประกอบด้วยบุคคลที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านบริหารกองทุนออมทรัพย์ด้วยตนเอง องค์กรชุมชนที่มีการระดมเงินทุนเพื่อประกอบกิจกรรมการออมเพื่อปล่อยกู้หมุนเวียนให้กับชาวบ้านที่เป็นสมาชิกที่ไม่เข้มแข็ง

ปัญหาความยากจนของชาชนบทโดยเฉพาะเกษตรกรนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งคือ ทุน เพราะเป็นทั้งปัจจัยการผลิตและการบริโภค ของเกษตรกรที่ด้อยโอกาสในการผลิต ไม่ว่าจะเกษตรกรเหล่านั้นจะใช้ทุนในรูปสินเชื่อเพื่อการผลิตหรือการบริโภคก็ตาม ล้วนแต่มีความสำคัญที่จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกษตรกรสามารถนำสินเชื่อดังกล่าวไปใช้เป็นทุนหมุนเวียนในครอบครัว และตัวเกษตรกรได้นำเอาสินเชื่อไปใช้ในลักษณะที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตด้วยแล้ว ก็จะมีส่วนยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรได้

ตารางที่ 13 ฐานะการเงินของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่ม	ทรัพย์สิน (บาท)	หนี้สิน (บาท)
กลุ่มเกษตรกร	66,514,417.29	77,289,769.39

ปัญหาขาดแคลนเงินทุนของชาวชนบทเพื่อประกอบอาชีพและปรับปรุงพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้สะท้อนให้เห็นจากการที่มีองค์การชุมชนที่ทำหน้าที่ทางการเงินเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางเพื่อแก้ไขปัญหาความต้องการเงินทุนของสมาชิก ซึ่งรองรับอย่างพอเหมาะกะกับโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนา ที่มุ่งให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่กลุ่ม

แหล่งทุนที่มาของกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อทำร่วมกันเป็นแหล่งทุนที่สำคัญที่สุดและใกล้ที่สุด ก็คือ

- แหล่งทุนของประชาชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ มีการรวมทุนกัน เช่น กองทุนรักบ้านเกิด กองทุนอนุรักษ์ป่า เป็นต้น
- แหล่งทุนของรัฐ เช่น กองทุนเพื่อการพัฒนาชนบทและการเกษตรกองทุนช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน
- กองทุนขององค์กรพัฒนาเอกชน เช่น สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา มูลนิธิศุภนิมิต สมาคมนักพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น
- กองทุนของรัฐกิจหรือแหล่งทุนธุรกิจ ซึ่งสามารถเอาไปใช้ในการพัฒนาชุมชน หรือการทำธุรกิจกับชุมชน เช่น บริษัทบางจากไปร่วมทุนกับสหกรณ์การเกษตรเพื่อทำธุรกิจป้อน้ำมัน เป็นต้น
- การลงทุนขององค์กรต่างประเทศที่ให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนของไทย ซึ่งขณะนี้กำลังลดน้อยลง

ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรได้มุ่งสนับสนุนให้กลุ่มต่างๆ เข้ามาจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ความช่วยเหลือกลุ่มในระดับสูงขึ้น (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 ประเภทขององค์กรวิสาหกิจชุมชนที่หน่วยงานส่งเสริมการเกษตรสนับสนุน (SME)

ลำดับ	อำเภอ	อาหาร	เครื่องคั้น	ผ้าและเครื่องแต่งกาย	ของใช้และของประดับต่างๆ	ศิลปะประดับและของที่ระลึก	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร
1	เมือง	24	21	15	31	4	2
2	พากท่า	9	13	20	2	2	-
3	ลับแล	31	9	24	23	-	-
4	น้ำปาด	6	8	11	3	1	2
5	พิชัย	18	15	5	20	5	3
6	ท่าปลา	11	23	4	12	1	-
7	ตรอน	9	2	5	5	-	-
8	บ้านโคก	2	7	13	4	-	-
9	ทองแสนขัน	1	14	12	5	1	-
รวม		111	112	109	105	14	7

สถานการณ์กลุ่มเกษตรกรและแม่บ้านเกษตรกร

การก่อตั้ง

มีสถานะเป็นองค์กรเป็นนิติบุคคล สมาชิกกลุ่มประกอบด้วย 9 กลุ่ม/องค์กร คือ กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ 7 กลุ่ม กลุ่มแม่บ้าน (แปรรูปอาหาร จักรสาน) 2 กลุ่ม มีสมาชิกรวมกัน ประมาณ 1,731 คน การดำเนินงานในแต่ละกลุ่มอยู่ในระดับปานกลางแต่มีปัญหาบ้าง

จุดแข็ง

1. กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ อ.ตรอนมีแม่น้ำไหลผ่าน และมีเครื่องสูบน้ำไฟฟ้าเพื่อสูบน้ำให้แก่สมาชิกได้ใช้ในการเกษตรอย่างสมบูรณ์ และมีพื้นที่เหมาะสม
2. มีลานตากข้าว ฉางเก็บผลผลิต และตราซังสำหรับชั่งตวง และใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐาน
3. กลุ่มแม่บ้าน มีวัตถุดิบสำหรับแปรรูปอยู่ในพื้นที่ ทำให้มีรายได้เสริม
4. มีการจัดการบริหารที่ดี โดยคณะกรรมการ
5. มีการอบรมทรัพย์สิน
6. มีสมาชิกถือหุ้นและเข้ามาโดยสมัครใจ

จุดอ่อน

1. กลุ่มเกษตรกร ต้องการวิ่งตามความก้าวหน้า/การพัฒนาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดการ “ไม่มีก็ต้องหา ไม่มากก็ต้องกู้” เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้นพบในบางครัวเรือน
2. ขาดทุนดำเนินการ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร
3. การถ่ายโอนของราชการไม่แน่นอน เช่นกลุ่มผู้ใช้น้ำโอนเฉพาะกิจกรรมไป ส่วนรายได้/เงินทุนขึ้นกับเกษตรกรเป็นผู้ทำ สมาชิกอบต./อบต.บางหน่วยงานจัดเก็บค่าบริการไม่แน่นอน ยังเกิดความสับสนอยู่

ผลการดำเนินงาน

ทุกกลุ่มมีการดำเนินงานอยู่ในรูปคณะกรรมการ มีการประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็นปรึกษาหารือ หาทางออก/ทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีแผนการประชุมทุกเดือน ถ้ามีเรื่องด่วนจะเรียกประชุมพิเศษ

1. ด้านการบริการกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ มีการให้บริการให้แก่สมาชิก คือ
 - 1) บริการสูบน้ำให้สมาชิก
 - 2) ปลดหนี้เชื่อให้เกษตรกรในแต่ละกลุ่ม
 - 3) จำหน่ายปุ๋ย
2. กลุ่มเกษตรกร ผลการดำเนินงานและสถานการณ์บ้างกลุ่มดี
3. กลุ่มแม่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็ง การดำเนินงานของหัวหน้ากลุ่ม
4. คณะกรรมการของทุกกลุ่มอยากให้ประสบความสำเร็จ แต่ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและสถานะการณ์ของแต่ละกลุ่ม ปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง ยังไม่ถึงเป้าหมาย แต่มีผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกและชุมชน
5. มีการจัดการที่ดี กลุ่มประสบความสำเร็จ ปีนี้ผลตามหุ้น คั้นกำไร ทุกสิ้นปีงบประมาณ

ปัญหาและอุปสรรค

มีปัญหามากมาย แก้ไขได้บ้างโดยแต่ละบุคคล บางปัญหาต้องขอให้สมาชิกช่วยกัน ปัญหาหลักคือ

1. การผลิต
 - 1) เงินทุนที่ต้องใช้สูงขึ้น (ราคาปุ๋ยจาก 300 – 400 เป็น 600 บาท)
 - 2) ความร่วมมือจากสมาชิกน้อย

- 3) การเก็บค่าบริการ เพราะราคาสินค้าไม่สูงเท่าที่ควร ไม่คุ้มทุน เช่นเกษตรกรทำนา หว่านหลังหว่านข้าวแล้วเกิดฝนตก ก็ต้องหว่านใหม่ คือ ลงทุนหลายครั้งแต่เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ครั้งเดียว ทำให้มีต้นทุนสูง
 - 4) กลุ่มแม่บ้านขาดวัตถุดิบ / ราคาดัชนีสูง
 - 5) กลุ่มแม่บ้านต้องอาศัยความรู้จากเจ้าหน้าที่ในการพัฒนาสินค้า
 - 6) เครื่องมือที่ใช้หมดอายุการใช้งาน
 - 7) เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อผลผลิตที่สูงขึ้นมีราคาแพง ทำให้เป็นหนี้
 - 8) ภัยธรรมชาติ น้ำท่วม โรคและแมลง
2. การตลาด กลุ่มแม่บ้านจักสาน แปรรูป ไม่มีตลาด สินค้าขายไม่ออก
 3. การบริหารงาน กลุ่มเกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องการถ่ายโอนภารกิจของทางราชการยังไม่คงที่/ไม่ชัดเจน ทำให้การของบประมาณสนับสนุนเกิดความขัดข้อง เช่น การซ่อมแซมคลองส่งน้ำ เมื่อของบฯ ได้รับคำตอบจาก อบต.ว่างหมดแล้ว ให้กลุ่มเกษตรกรช่วยเหลือตัวเองไปก่อน ทำให้ทางกลุ่มขาดทุนเพราะ มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น มีรายได้น้อยเพราะเก็บค่าน้ำได้น้อย และดูมองว่าการบริหารไม่มีประสิทธิภาพ
 4. ขาดแหล่งเงินทุนในการดำเนินการ
 5. ขาดการสนับสนุนจากราชการ

สถานการณ์กลุ่มเกษตรกร และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร อำเภอลับแล

จุดแข็ง

1. สมาชิกให้ความร่วมมือในการรวมหุ้น ระดมทุน
2. กรรมการเข้มแข็ง
3. โปร่งใส ตรวจสอบได้
4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
5. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำตกแม่พูน และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมากมาย ที่พัก
6. สิ่งแวดล้อม ต้นไม้มาก สดชื่น

จุดอ่อน

1. ดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ระหว่าง กลุ่ม - กลุ่ม กลุ่มเกษตรกร – หน่วยงานราชการ
2. ขาดเงินทุน
3. สมาชิกบางคนขาดความรับผิดชอบ
4. กรรมการและสมาชิกขาดความรู้ และความเข้าใจในการบริหารจัดการ
5. ปัญหาขยะ

ผลการดำเนินงาน

1. ผลผลิตของกลุ่ม : ข้าว ผลไม้ รางสาด ทุเรียน เห็ดนางฟ้า เห็ดหอม หอมแดง การท่องเที่ยว
2. มีการรวมทุน
3. มีสมาชิกเพิ่ม
4. มีความสามัคคี
5. รับซื้อผลผลิตของเกษตรกร
6. มีการปรับปรุงพันธุ์พืชให้ดีขึ้น ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เช่น พันธุ์ข้าวหาพันธุ์ที่ต้านทานโรค/ทุเรียน ปรับปรุงและควรรอนุรักษ์พันธุ์พื้นเมืองไว้ด้วย จึงไม่ควรโค่นต้นทิ้ง
7. มีกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้
8. ทำให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป
9. มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว
10. มีปันผลคืนให้สมาชิก
11. มีการแปรรูปผลผลิตทางกรเกษตร (OTOP)
12. ทำให้เกิดการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรค

1. เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าเองได้
2. ผลผลิตล้นตลาด
3. คุณภาพสินค้า
4. สมาชิกไม่มีการรวมกลุ่มในการจำหน่าย
5. ถูกกดราคา
6. ผลผลิตไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน เช่น ข้าวโพด
7. ขาดสถานที่ในการเก็บผลผลิต ไม่มีที่วางเก็บผลไม้เพื่อยืดอายุ
8. ขาดแหล่งน้ำในการทำการเกษตรที่ถาวร อยู่ใกล้ลำน้ำนาน แต่ไม่มีโอกาสใช้
9. ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมภัยแล้ง น้ำท่วมขัง ผลผลิตในนาข้าวเสียหาย
10. ขาดงบประมาณในการสนับสนุน

สถานการณ์กลุ่มเกษตรกรทำไร่ อำเภอท่าปลา

จุดแข็ง

มีการรวมกลุ่มระดมหุ้น มีสมาชิกรวมกลุ่ม 120 คน มีการถือหุ้นคนละ 50 บาทต่อหุ้น

จุดอ่อน

1. ขาดเงินทุนหมุนเวียน
2. ค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรสูงขึ้น
3. สินค้าพืชไร่ราคาต่ำ

ผลการดำเนินงาน

มีการรวมกลุ่มได้รู้จักใจของสมาชิกในกลุ่ม กลุ่มมีความเข้าใจกันคอยช่วยเหลือกัน และแบ่งปันผลประโยชน์แก่กัน ความสำเร็จของกลุ่ม สมาชิกมีความพร้อม มีรายได้เพิ่มขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นเพื่อการสร้างเขื่อน ที่ดินทำกินลดลงไม่มีเอกสารสิทธิ์

1. ขาดแหล่งน้ำในการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรในที่สูง
2. ที่ทำการเกษตรมีน้อย ถูกจำกัดจากนิคมลำน้ำน่าน
3. ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตร
4. ขาดแหล่งเงินไม่เพียงพอ
5. “ถนนหนีนน้ำ ไม่ได้น้ำ ทำนาบนหินผา 34 ปีที่ผ่านมา ชาวท่าปลาได้อะไร”
6. อำเภอท่าปลาถูกอพยพ แต่ก็อยู่อย่างสงบไม่เคยเรียกร้องถึงแม้จะต้องเสียสละที่ดินทำกินไป แต่ก็ไม่เคยเรียกร้องอะไร
7. มีน้ำอยู่ในแก้ว (เขื่อน) แต่กินไม่ได้

สถานการณ์กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร อ.พิชัย

จุดแข็ง

1. สินค้ามีคุณภาพ ได้ อย. สะอาดถูกหลักอนามัย ไม่ใส่สีและสารกันบูด
2. กลุ่มมีความตั้งใจในการทำงานอย่างเข้มแข็ง
3. ได้รับเงินทุนสนับสนุนจาก อบต. ประมาณ 50,000 บาทมาซื้อวัตถุดิบในพื้นที่ (ถั่วเหลือง) และเครื่องมือในการทำเต้าเจี้ยว
4. พร้อมที่จะออกจำหน่าย
5. มีวัตถุดิบในพื้นที่
6. มีการถือหุ้นในกลุ่ม เช่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ต.ไร่ฮ้อย หุ้นละ 10 บาทมีสมาชิก 40 คน ตั้งขึ้นในปี 45
7. มีข้าราชการฝ่ายส่งเสริมเป็นพี่เลี้ยง

8. มีการตรวจสอบบัญชี
9. มีการปันผลผู้ถือหุ้นและเฉลี่ยคืน
10. มีการประชุมกรรมการทุกเดือน
11. มีการเอื้ออาทรกับสมาชิก
12. คณะกรรมการมาจากแต่ละกลุ่ม

จุดอ่อน

1. บางหน่วยงานสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านไม่เท่าที่ควรและไม่ตรงเป้าหมาย เช่นบางกลุ่มเขียนของบประมาณไปแต่ไม่ได้รับ เพราะแหล่งทุนบอกว่ากลุ่มไม่จริงจังโดยไม่ได้มาดูการทำงานของกลุ่ม
2. ขาดเงินทุนหมุนเวียน
3. ขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการผลิต เช่น เต่าแก๊ส
4. ขาดบรรจุภัณฑ์และฉลากไม่สะอาดตาของผู้บริโภค
5. ตลาดไม่กว้าง คือ มีตลาดเฉพาะในอำเภอ และหมู่บ้าน
6. ขาดประสบการณ์ ความรู้ ใช้การเรียนรู้ด้วยตัวเอง เช่นการผลิตเต้าเจี้ยวใช้การลองผิด ลองถูกไปเรื่อยๆ

กลุ่มไข่เค็ม

ก่อตั้งขึ้นปี พ.ศ. 2544 สมาชิก 43 คน เจอปัญหาไข่หวัดนก ทำให้ขายไข่เค็มไม่ได้ ปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นแต่ต้องเจอกับไข่หวัดนกรอบที่สอง

กลุ่มกล้วยกวนเลิศรส

- ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ปัจจุบันใช้ฟัน และใช้แรงงานคนในการผลิตทุกขั้นตอน สถานที่คับแคบ ไม่ได้รับเงินสนับสนุนเมื่อร้องขอ
- ทำกันเป็นอาชีพจริงจัง และจ้างนักเรียนมาช่วยห่อในวันเสาร์-อาทิตย์
- เข้าร่วมประชุม สัมมนา เวทีประชาคมตลอด
- ได้รับตรา อย.

สถานการณ์กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

การก่อตั้ง

จัดตั้งกลุ่มมา 8 ปีโดยศูนย์ส่งน้ำด้วยไฟฟ้า จ.อุตรดิตถ์ ปัจจุบันมีทุน ประมาณ 100,000 บาท ปล่อยปุ๋ยให้เกษตรกร แต่โครงการปุ๋ยปลอดดอกเบี๋ยได้ยุติลงแล้ว มีคณะกรรมการดำเนินการ โดยการเลือกตั้งจากสมาชิก

ลักษณะการทวงหนี้ โดยการประจาน และขู่จะตัดน้ำ

จุดแข็ง

มีการรวมกลุ่มด้วยความสมัครใจจากสมาชิก การระดมหุ้น ธุรกิจร่วมกัน กลุ่มมีรายได้

จุดอ่อน

1. พื้นที่เป็นที่สูงบางกลุ่มจึงต้องใช้น้ำในปริมาณมาก
2. สมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร
3. ขาดแหล่งทุน ดอกเบี๋ยต่ำ หรือปลอดดอกเบี๋ย
4. ค่ากระแสไฟแพงเกินไป กลุ่มเกษตรกรมีกำไรน้อย
5. สมาชิกปลูกข้าวอย่างเดียวเพราะขาดแคลนแรงงาน
6. ขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัย

ผลการดำเนินงาน

1. มีการให้บริการน้ำแก่สมาชิก เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
2. มีการจัดหาปุ๋ยให้กับสมาชิก ในรูปแบบให้ยืมเงินซื้อก่อน เป็นการบริการที่เพิ่มขึ้น จากเดิมที่ให้บริการน้ำอย่างเดียว ทำให้กลุ่มมีความก้าวหน้าด้านการบริการ กลุ่มและสมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน บางกลุ่มมีที่ดินจากการทำธุรกิจ มีลานข้าว เครื่องซัง และมีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่ม บางกลุ่มยังไม่มี

ปัญหาและอุปสรรค

รายได้จากการให้บริการน้ำจัดเก็บไม่ได้ตามเป้าหมาย ขาดแหล่งเงินทุน โครงการปุ๋ยปลอดดอกเบี๋ย บางกลุ่มเครื่องสูบน้ำไม่เพียงพอที่จะให้บริการน้ำแก่สมาชิกไม่ทั่วถึง พอถ่ายโอนเข้า อบต.การบำรุงซ่อมแซมเครื่องส่งน้ำล่าช้า งบประมาณไม่เพียงพอในการซ่อมแซม

สถานการณ์กลุ่มเกษตรกร

จุดแข็ง

มีคณะกรรมการและสมาชิก

จุดอ่อน

1. ขาดความพร้อม สมาชิก/กรรมการต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว
2. สมาชิกขาดความรู้
3. สมาชิกไม่ค่อยเข้าร่วมประชุม
4. ขาดเงินทุนเวียน ทำให้กลุ่มไม่มีความเข้มแข็ง

ผลการดำเนินงาน

1. มีการร่วมมือในการเสนอแนวทางการพัฒนากลุ่มให้มีศักยภาพ
2. มีความสำเร็จพอสมควรในการผลิตปุ๋ยชีวภาพ เช่น ผลิตปุ๋ยชีวภาพ มาใช้ในการทำสวน ทำนา
3. สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น ได้ความรู้ และฝึกอาชีพ ทำให้มีรายได้มีรายได้เพิ่มขึ้น

ปัญหาและอุปสรรค

1. ขาดเงินทุนหมุนเวียน
2. สมาชิกได้รับรู้และเข้าใจในการอบรม ส่วนมากไม่รู้ไม่จรรหรือไม่ได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์
3. ผลผลิตราคาตกต่ำไม่ได้รับความเป็นธรรมแม้จะใช้ปุ๋ยชีวภาพก็ช่วยไม่ได้มากนัก
4. เครือข่ายองค์กรชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ องค์กรนาร่อง 17 จังหวัดภาคเหนือ มีการออมเพื่อคู่ และที่อยู่อาศัย สวัสดิการวันละ 1 บาท ถ้าป่วยเบิกได้ 2 ครั้ง/ปี ฌาปนกิจ 3,000 บาท มีสมาชิก 800 กว่าคน สำนักงานประสานงานที่วัดกลาง

การรวมตัวเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคีความร่วมมือในท้องถิ่น

ตารางที่ 15 องค์กรภาคเอกชน จำแนกตามประเภท

ลำดับ	ประเภท	จำนวน	ลำดับ	ประเภท	จำนวน
1	มูลนิธิ	33	5	หอการค้า	1
2	สมาคม	9	6	อื่นๆ	1
3	ชมรม	7			
4	สโมสร	4	รวม		55

การรวมตัวเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนและภาคีการร่วมมือในท้องถิ่น เป็นการพัฒนาแบบครบวงจรทั้งเมืองภายใต้โครงการ “อุดรดิตต์ เมืองงาม” หรือเมืองน่าอยู่ ซึ่งการพัฒนาชุมชนแออัดให้ชาวชุมชน ที่มีอยู่ที่อาศัยที่มั่นคง มีสาธารณูปโภคและสิ่งแวดล้อมที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับเมืองได้อย่างพึ่งพาตนเอง เป็นหนึ่งในโครงการ “เมืองงาม”

เพื่อให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย องค์กรชุมชนในเมืองอุดรดิตต์จึงได้รวมตัวกันเป็น “เครือข่าย” โดยมีการดำเนินกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่องในด้านต่าง ๆ คือ

1) **การออมทรัพย์** โดยสนับสนุนให้ทุกชุมชนที่มีปัญหาด้านที่อยู่อาศัยมีการออมทรัพย์ร่วมกันแล้วเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย รวมทั้งได้มีการนำกิจกรรมเรื่องการออมรายวันไปดำเนินการต่าง ๆ ในหลายชุมชน เช่น ชุมชนหลังรพช. ชุมชนเจริญธรรม เกษมราษฎร์ เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการออมทรัพย์ของชุมชนเมืองอุดรดิตต์มีความเข้มแข็งและมีความเป็นปึกแผ่นอย่างมาก เป็นการใช้เรื่องการพัฒนาที่อยู่อาศัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาเรื่องการออมทรัพย์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตให้กลับฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง

2) **การจัดทำโครงการสวัสดิการชุมชนซีฟเมนู 5** โครงการสนับสนุนด้านสวัสดิการแก่ผู้ยากลำบากในภาวะวิกฤติ ซึ่งในส่วนของชุมชนเมืองอุดรดิตต์ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 2,120,294 ล้านบาท ซึ่งการรวมกันดำเนินการ SIF 5 ครั้งนี้เป็นการให้องค์กรชุมชนได้ร่วมกันทำงานด้านสวัสดิการอย่างคึกคัก มีการสำรวจผู้เดือดร้อนและกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ร่วมกัน จนเกิดประสบการณ์และความชำนาญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้นำไปสู่การทำงานร่วมกันด้านสวัสดิการอย่างต่อเนื่อง

3) **การออมรายวัน** นอกจากการดำเนินโครงการมิยาซาวา 250 ล้าน โครงการซีฟเมนู 5 แล้ว ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์ได้รับผลกระทบอย่างมากนี้ ชาวชุมชนเมืองอุดรดิตต์ยังได้นำรูปแบบของการออมรายวัน ซึ่งเป็นการออมที่สอดคล้องกับชีวิตและรายได้ของชาวชุมชนที่มีรายได้เป็นรายวันอีกด้วย

การออมรายวันนี้ นอกจากทำให้ชาวบ้านผู้เดือนร้อนกู้ยืมไปใช้หมุนเวียนในการประกอบอาชีพได้วันต่อวันแล้ว สมาชิกยังสามารถกู้ยืมไปเพื่อปลดหนี้ในระบบ ทำให้เงินหมุนเวียนมากขึ้น และ ส่งผลถึงกลุ่มออมทรัพย์รายเดือนปกติให้มีสภาพคล่องเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการดำเนินงานทำให้เกิดกลุ่มออมรายวันเกิดขึ้นในหลายชุมชน

องค์กรภาคประชาชนในเมืองที่มีกิจกรรมเด่นชัดมาก คือกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเจริญธรรม ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเจริญธรรม (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 2547)

ชาวบ้านกลุ่มนี้มีจำนวนประมาณ 30 กว่าครอบครัว เป็นกลุ่มที่ยากจนของชุมชน มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ถีบสามล้อ หรือเข็นของขายเล็กๆ น้อยๆ มีรายได้เป็นรายวันและไม่แน่นอน มีฐานะยากจน บ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลองโพธิ์ ในฤดูน้ำหลากกระแสน้ำไหลเชี่ยวรุนแรงและเอ่อท่วมบ้านราษฎร อีกทั้งบ้านก็อยู่ในสภาพทรุดโทรม จึงได้รวมตัวกันตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในปี 2541 เพื่อใช้เป็นเงินทุนในการสร้างบ้าน โดยการสนับสนุนส่งเสริมของสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) ในลักษณะของการออมเป็นรายวัน ซึ่งเป็นการออมทรัพย์ที่สอดคล้องกับสภาพชาวชุมชนที่มีรายได้เป็นรายวันสามารถออมได้ทุกวันในจำนวนที่ไม่มากนักตั้งแต่หนึ่งบาทขึ้นไป

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเจริญธรรม มีอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทแรกเป็นการออมวันละ 5 บาท เพื่อการกู้ยืมไปลงทุนประกอบอาชีพโดยให้สมาชิกรวมกันเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 4-5 คน หากมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อประกอบอาชีพหรือความจำเป็นในชีวิตประจำวัน ก็รวมกันกู้ในนามกลุ่มย่อย จะมีการค้ำประกันกันเอง ตอนชำระเงินกู้ก็ติดตามกันเองภายในกลุ่ม ซึ่งการชำระคืน จะคืนกันเป็นรายวันเช่นกัน เรียกว่า กู้เร็วคืนเร็ว จำนวนเงินที่กู้ก็ไม่มากมายอะไร ครั้งละประมาณห้าพันบาท ตามแต่ความจำเป็นจริงๆ ซึ่งส่วนใหญ่นำไปหมุนเวียน ค้าขายประจำวัน

ประเภทที่ 2 เป็นการออมเพื่อการสร้างบ้านวันละ 15 บาท เงินก้อนนี้จะไม่มีการให้สมาชิกกู้ยืม จะสะสมไว้เพื่อการสร้างบ้านเท่านั้น การกำหนดจำนวนเงินออมเพื่อสร้างบ้านนั้นได้จัดทำโครงการเพื่อขอใช้สินเชื่อจากสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง ในนามกลุ่มออมทรัพย์ชุมชนเจริญธรรม คิดเฉลี่ยแล้วแต่ละครอบครัวจะต้องผ่อนชำระเดือนละ 450 บาท หรือวันละ 15 บาท สมาชิกจึงตกลงออมเงินประเภทนี้กันวันละ 15 บาท สำหรับที่ดินที่ใช้สร้างบ้านนั้นได้เจรจากับทางวัดพระแท่นขอใช้ที่ดินวัดในการสร้างบ้าน การสร้างบ้านก็จะมีการลงแขกทำเองทั้งหมด โดยสถาปนิกชุมชนคอยให้คำแนะนำด้านเทคนิค ซึ่งวัสดุบางส่วนสามารถนำของเดิมมาใช้ได้ ทำให้ราคาบ้านถูกกว่าที่ประมาณการไว้แต่ต้น

สถานภาพและบทบาทที่มีต่อสมาชิก / ชุมชน

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมการออมและการให้สินเชื่อเพื่อพัฒนาอาชีพของประชาชนผู้ด้อยโอกาสทั้งในชุมชนเมืองและชนบท โดยบทบาทของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และโดยการริเริ่มสร้างสรรค์ของประชาชนเอง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความพยายามของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจากระดับฐานรากของสังคม

อุดมการณ์ข้อหนึ่งของการรวมกลุ่มชาวชนบท คือ การพัฒนาคน แนวความคิดนี้ต้องการให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจของกลุ่ม แต่โดยข้อเท็จจริงกลุ่มส่วนใหญ่ที่ประสบความสำเร็จจะเกิดจากผู้นำและกรรมการเพียงไม่กี่คน การที่กลุ่มมี

สมาชิกจำนวนเพิ่มขึ้นก็เพราะเขาเหล่านั้นต้องการพึ่งพาความสามารถพิเศษของผู้นำ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการเงินแต่ตนเอง เพราะสมาชิกขาดความสามารถในการทำธุรกิจ

การมีส่วนร่วมที่จะมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มจึงไม่ใช่การมีส่วนร่วมในงานทุกด้านของสมาชิกทุกคน เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีเวลาพอที่จะร่วมงานทุกอย่าง แต่ความผูกพันของกรรมการและสมาชิกที่มีต่อกิจกรรมของกลุ่มจะเป็นตัวแปรสำคัญ ที่ทำให้กลุ่มสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใสและตรวจสอบได้

การเชื่อมโยงธุรกิจ

ศักยภาพในการจัดการ การอยู่ร่วมกันของชาวบ้าน ยังมีข้อจำกัดในระดับและขอบเขตที่กว้างขึ้น การร่วมกันคิดหาทางแก้ไขปัญหา หรือการจัดการอยู่ร่วมกันในระดับที่กว้างกว่าขอบเขตของหมู่บ้านหรือกลุ่มการจัดการในระดับกว้างนี้เป็นเรื่องยาก เนื่องจากชาวบ้านยังมองไม่เห็นความเชื่อมโยง ความร่วมมือของสังคมในระดับที่กว้างขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะชาวบ้านมีชีวิตที่ต่างคนต่างอยู่ ช้ายังประสบความยากจนและส่วนใหญ่ยังคงกังวลกับการช่วยเหลือตนเองให้หลุดพ้นจากภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจเฉพาะหน้า ทำให้ขาดการวิเคราะห์เชื่อมโยงถึงสาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของตนเองกับปัญหาของส่วนรวม การแก้ปัญหามุ่งไปที่ต่างคนต่างทำ

หน่วยงานหลักที่สนับสนุนองค์กรชุมชน ได้ดำเนินการสร้างเครือข่าย แต่ก็เป็นเครือข่ายในแนวตั้ง (เช่น กรมสหกรณ์) หรือเครือข่ายที่มีกิจกรรมคล้ายกันอยู่ในพื้นที่เดียวกัน อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันกรมการพัฒนาชุมชนได้จัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.) ที่มีฐานความคิดมาจาก “เครือข่าย” ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานการทำงานและระดมความร่วมมือระหว่างผู้นำ กลุ่มองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน ในลักษณะพหุภาคี แต่เนื่องจากเพิ่งเริ่มก่อตั้ง จึงยังไม่เห็นผลงานเป็นรูปธรรมนัก ในภาพรวมแล้ว ยังไม่มีการสอดประสานในการเชื่อมโยงธุรกิจ ยังอยู่ในสภาพต่างคนต่างทำ ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี กรณีที่เป็นรูปธรรมได้ดำเนินการโดยชุมชน

บทที่ 2

บทสังเคราะห์ข้อมูลคนจนในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์

สถานการณ์ทะเบียนคนจน

จังหวัดอุดรดิตถ์ มีผู้จดทะเบียนตามนโยบายการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจน รวมทั้งสิ้น 72,227 คน คิดเป็นร้อยละ 14.89 ของประชากรทั้งจังหวัด ปัญหาที่สัมพันธ์กับความยากจนมีรวม 105,650 ปัญหา แยกตามระดับความถี่ที่ผู้ลงทะเบียนระบุไว้ดังนี้ (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 จำนวนปัญหาสำคัญตามลำดับ

ที่	ปัญหา	จำนวนปัญหา	คิดเป็นร้อยละ
1	ปัญหาหนี้สิน	42,068	39.82
2	ปัญหาที่ดินทำกิน	40,878	38.69
3	ปัญหาที่อยู่อาศัย	11,526	10.91
4	ปัญหาช่วยเหลือเด็กนักเรียนให้มีงานทำ	2,973	2.81
5	ปัญหาถูกหลอกลวง	669	0.63
6	ปัญหาผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย	43	0.04
7	ปัญหาคนเร่ร่อน	26	0.03
8	ปัญหาอื่นๆ	7,467	7.07

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนจังหวัดอุดรดิตถ์ (มกราคม 2549)

เมื่อพิจารณาตามแบบรายงานการถ่วงกรองข้อมูลตามตารางที่ 16 หลังจากได้ผ่านการตรวจสอบและรับรองจากเวทีประชาคมในแต่ละตำบลรวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้จดทะเบียนแสดงความประสงค์ขอรับความช่วยเหลือ (Need) ไม่ประสงค์ขอรับความช่วยเหลือ (No want) และให้รายที่ตกค้างมาจดทะเบียนเพิ่ม พบว่าในภาพรวมมีผู้จดทะเบียนทุกประเภททั้งสิ้น 105,650 คน ปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือจำนวน 75,882 ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 71.82 ของปัญหาที่ลงทะเบียนทั้งหมด จำนวนของผู้จดทะเบียนประเภทหนี้สินภาคประชาชน จำนวน 42,068 คน มากที่สุด รองลงมาได้แก่ประเภทที่ดินทำกินจำนวน 40,878 คน และปัญหาประเภทที่อยู่อาศัยจำนวน 11,526 คน

ตารางที่ 17 การกลั่นกรองผู้จดทะเบียนปัญหาความยากจน

ที่	ปัญหา	ผู้ลงทะเบียน ทั้งหมด (ราย)	ไม่ประสงค์รับความ ช่วยเหลือ(want) (ราย)	ต้องการความ ช่วยเหลือ (need) (ราย)
1	ปัญหาหนี้สิน	42,068	12,391	29,277
2	ปัญหาที่ดินทำกิน	40,878	12,293	28,585
3	ปัญหาที่อยู่อาศัย	11,526	3,263	8,263
4	ปัญหาช่วยเหลือเด็กนักเรียนให้มีงานทำ	2,973	778	2,195
5	ปัญหาถูกหลอกลวง	669	166	503
6	ปัญหาผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย	43	12	31
7	ปัญหาคนเร่ร่อน	26	2	24
8	ปัญหาอื่นๆ	7,467	863	6,604

เนื่องจากปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดได้แก่ ปัญหาหนี้สิน และปัญหาที่ดินทำกิน ตลอดจนที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการรวมกลุ่มสหกรณ์ ดังนั้นจึงตรวจสอบสมาชิกของสหกรณ์ที่ขึ้นทะเบียน ข้อมูลจากตารางที่ 18 แสดงรายละเอียดของจำนวนผู้ขึ้นทะเบียนจำแนกตามปัญหาดังนี้

ตารางที่ 18 จำนวนสมาชิกสหกรณ์ที่ขึ้นทะเบียนคนยากจน จังหวัดอุดรดิตต์ (ณ วันที่ 21 มีนาคม 2549)

ที่	ชื่อสหกรณ์	จำนวน (ราย)	ปัญหาด้าน
1	สหกรณ์การเกษตรเมืองอุดรดิตต์ จำกัด	124	หนี้สิน
2	สหกรณ์การเกษตรน้ำปาด จำกัด	16	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน
3	สหกรณ์การเกษตร ทร.กลาง นพค. อุดรดิตต์ จำกัด	2	หนี้สิน
4	สหกรณ์การเกษตรนิคมฯ ลำน้ำน่าน จำกัด	11	หนี้สิน
5	สหกรณ์นิคมชัยพัฒนาจำกัด	28	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน
6	สหกรณ์นิคมฟากท่า จำกัด	45	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน
7	สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด	16	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน
8	สหกรณ์การเกษตรเมืองตรอน จำกัด	44	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน
9	สหกรณ์การเกษตรพิชัย จำกัด	27	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน
10	สหกรณ์การเกษตรฟากท่า จำกัด	42	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน
11	สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด	29	หนี้สิน
12	สหกรณ์การเกษตรบ้านโคก จำกัด	17	หนี้สิน,ที่ดินทำกิน

ที่มา : สหกรณ์จังหวัดอุดรดิตต์ 2549

ข้อมูลแสดงจำนวนสมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่ที่มีปัญหาหนี้สินและที่ดินทำกิน ส่วนที่มีปัญหาเฉพาะหนี้สิน ได้แก่ สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรเมืองอุดรดิตถ์ จำกัด สหกรณ์การเกษตรลับแล สหกรณ์การเกษตรนิคมฯลำน้ำน่าน จำกัด และสหกรณ์การเกษตร กรป.กลาง นพค.อุดรดิตถ์ จำกัด

ปัญหาทั้ง 8 ประเภท หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะส่วนราชการในระดับอำเภอได้จัดการรวนแค้น โดยออกคำสั่ง ศตจ.อต.ที่ 2537/2548 ลงวันที่ 18 พ.ย. 2548 จัดองค์กรการบริหารเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการรวนแค้น โดยแบ่งออกเป็น 6 ฝ่าย ได้แก่

1. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านหนี้สินภาคประชาชน
 - 1.1 รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์ (1) ประธาน
 - 1.2 คลังจังหวัดอุดรดิตถ์ กรรมการ/เลขานุการ
2. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านที่ทำกิน
 - 2.1 รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์ (1) ประธาน
 - 2.2 ปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุดรดิตถ์ กรรมการ/เลขานุการ
3. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย
 - 3.1 ปลัดจังหวัดอุดรดิตถ์ ประธาน
 - 3.2 พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรรมการ/เลขานุการ
4. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร
 - 4.1 รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์ (2) ประธาน
 - 4.2 เกษตรจังหวัดอุดรดิตถ์ กรรมการ/เลขานุการ
5. ฝ่ายปฏิบัติการแก้ไขปัญหาด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม
 - 5.1 รองผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรดิตถ์ (1) ประธาน
 - 5.2 จัดหางานจังหวัดอุดรดิตถ์ กรรมการ/เลขานุการ
6. ฝ่ายติดตามและประเมินผล
 - 6.1 หัวหน้าสำนักงานจังหวัดอุดรดิตถ์ ประธาน
 - 6.2 หัวหน้ากลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศฯ กรรมการ/เลขานุการ

ให้แต่ละฝ่ายรับผิดชอบเจรจา แนะนำและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้จดทะเบียนแต่ละราย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ปัญหา สาเหตุ แนวทางแก้ไขแล้วส่งต่อไปยังหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถานศึกษา/ฝึกอาชีพ ธนาคาร ฯลฯ จนกระทั่งแต่ละรายได้รับการช่วยเหลือ พื้นฐานแนวคิด คือ เศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพึ่งพาศักยภาพของตนเองก่อนเป็นเบื้องต้น

ผลของการช่วยเหลือในภาพรวม ข้อมูลจากตารางที่ 19 แสดงความช่วยเหลือที่เสร็จสมบูรณ์แล้วคิดเป็นร้อยละ 100 ได้แก่ปัญหาคนเร่ร่อน รองลงมาได้แก่ ปัญหาการมีงานทำของนักเรียนนักศึกษา ปัญหาอาชีพผิดกฎหมาย (ร้อยละ 99.5 และ 93.5 ตามลำดับ) ส่วนปัญหานี้สินภาคประชาชนได้รับการช่วยเหลือแล้วคิดเป็นร้อยละ 70.7 แต่ปัญหาที่ดินทำกิน ได้รับการช่วยเหลือแล้วคิดเป็นร้อยละ 13.8 เท่านั้น

ตารางที่ 19 ผลของการช่วยเหลือ

ที่	ประเภทปัญหา	ผู้ลงทะเบียนที่ต้องการความช่วยเหลือ (Need) (ราย)	ช่วยเหลือเสร็จสมบูรณ์แล้ว (ราย)	คิดเป็นร้อยละ
1	ที่ดินทำกิน	28,585	3,955	13.84
2	คนเร่ร่อน	24	24	100
3	อาชีพผิดกฎหมาย	31	29	93.55
4	นักเรียน/นักศึกษาที่มีงานทำ	2,195	2,184	99.50
5	ถูกหลอกลวง	503	212	42.15
6	หนี้สินภาคประชาชน	29,677	21,006	70.78
7	ที่อยู่อาศัย	8,263	807	9.77
8	อื่นๆ	6,604	1,504	22.77
	รวม	75,882	29,721	39.17

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดอุดรดิตถ์ (มกราคม 2549)

รายละเอียดข้อมูลจากตารางที่ 20 – 22 พบว่า ประเภทปัญหาคนเร่ร่อน ปัญหาการประกอบอาชีพผิดกฎหมาย ปัญหานี้สินภาคประชาชน ที่เป็นหนี้ในระบบ ได้รับการช่วยเหลือแล้วทั้ง 6,807 ราย ยังคงเหลือ หนี้ในระบบที่ได้รับการช่วยเหลือแล้ว 14,237 ราย อยู่ระหว่างการให้ความช่วยเหลือ 7,161 ราย และยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ 1,472 ราย โดยฝ่ายปฏิบัติการได้ส่งต่อมาที่สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดอุดรดิตถ์ เปิดโต๊ะเจรจาระหว่างผู้จดทะเบียนกับเจ้าหน้าที่ของ ธ.ก.ส. พบว่าในรายที่เป็นลูกค้า ธ.ก.ส. ที่หลังจากจดทะเบียนแล้วได้มาชำระหนี้หรือปรับโครงสร้างหนี้ และไม่มาเจรจาตามตารางที่ 21 ดำเนินการยุติจำนวนทั้งสิ้น 13,609 ราย

นอกจากนั้น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้กำหนดเป้าหมายที่จะยกระดับรายได้ในปี 2549 ตามตารางที่ 23 แยกเป็นครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ 1,203 บาท/คน/เดือน จำนวน 593 ราย และครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 20,000 บาท/คน/ปี จำนวน 1,771 ราย โดยมีกิจกรรมสนับสนุนตามยุทธศาสตร์กรมฯ ปี 2549 แยกเป็นระดับจังหวัด 3 โครงการ 3 รุ่น ระดับอำเภอ 5 โครงการ 36 รุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อจะพัฒนาศักยภาพแกนนำชุมชนในการสร้าง กลยุทธ์การบริหาร

จัดการแก้ไขปัญหาความยากจน ส่งเสริมยกระดับรายได้ครัวเรือน โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง บูรณาการกองทุนชุมชน เผยแพร่ข้อมูลผลิตภัณฑ์ค้าชุมชนบนอินเทอร์เน็ต พัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนและขยายผลนักพัฒนาชุมชน

ในระดับหมู่บ้านได้มีโครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้าน/ชุมชน (SML) สนับสนุน จำนวน 617 หมู่บ้าน/ชุมชน แบ่งเป็น ขนาดเล็ก (S) จำนวน 196 หมู่บ้าน ขนาดกลาง (M) จำนวน 296 หมู่บ้าน ขนาดใหญ่ (L) จำนวน 125 หมู่บ้าน คิดเป็นจำนวนทั้งสิ้น 150,079,082.60 บาท (กรมการพัฒนาชุมชน 2549)

สำหรับประเภทปัญหาที่ดินทำกินได้มอบเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 จำนวน 2,857 ราย พื้นที่ 27,597 ไร่ และจัดสรรที่สาธารณะประโยชน์จำนวน 400 ไร่ (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดอุตรดิตถ์ 2549)

และยังมีตำบลต้นแบบที่ได้รับการสนับสนุน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ และสกว. ดำเนินโครงการวิจัยจัดทำแผนชีวิตและข้อเสนอภาคประชาชนด้านการจัดการปัจจัยการผลิตในตำบลต้นแบบ 9 อำเภอ 14 หมู่บ้าน โดยเน้นการแก้ปัญหา 3 ด้าน คือ การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย และการแก้ไขปัญหาส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ ด้วยการให้แต่ละตำบลสำรวจบัญชีรายรับรายจ่ายของครัวเรือนประมาณ 1,000 ครัวเรือนต่อตำบล พบว่ามีรายจ่ายมากกว่า 700 ล้านบาท ซึ่งแต่ละตำบลได้จัดทำแนวทางข้อเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอุตรดิตถ์และคณะ CEO จังหวัดแล้ว

ตารางที่ 20 การกลั่นกรองข้อมูลผู้จดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจนจังหวัดอุดรดิตถ์

ที่	(1) ประเภทปัญหา	(2) จำนวนผู้จดทะเบียนทั้งหมด (ราย)	ผลการกลั่นกรอง (Verify)				ผลการให้ความช่วยเหลือ					
			ผู้ไม่ประสงค์ขอรับความช่วยเหลือ (Want)		ผู้ต้องการความช่วยเหลือ (Need)		ได้รับความช่วยเหลือเสร็จสมบูรณ์		อยู่ระหว่างให้การช่วยเหลือ		ยังไม่ได้รับความช่วยเหลือ	
			(3) ราย	(4) ร้อยละ	(5) ราย	(6) ร้อยละ	(7) ราย	(8) ร้อยละ	(9) ราย	(10) ร้อยละ	(11) ราย	(12) ร้อยละ
1	ที่ดินทำกิน	40,878	12,293	30.07	28,585	69.93	3,986	13.94	12,545	43.89	12,054	42.17
1.1	ไม่มีที่ดินทำกิน	11,782	2,772	23.53	9,010	76.47	980	10.88	4,710	52.28	3,320	36.85
1.2	มีที่ดินทำกินแต่ไม่เพียงพอ	10,897	4,882	44.80	6,015	55.20	781	12.98	2,574	42.79	2,660	44.22
1.3	มีที่ดินทำกินแต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์	18,199	4,639	25.49	13,560	74.51	2,225	16.41	5,261	38.80	6,074	44.79
2	คนเร่ร่อน	26	2	7.69	24	92.31	24	100.00	0	0.00	0	0
3	ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย	43	12	27.91	31	72.09	29	93.55	2	6.45	0	0
4	นร./นศ. มีรายได้ อาชีพเหมาะสม	2,973	778	26.17	2,195	73.83	2,184	99.50	0	0.00	11	0.50
5	การถูกหลอกลวง	669	166	24.81	503	75.19	215	42.74	278	55.27	10	1.99
6	หนี้สินภาคประชาชน	42,068	12,391	29.45	29,677	70.55	21,044	70.91	7,161	24.13	1,472	4.96
7	ที่อยู่อาศัย	11,526	3,263	28.31	8,263	71.69	844	10.21	4,716	57.07	2,703	32.71
8	ด้านอื่นๆ	7,467	863	11.56	6,604	88.44	1,525	23.09	4,975	75.33	104	1.57
รวม		105,650	29,768	28.18	75,882	71.82	29,851	39.34	29,677	39.11	16,354	21.55

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดอุดรดิตถ์ (มกราคม 2549)

ตารางที่ 21 ผลการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน (หนี้ในระบบ)

สาขา	จำนวน ลูกหนี้ ในระบบ (ราย)	ผลการเจรจา										
		กรณียุติ				กรณีดำเนินการต่อ				รวมลูกหนี้ที่ ดำเนินการยุติ	คงเหลือลูกหนี้ ที่ธนาคารต้อง ดำเนินการต่อ	% การ ดำเนินงาน
		ไม่ ดำเนินการ ต่อ	ลูกหนี้ ไม่มา	ชำระหนี้ เสร็จ	อื่นๆ	ขยายเวลาชำระ หนี้	ปรับปรุง โครงสร้างหนี้	ทบทวน กำหนดชำระ	อื่นๆ			
อุดรดิตถ์	3,655	2,362	613	65	13	287	221	2	32	3,113	542	85.2
ลับแล	2,344	1,940	314	6	0	0	0	0	0	2,344	-	100.0
ตรอน	3,453	3,176	28	14	5	37	61	0	83	3,273	180	94.8
น้ำปาด	2,214	1,679	313	137	8	36	20	1	0	2,157	57	97.4
พิชัย	1,951	1,328	146	63	25	8	270	43	25	1,606	345	82.3
ฟากท่า	1,758	485	613	2	0	283	5	225	609	1,116	642	63.5
รวม	15,375	10,970	2027	287	51	651	577	271	749	13,609	1,766	88.5

ที่มา : สำนักงาน ธ.ก.ส. จังหวัดอุดรดิตถ์ (ตุลาคม 2548)

ตารางที่ 22 ความก้าวหน้าการแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคประชาชน (เฉพาะหนี้ในระบบ) ศตจ. จ. อุตรดิตถ์

ที่	ศตจ. อำเภอ	เป้าหมาย (ใน สย. 6)		ผลการดำเนินการ							ยังไม่เจรจา	
		จำนวน ปัญหา (ราย)	มูลหนี้ (บาท)	การตั้ง คณะทำ งาน (คณะ)	การเจรจาประนอมหนี้							
					ยุติ		ยังไม่ยุติ		รวม			
					ปัญหา	มูลหนี้ (บาท)	ปัญหา	มูลหนี้(บาท)	ปัญหา	มูลหนี้ (บาท)	ปัญหา	มูลหนี้ (บาท)
1	เมืองอุตรดิตถ์	2,345	182,752,374	7	2,336	179,346,369	9	3,406,005	2,345	182,752,374	0	0
2	พิชัย	2,039	174,402,315	11	2,039	175,067,755	0	0	2,039	175,067,755	0	0
3	ลับแล	1,074	46,629,200	3	1,074	46,629,200	0	0	1,074	46,629,200	0	0
4	ท่าปลา	437	30,930,591	1	384	26,374,304	53	4,556,287	437	30,930,591	0	0
5	ตรอน	432	37,653,421.34	2	432	37,653,421.34	0	0	432	37,653,421.34	0	0
6	ทองแสนขัน	302	18,204,617	4	294	17,372,617	8	832,000	302	18,204,617	0	0
7	น้ำปาด	812	33,417,410	6	791	31,775,410	21	1,642,000	812	33,417,410	0	0
8	ฟากท่า	356	26,286,184	3	356	26,286,184	0	0	356	26,286,184	0	0
9	บ้านโคก	261	24,998,700	4	261	24,998,700	0	0	261	24,998,700	0	0
	รวม	8,058	575,274,812.34		7,967	565,503,960.34	91	10,436,292	8,058	575,940,252.34	0	0

ที่มา : ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน จังหวัดอุตรดิตถ์ (สิงหาคม 2547)

ตารางที่ 23 เป้าหมายครัวเรือนที่จะต้องยกระดับรายได้ในปี 2549 ของจังหวัดอุดรดิตถ์

ที่	อำเภอ	ครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,230 บาท/คน/เดือน ช่องที่ 1		ครัวเรือนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท/คน/ปี ช่องที่ 2	
		จำนวน	เป้าหมาย	จำนวน	เป้าหมาย
1.	เมืองอุดรดิตถ์	54	54	95	41
2.	ลับแล	227	114	465	233
3.	ท่าปลา	161	84	384	195
4.	พิชัย	282	138	1,007	505
5.	ตรอน	94	47	269	135
6.	ทองแสนขัน	68	34	369	185
7.	บ้านโคก	32	20	267	135
8.	ฟากท่า	34	20	61	27
9.	น้ำปาด	163	82	624	315
รวม		1,115	593	3,541	1,771

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน 2549

ตารางที่ 24 รายชื่อหมู่บ้านต้นแบบ

ที่	อำเภอ	หมู่บ้านต้นแบบ		
		ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล
1	เมืองอุตรดิตถ์	ยางจุ่ม	3	วังคิน
2	ลับแล	ห้วยไร่	5	ทุ่งยั้ง
3	พิชัย	ป่ากะพี้	4	ท่ามะเฟือง
4	ตรอน	หาดสองแคว	2	หาดสองแคว
5	ตรอน	หาดสองแคว	3	หาดสองแคว
6	ตรอน	แหลมกูน	5	หาดสองแคว
7	ทองแสนขัน	หนองกอก	7	ป่าคาย
8	ท่าปลา	ห้วยสีเสียด	12	ผาเลือด
9	ท่าปลา	เนินสูง	5	จริม
10	ท่าปลา	ผาลาด	7	น้ำหมัน
11	ท่าปลา	ดินคอย	2	หาดล้า
12	น้ำปาด	ต้นม่วง	4	เด่นเหล็ก
13	ฟากท่า	โพนคู	2	สองคอน
14	บ้านโคก	ม่วงเจ็ดต้น	2	ม่วงเจ็ดต้น

แหล่งข้อมูล/ วิธีการเก็บข้อมูล

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์เก็บข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดอุตรดิตถ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ สหกรณ์จดทะเบียนและสหกรณ์ภาคประชาชนในอำเภอตรอนและอำเภอทองแสนขัน

ตารางที่ 25 การวิเคราะห์ข้อมูลคนจนจดทะเบียนตัวเลขสิ้นสุด ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2548

รายการ	จำนวนคนจนจดทะเบียน	ค่าร้อยละ
ประชากรในจังหวัด 237,561 คน	69,996	100.00
ผู้จดทะเบียนคนจนในจังหวัด	69,996	
- แบ่งตามพื้นที่	9 อำเภอ	
- แบ่งปัญหาความยากจน	8 ปัญหา	
สมาชิกสหกรณ์ 78,596 คน	1,932	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน 59,566 คน	1,552	
- สหกรณ์ภาคประชาชน 19,076 คน	380	
สมาชิกสหกรณ์ที่เข้าร่วมเครือข่ายของโครงการ	1,202	100.00
- สหกรณ์จดทะเบียน	1,052	
- สหกรณ์ภาคประชาชน	150	

ขั้นตอน/กระบวนการสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัย

ทีมวิจัยได้จัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายคุณค่า ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วยนักวิจัย จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรจังหวัดอุตรดิตถ์ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ และผู้ประสานงานในพื้นที่จากสำนักงาน สหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุตรดิตถ์และสำนักงานเกษตรจังหวัดอุตรดิตถ์ ประธานกรรมการ พนักงานสหกรณ์และองค์กรเอกชนในจังหวัดอุตรดิตถ์

ตารางที่ 26 คริวเรือนที่แสดงการบันทึกข้อมูลรายได้เฉลี่ย (ข้อ 27) จปฐ. ปี 2549เป็นจำนวนต่ำกว่า 20,000 บาท

จังหวัดอุดรดิตถ์	จน.คนในครัวเรือน			รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อปี(บาท)	
	รวม	ชาย	หญิง		
อำเภอ น้ำปาด					
บ้านฝาย หมู่ที่ 01 ตำบลบ้านฝาย					
บ้านเลขที่ 13/1	นางสี ปัญญาณะ	3	2	1	15,667
รวม 1 ครัวเรือน					
อำเภอ น้ำปาด					
บ้านใหม่ หมู่ที่ 02 ตำบลบ้านฝาย					
บ้านเลขที่ 19/1	นายสมหวัง น้อยคำภา	3	2	1	15,000
บ้านเลขที่ 24	นางไม้ กองมา	1	-	1	15,000
บ้านเลขที่ 39/1	นายเซ็น วงษ์สาทุม	2	1	1	15,500
บ้านเลขที่ 4/1	นายรัก คำไวย์	4	2	2	17,500
บ้านเลขที่ 4/2	นางจุฑาภรณ์ จีปิ่น	4	2	2	17,500
บ้านเลขที่ 43	นางศุข บุญพิมพ์	3	1	2	15,267
บ้านเลขที่ 5	นายประจักษ์ เหมือนอามร	3	2	1	15,333
บ้านเลขที่ 6	นายนัด พรมมา	3	1	2	15,000
บ้านเลขที่ 66/1	นายคำ คำจิ้น	5	2	3	15,200
บ้านเลขที่ 68	นายเสมียน มาชีว	2	1	1	15,000
บ้านเลขที่ 76/2	นางผล อำท่า	2	1	1	17,250
บ้านเลขที่ 78/1	นางลำดวน ยอดสุวรรณ	2	1	1	17,500
บ้านเลขที่ 82	นายชน หลวงคำ	5	2	3	15,600
บ้านเลขที่ 97	นางตั้ง มูลนาม	1	-	1	16,100
รวม 14 ครัวเรือน					

ตารางที่ 26 ครั้วเรือนที่แสดงการบันทึกข้อมูลรายได้เฉลี่ย (ข้อ 27) จปฐ. ปี 2549เป็นจำนวนต่ำกว่า 20,000 บาท (ต่อ)

จังหวัดอุดรดิตถ์	จน.คนในครั้วเรือน			รายได้เฉลี่ย ต่อคนต่อปี(บาท)	
	รวม	ชาย	หญิง		
อำเภอ น้ำปาด					
บ้านนาขวาง หมู่ที่ 03 ตำบลบ้านฝาย					
บ้านเลขที่ 52	นายแดน โนนด้วง	2	1	1	16,300
บ้านเลขที่ 56	นายพัน สีลาพา	2	1	1	18,750
บ้านเลขที่ 65	นายเพ็ง มั่งดี	2	1	1	15,025
บ้านเลขที่ 66	นายคิด คำไวย์	2	1	1	16,500
บ้านเลขที่ 7/1	นายลำไพโร มาบุญ	4	2	2	15,625
รวม 5 ครั้วเรือน					
อำเภอ น้ำปาด					
บ้านม่วง หมู่ที่ 04 ตำบลบ้านฝาย					
บ้านเลขที่ 100	นายเลิศ นุโพธิ์	2	1	1	13,501
บ้านเลขที่ 116	นางแดง ดามัง	5	1	4	16,000
บ้านเลขที่ 118/1	นางย้วน สอนสี	8	4	4	15,625
บ้านเลขที่ 12	นายสนธิท อองกุลณะ	4	2	2	15,000
บ้านเลขที่ 121/1	นางมล กองมา	3	-	3	16,000
บ้านเลขที่ 123/1	นายศรินวน ไล้ณลุย	6	4	2	15,500
บ้านเลขที่ 123/2	นายน้อย ไล้ณลุย	5	2	3	16,000
บ้านเลขที่ 136/1	นางเบียง จันทร์ปุย	4	2	2	15,500
บ้านเลขที่ 139	นางเสงี่ยม ไบยา	1	-	1	15,000
บ้านเลขที่ 139/3	นางม้อ เกตุอินทร์	1	-	1	15,000
บ้านเลขที่ 142	นายอินสม สิทธิฤทธิ์	5	3	2	15,000
บ้านเลขที่ 15/1	นายอำคา กองอุลณะ	5	2	3	16,000
บ้านเลขที่ 184/1	น.ส.เกียน เกตุอินทร์	4	-	4	15,000
บ้านเลขที่ 193	นายเกิน แข็งหมัด	3	2	1	16,433
บ้านเลขที่ 220	นายบุญ ศรีนารณาวา	6	3	3	15,667
บ้านเลขที่ 253/5	นายลอย ไบยา	6	3	3	15,000
บ้านเลขที่ 43	นายส่วน ขวำขันธุ์	2	1	1	17,750

ตารางที่ 26 ครั้วเรือนที่แสดงการบันทึกข้อมูลรายได้เฉลี่ย (ข้อ 27) จปฐ. ปี 2549เป็นจำนวนต่ำกว่า 20,000 บาท (ต่อ)

จังหวัดอุดรดิตถ์	จน.คนในครั้วเรือน			รายได้เฉลี่ย	
	รวม	ชาย	หญิง	ต่อคนต่อปี(บาท)	
บ้านเลขที่ 46	นายสอน ทูมมา	6	4	2	16,000
บ้านเลขที่ 56	นายสุก โส้นลุย	6	4	2	15,167
บ้านเลขที่ 62/2	นายลอย สอนสี	4	1	3	17,875
บ้านเลขที่ 86	นายเลิศ ชนนชัย	5	2	3	15,000
บ้านเลขที่ 99/1	นายทา ไจนวน	5	2	3	16,440
รวม 22 ครั้วเรือน					
อำเภอ น้ำปาด					
บ้านหนองแห้ว หมู่ที่ 06 ตำบลบ้านฝาย					
บ้านเลขที่ 11/2	นายประสิทธิ์ ยอดดา	3	1	2	15,000
บ้านเลขที่ 70/1	นางเวช จันทร์หมี	2	1	1	15,750
รวม 2 ครั้วเรือน					
อำเภอ น้ำปาด					
บ้านชำปุ่น หมู่ที่ 07 ตำบลบ้านฝาย					
บ้านเลขที่ 57	นายพวง นันผาย	3	2	1	17,000
บ้านเลขที่ 7	นางมี ลาบาง	2	-	2	17,500
รวม 2 ครั้วเรือน					
อำเภอ น้ำปาด					
บ้านเลขที่ 72	นายหลง ทองมาแก้ว	1	1	-	16,000
บ้านเลขที่ 88/1	นายเวียง ฟองน้อย	1	1	-	15,500
รวม 2 ครั้วเรือน					

สรุปเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2549

ตารางที่ 27 ผู้ลงทะเบียนใน สย.6 หนี้สินของตำบลบ้านฝาย ม.4 บ้านม่วงและ ม.6บ้านหนองแก้ว

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	เลขประจำตัวประชาชน	ที่อยู่
1	นายประพันธ์ เปรนาท	3-1021-01770-41-9	16 ม.4 ต. บ้านฝาย
2	นายชม้อย อธิสุขมงคล	3-5304-00138-41-7	70/2 ม.6 ต.บ้านฝาย
3	นายผ่าน น้อยมา	3-5304-00144-38-7	30 ม.8 ต.บ้านฝาย
4	นายเฟือก สอนดี	3-5304-00146-41-0	71 ม.8 ต. บ้านฝาย

บทที่ 3

ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่ายคุณค่าของทีมวิจัยจังหวัดอุดรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์ / กลุ่ม / องค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์
2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม / องค์กร
3. การจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่าย
4. การดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อนำองค์ความรู้ไปขยายผลในโอกาสต่อไป

กระบวนการสร้าง / พัฒนาเครือข่าย จำแนกเป็น 3 ขั้นตอน (phase) คือ

1. ขั้นตอนเตรียมการและรวบรวมข้อมูลกลุ่ม/องค์กรทั้งที่จดทะเบียนในรูปแบบของสหกรณ์ และไม่จดทะเบียน
2. ขั้นตอนการจัดทำกรอบแนวทาง (ยุทธศาสตร์)

ขั้นตอนการสร้าง / พัฒนาเครือข่าย (ระดับพื้นที่)

1. ขั้นตอนการเตรียมการและรวบรวมข้อมูลกลุ่ม/องค์กร

การดำเนินการวิจัยในส่วนของการศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์/กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ก็จากเอกสารต่างๆ ทั้งจากทางราชการและจากแหล่งอื่นๆ เช่น หนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสื่ออื่นๆคือ internet แล้วในกระบวนการจัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นำกลุ่ม/องค์กร เรื่องการจัดทำกรอบทิศทาง การดำเนินงานองค์กรและการเชื่อมโยงเครือข่ายยังได้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและลักษณะของกลุ่ม/องค์กรที่สำคัญอีกด้วย

ขั้นตอนนี้ประกอบด้วยการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันของทีมนักวิจัย ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและการวางแผนปฏิบัติการ ในระดับอำเภอเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม / องค์กร โดยการ

: จัดเวทีประชาคม ซึ่งมีกรอบการเสวนาประกอบด้วย

- 1) สถานภาพขององค์กร กิจกรรม
- 2) ปัญหาของการดำเนินงานขององค์กร
- 3) เครือข่ายในพื้นที่

นอกจากนี้ที่ประชุมได้

: เลือกตัวแทน ไม่น้อยกว่า 5 คน เป็นผู้ร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด

การดำเนินการ

1. คณะผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมสำหรับทีมวิจัยในพื้นที่และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในกรอบแนวคิดและการดำเนินการ ซึ่งได้จัดให้มีการประชุมในวันที่ 5 ตุลาคม 2548 ณ ห้องประชุมสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 12 คน ประกอบด้วย นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ และผู้วิจัย ผู้ประสานงานในพื้นที่จากหน่วยงานต่าง ๆ

ขั้นตอนการดำเนินการประชุม คือ

- แนะนำคณะนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง
- หัวหน้าโครงการนำเสนอที่มาของโครงการ ผลการสังเคราะห์ประสบการณ์วิจัยในพื้นที่ 9 จังหวัด และกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยของจังหวัดอุดรดิตถ์

- เปิดโอกาสให้มีการซักถามและแสดงความคิดเห็น เพื่อปรับแนวทางการดำเนิน การให้เป็นไปตามเป้าหมาย
- กำหนดกลุ่มเป้าหมาย จัดทำกำหนดการ และวิธีการในการจัดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดทำกรอบทิศทางดำเนินงานขององค์กรและการเชื่อมโยงเครือข่าย

2. ที่ประชุมได้กำหนดให้มีการจัดการประชุมประชาคมในระดับอำเภอ โดยยึดจำนวนกลุ่ม และสภาพพื้นที่

ตารางที่ 28 กำหนดการจัดเวทีประชาคมในระดับอำเภอ 5 ครั้ง รวม 9 อำเภอ

ครั้งที่	วันที่	สถานที่	อำเภอที่เข้าร่วม	จำนวนกลุ่มเป้าหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบ			รวม
				สหกรณ์	พช.	เกษตร	
1	พ. 26 ตค. 48	สกก.ตรอน	อ.ตรอน	20	7	10	60
			อ.ทองแสนขัน	8	7	8	
2	พค. 27 ตค. 48	สกก.ฟากท่า	อ.ฟากท่า	18	4	4	60
			อ.บ้านโคก	6	4	3	
			อ.น้ำปาด	14	4	3	
3	อ. 8 พย. 48	สกก.ลับแล	อ.ลับแล	24	4	3	60
			อ.ท่าปลา	22	3	4	
4	พ. 9 พย. 48	รพ.อ.พิชัย	อ.พิชัย	46	12	12	70
5	อ. 28 พย. 48	สกก.อุตรดิตถ์	อ.เมือง	47	12	11	70
รวม				205	57	58	320

การกำหนดกลุ่มประชากรเป้าหมายโดยการตรวจสอบเอกสาร และสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่จากกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ที่ทำงานเกี่ยวกับสถาบันเกษตรกร และ/หรือองค์กรชุมชน พบว่า จังหวัดอุตรดิตถ์ มีองค์กร/กลุ่มที่มีศักยภาพในเบื้องต้นที่สามารถดำเนินงานต่อยอดได้ ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

3. การประชุมระดับอำเภอ จำนวน 5 ครั้ง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

- 1) การแนะนำโครงการ โดยฉายภาพวิทัศน์เกี่ยวกับที่มาของโครงการและการดำเนินการวิจัยในพื้นที่ 9 จังหวัด
- 2) แนะนำคณะนักวิจัยหลักและนักวิจัยในพื้นที่
- 3) นำเสนอกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ในพื้นที่
- 4) บรรยายให้เห็นภาพของความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องสร้างเครือข่าย
- 5) ให้ข้อมูลภาพรวมเกี่ยวกับการดำเนินการของกลุ่ม/องค์กร ภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานหลัก คือ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร พัฒนาชุมชน และองค์กรเอกชน (ถ้ามี)

: แยกกลุ่มสัมมนาเชิงปฏิบัติการตามพื้นที่ (อำเภอ) หรือ ประเภทของกลุ่มตามเงื่อนไขสถานการณ์ เพื่อให้ทราบสถานการณ์ของกลุ่ม/องค์กรของตน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรค

: นำเสนอเพื่อให้กลุ่มอื่นได้รับทราบต่อที่ประชุมใหญ่ โดยใช้ Flip Chart ประกอบการนำเสนอ รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

: นักวิจัยได้สรุปความเชื่อมโยงของแต่ละประเด็นในภาพรวมโดยวิธีการ Mind Mapping

: ระบุเครือข่ายในพื้นที่และแนวทางการดำเนินการ เพื่อจะเชื่อมโยงสู่การดำเนินการในขั้นต่อไป

: นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายในพื้นที่และแนวทางการดำเนิน โดยวิธีการเลือกซื้อเลือกหา (Idea Shopping) ซึ่งเป็นการเชิญชวนให้มีการยอมรับ (ซื้อขาย) หรือเห็นด้วยกับแนวคิดของตน ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนแนวคิดกลุ่มของตนให้กลุ่มอื่นได้รับทราบ

: สรุปและแจ้งแผนงานที่จะดำเนินการต่อให้ที่ประชุมรับทราบ

: การเลือกตัวแทนกลุ่ม เพื่อไปจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาและสร้างเครือข่ายในระดับจังหวัด

ผลการดำเนินการ

1. มีการจัดประชุมเวทีประชาคมระดับอำเภอ 5 ครั้ง มีจำนวนผู้เข้าร่วมดังรายละเอียดในตารางที่ 29

ตารางที่ 29 จำนวนผู้เข้าร่วมเวทีประชาคมในระดับอำเภอ โครงการการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุตรดิตถ์

ประเภทกลุ่ม	เมือง	ปากท่า	ลับแล	น้ำปาด	พิชัย	ท่าปลา	ตรอน	บ้านโคก	ทองแสนขัน	รวม
กลุ่มสหกรณ์	2	5	4	3	1	-	-	-	-	15
กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ	27	8	-	2	-	-	5	-	1	43
สหกรณ์กร การเกษตร	3	1	3	1	-	6	2	2	6	24
สหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
สหกรณ์ออมทรัพย์	8	-	-	-	-	-	-	-	-	8
กลุ่มเกษตรกรทำ นา/ เลี้ยงสัตว์/ทำไร่	10	2	13	2	11	6	5	3	4	56
กลุ่มแม่บ้าน/ อาชีพ/OTOP	10	5	1	1	9	4	-	-	5	35
ท่องเที่ยวเชิง เกษตร/วิสาหกิจ ชุมชน	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
กลุ่มออมทรัพย์	-	2	1	2	10	3	7	1	3	29
กองทุนหมู่บ้าน	-	2	-	-	2	9	-	-	-	13
องค์กรเอกชน/ องค์กรชุมชน	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
รวม	69	25	23	11	34	28	19	6	19	234

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลสถานภาพของกลุ่ม / องค์กร และประเมินศักยภาพ ดังได้เสนอไว้แล้วในบทที่ 2

3. การระบุเครือข่ายในฝัน มีรายละเอียดดังนี้

- การจัดประชุมเวทีประชาคมครั้งที่ 1 (องค์กรชุมชน อำเภอตรอน และทองแสนขัน) เครือข่ายในฝัน และแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

กลุ่มที่ 1

1. เครือข่ายในฝัน ทำให้เกิดความพอใจ อยู่ดีกินดี มั่งมีศรีสุขกันด้วย
 - 1) การช่วยเหลือด้านตลาดพืชพาดตนเอง และพืชพากัน
 - 2) มีความรัก เอื้ออาทรต่อกัน
 - 3) แหล่งเงินทุน/เงินกู้
 - 4) แลกเปลี่ยนผลผลิต
2. แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย
 - 1) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงานซึ่งกันและกัน
 - 2) มีกิจกรรมร่วมกัน

กลุ่มที่ 2

1. เครือข่ายในฝัน ทำธุรกิจร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ และคณะกรรมการร่วมกัน
2. แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย
 - 1) จัดประชุมคณะกรรมการทุกเดือน
 - 2) ทำธุรกิจร่วมกันในด้านต่างๆ เช่น เงินกู้ จำหน่ายสินค้า รวบรวมผลผลิต การบริการ

กลุ่มที่ 3

1. เครือข่ายในฝัน มีความสามัคคี กลมเกลียวร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ประสานงานกันตลอดหาแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคด้านต่างๆให้มีประสิทธิภาพ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
2. แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย ต้องมีการติดต่อประสานงานกัน และระดมความคิดเห็นร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อจะได้รักษาแนวทางในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกัน สามารถเป็นฐานที่ใหญ่ สามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลางได้ โดยไม่ถูกเอาเปรียบ นำไปสู่ความสำเร็จและยืนด้วยตนเองได้ โดย
 - 1) แต่งตั้งหรือเลือกคณะกรรมการ
 - 2) นำนโยบายมาปรึกษากัน หาแนวความคิดที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายแต่ละด้าน

กลุ่มที่ 4

1. เครือข่ายในพื้นที่ เครือข่ายพันธมิตร
2. แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย
 - 1) จัดตั้งคณะกรรมการกลาง ประกอบด้วยคณะกรรมการแต่ละกลุ่ม เพื่อก่อตั้งเครือข่าย
 - 2) มีการจัดเวที คณะกรรมการแต่ละกลุ่มเพื่อหาแนวทางร่วมกัน
 - 3) มีข้อบังคับร่วมกัน
 - 4) จัดหางบประมาณ เพื่อบริหารจัดการเครือข่าย
 - 5) ศึกษาดูงานเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จสู่แนวทางของกลุ่ม
 - การจัดประชุมเวทีประชาคม ครั้งที่ 2 (องค์กรชุมชน อำเภอปากทำ น้ำปาด บ้านโลก) เครือข่ายในพื้นที่และแนวทางการสร้างเครือข่าย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มออมทรัพย์

1. ควรเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มองค์กรทางการเงิน และเครือข่ายของกลุ่ม
2. แนวทางการสร้างเครือข่าย
 - 1) กำหนดแนวทางการดำเนินงานของแต่ละกลุ่ม
 - 2) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในแต่ละกลุ่ม/สร้างขบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
 - 3) ร่วมมือสามัคคีกันระหว่างกลุ่ม
 - 4) มีกำไร มีการตัดสินใจทำธุรกิจ แลกเปลี่ยนสินค้า
 - 5) จัดประชุมสัญจรแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างความร่วมมือ
 - 6) สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
 - 7) ดูงานในและต่างประเทศ และสินค้า OTOP 5 ดาว

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเกษตรกร

เครือข่ายพันธมิตรร่วมมือกัน ประสานงานระหว่างสหกรณ์ องค์กรต่างๆ เพื่อรู้เขา รู้เรา ในการดำเนินงาน และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจากประสบการณ์การทำงาน 2 ปี พบว่าเครือข่ายยังน้อยอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร ประสบความสำเร็จในด้านกิจกรรมร่วมกันน้อย ถ้าเครือข่ายดำเนินการดี มีการประสานงานร่วมมือกัน ทุกอย่างคงดำเนินการไปได้ดีกว่านี้

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสหกรณ์การเกษตร

1. เครือข่ายในพื้นที่

- 1) การแลกเปลี่ยนระหว่างสหกรณ์ด้านพันธุ์พืช ความคิดเห็นสินค้า
- 2) ประชุมสัญจร
- 3) การแลกเปลี่ยนข่าวสาร เช่น ข่าวราคาสินค้า
- 4) ส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่ม เช่น กลุ่มอมทรัพย์เพื่อการผลิต พยายามสร้างเครือข่ายให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดึงกลุ่มให้มาเป็นสมาชิก
- 5) การให้การช่วยเหลือด้านการเงินระหว่างกลุ่ม สหกรณ์ เช่น ให้ยืม ให้กู้

2. แนวทางการสร้างเครือข่าย

ประสานงานกลุ่มที่มีในพื้นที่ในด้าน

- 1) ราคาผลผลิตเป็นแนวทางเดียวกัน
- 2) การเงิน/ทุน
- 3) การตลาด จำหน่ายสินค้า
- 4) ส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่ม

กลุ่มที่ 4 สหกรณ์การเกษตรรวมมิตร

1. ให้แต่ละกลุ่มให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบบพี่ช่วยน้อง (สหกรณ์ สหกรณ์การเกษตรใหญ่ ช่วยเล็ก)
2. จัดประชุมใหญ่ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ นำแนวทางของสหกรณ์ที่ดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ มาปรับใช้
3. สหกรณ์เล็กที่รวบรวมผลผลิตจากสมาชิกแล้วไม่สามารถหาพันธุ์ ปุ๋ย ให้สมาชิกได้ ก็ขอความช่วยเหลือจากสหกรณ์ใหญ่
4. ระดมความคิดเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาเงินทุน ผลผลิต วัสดุ อุปกรณ์การเกษตร ปุ๋ย และวิชาการ

- การจัดประชุมเวทีประชาคม ครั้งที่ 3 (องค์กรชุมชน อำเภอลับแลและท่าปลา) เครือข่ายในพื้นที่และแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

กลุ่มที่ 1 กองทุนหมู่บ้าน ออมทรัพย์ และแปรรูปอาหาร

1. เครือข่ายในพื้นที่

- 1) เกิดจากกลุ่มหลายๆกลุ่ม เชื่อมโยงกิจกรรมซึ่งกันและกัน ในด้าน
 - แลกเปลี่ยนความรู้ / สินค้า
 - เกิดการเชื่อมโยงธุรกิจ ทำให้ผลผลิตราคาสูงขึ้น
 - มีอำนาจต่อรอง

2. แนวทางการสร้างเครือข่าย

- 1) จัดเวทีแลกเปลี่ยนจากแกนนำของกลุ่ม
- 2) มีผู้ประสานในการแลกเปลี่ยนแต่ละครั้ง
- 3) มีคณะกรรมการเครือข่าย ประสานกับหน่วยงานต่างๆเพื่อช่วยกันดูแลกลุ่มในเครือข่าย

กลุ่มที่ 2 สหกรณ์อำเภอลับแล

1. เครือข่ายในพื้นที่

- 1) เป็นความต้องการของประชาชนในจังหวัด
- 2) คณะกรรมการมีความรู้ ความสามารถ
- 3) ต้องเป็นรูปธรรม มีการดูแลช่วยเหลือ เกื้อกูลต่อกัน องค์กร ต่อ องค์กร
- 4) ต้องโปร่งใสและเป็นประชาธิปไตย
- 5) อยากให้ทางหน่วยงานราชการ ช่วยเหลือในการขับเคลื่อน อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง
- 6) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสินค้าซึ่งกันและกัน

2. แนวทางการสร้างเครือข่าย

- 1) สร้างเครือข่ายจากรากหญ้าสู่เบื้องบน
- 2) กรรมการต้องเสียสละอดทน
- 3) กรรมการมีจิตสำนึก ในการมีส่วนร่วม

- 4) สมาชิกมีวินัย
- 5) กรรมการและสมาชิก รับผิดชอบหน้าที่

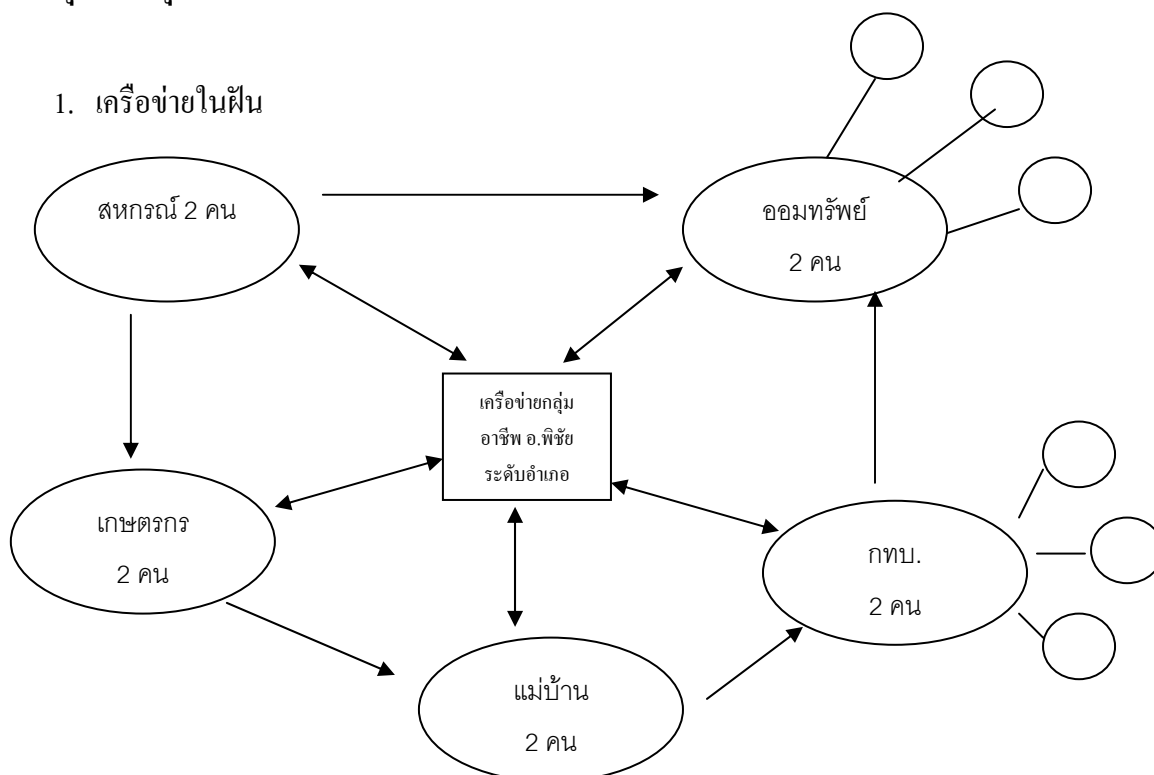
กลุ่มที่ 3 อำเภอท่าปลา

1. เครือข่ายในฝัน ให้กลุ่มต่างๆ ในอำเภอท่าปลามารวมกลุ่มเป็นกลุ่มใหญ่ โดยให้สหกรณ์เป็นต้นแบบ
2. แนวทางการสร้างเครือข่าย ประธานกลุ่มแต่ละกลุ่ม มาร่วมเป็นคณะกรรมการ เพื่อปรึกษาด้านเงินทุน ฯลฯ

- การจัดประชุมเวทีประชาคม ครั้งที่ 4 (องค์กรชุมชน อำเภอพิชัย)
เครือข่ายในฝันและแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มอาชีพ พืช

1. เครือข่ายในฝัน

อยากให้มีการสร้างเครือข่ายร่วมกัน โดยไม่กำหนดกลุ่มองค์กร เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านเงินทุน การบริหารจัดการ บัญชี เป็นต้น

2. แนวทางในอนาคต

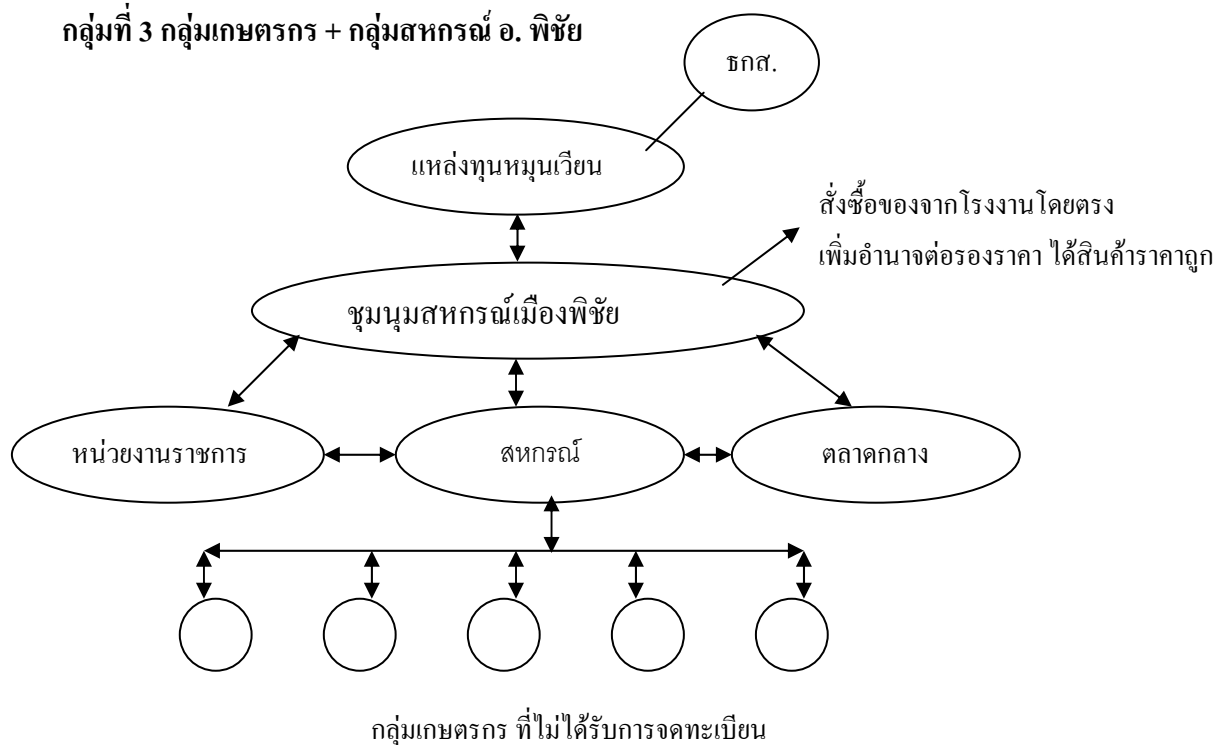
- 1) ตัวแทนคณะกรรมการในแต่ละเครือข่ายจำนวน 2 คน จากกลุ่มเครือข่ายของกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ใน อำเภอพิชัย นำข้อมูลของแต่ละกลุ่มและปัญหาต่างๆของแต่ละกลุ่มมานำเสนอในเครือข่าย มาหาแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เช่น กลุ่มแม่บ้านไม่มีทุน ให้กู้ยืมเงินจากกลุ่มออมทรัพย์ที่เงินสิ้นระบบ หรือปัญหาด้านการบริหารจัดการ
- 2) สร้างระเบียบ คณะกรรมการเครือข่าย
- 3) มีการประชุมร่วมกัน 3 เดือน/ครั้ง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มแม่บ้าน อำเภอพิชัย

1. เครือข่ายในฝัน

- 1) วิธีการ ขอเชิญแม่บ้านทุกอำเภอมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน
- 2) การดำเนินการ เมื่อเวลาว่างให้สื่อสารให้ทราบทุกอำเภอและตำบล อย่างน้อยล่วงหน้า 1 สัปดาห์ และผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกัน เมื่อได้รับใบสั่งของ ควรแบ่งไปตามจุดที่ทำเหมือนกัน
 - เมื่อหน่วยงานจัดกิจกรรมจำหน่ายสินค้า ควรแจ้งให้กลุ่มแม่บ้านทุกกลุ่มทราบอย่างน้อย 1 สัปดาห์
 - ให้สนับสนุนวัตถุดิบทุกอำเภอ
 - แต่ละอำเภอควรตกลงราคาให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น น้ำพริก อำเภอลับแลขาย 15 บาท อำเภอพิชัย 10 บาท อำเภอท่าปลา 8 บาท คนซื้อของถูกกันหมด
 - เปิดตลาดเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้านำมาจำหน่าย
 - มีการปรึกษาหารือในการดำเนินงานเดือนละครั้ง
 - จัดฝึกอบรมวิธีการทำเพื่อพัฒนาฝีมือการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพ
 - จัดทัศนศึกษาดูงาน เพื่อนำมาปฏิบัติ
 - จัดหาแหล่งทุน (ฟรี/ไม่มีดอกเบี้ย)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มเกษตรกร + กลุ่มสหกรณ์ อ. พิชัย

ให้กลุ่มเกษตรกรทั้งหลายมาสั่งซื้อสินค้าจากสหกรณ์ (ปุ๋ย พันธุ์พืช น้ำมัน สารเคมี) แล้วให้สหกรณ์ไปตัวกลางในการติดต่อ รวบรวมส่งขึ้นที่ชุมนุมสหกรณ์เมืองพิชัย และชุมนุม สหกรณ์สั่งซื้อสินค้าโดยตรงจากโรงงานในจำนวนมากเพิ่มอำนาจในการต่อรองราคา เกษตรกรได้สินค้าราคาถูกเมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตนำส่งสหกรณ์ ซึ่งเป็นผู้ติดต่อหาตลาดกลางให้ทำให้ได้ราคายุติธรรมได้ประโยชน์กันทั้งสองฝ่าย

- การจัดประชุมเวทีประชาคม ครั้งที่ 5 (องค์กรชุมชน อำเภอเมือง)
เครือข่ายในพื้นที่และ แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มเกษตรกร

1. เครือข่ายในพื้นที่

- 1) อยากมีเครือข่ายในระดับอำเภอ และพัฒนาไปสู่ระดับจังหวัด ประเทศ จนถึงต่างประเทศ เมื่อต้องการนำผลผลิตภัณฑ์ไปขาย
- 2) ต้องการผลผลิตภัณฑ์ไปสู่การค้าสรรคร์ เครือข่ายที่มีอยู่แล้ว 168 กลุ่มระดับจังหวัด ไปสู่ระดับประเทศ

2. แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 1) มีหน่วยงานสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน อย่างจริงจัง
- 2) ผู้เสียสละเวลา และให้การสนับสนุนในการดำเนินงาน จัดทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจริงจัง และแท้จริง ในเรื่องต่างๆ เช่น ข้าวปิ้ง ลางสาด ลอกกอง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

1. เครือข่ายในพื้นที่

- 1) ร่วมลงทุนร่วมกัน ตั้งกองทุนที่แต่ละสหกรณ์ลงขันตั้งกลุ่ม/ธนาคาร เป็นเงินของเราเองแล้วให้ภาครัฐให้การสนับสนุน เช่น งบของผู้ว่า CEO และต้องมีแนวทาง/แผนการดำเนินงานต่อเนื่อง เช่น สหกรณ์บางรายมีข้าวอยู่ปริมาณมาก แต่ไม่มีลานตากข้าว หากมีลานตากข้าวที่จุดนั้น จะทำให้มีพ่อค้าจากหลายที่มาขอซื้อข้าวในที่ตรงนั้น
- 2) มีศูนย์กลางการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์และเมล็ดพันธุ์หายาก ข้าวชยันนาทเก็บไว้ที่คุ้มกระเพราะ ข้าวหอมสุพรรณเก็บที่จังหวัดจันทบุรี
- 3) จัดตั้งสหกรณ์จำหน่ายปุ๋ย วัสดุเคมีเกษตร วัสดุอุปกรณ์ในการผลิตจนกระทั่ง รถไถ รถบุงข้าว
- 4) อยากให้มีศูนย์กลางทางวิชาการของกลุ่มโดยตรง เช่น ศูนย์กลางทางวิชาการของกลุ่มโดยตรง เช่น ศูนย์กลางทางวิชาการของกลุ่มผู้ใช้น้ำโดยตรงโดยจัดให้มีการ

ประชุมเป็นประจำเพื่อเผยแพร่ข่าวสารที่เครือข่ายได้มาจากทางราชการ กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตร หรือ สส.

2. แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 1) ตั้งกองทุนร่วมกันตามข้อที่ 1 ในเครือข่ายในฝัน ขอทุนสนับสนุนจากรัฐบาล ถ้ารัฐต้องการให้มี MEGAPROJECT ใช้
- 2) ให้ภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งทาง กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่ง อบต. จะต้องเข้ามามีบทบาทและรับหน้าที่โดยตรงในอนาคต

กลุ่ม ที่ 3 บุรณาการมีสมาชิกเพิ่ม สหกรณ์ ป.พื้นที่ 1

1. เครือข่ายในฝัน

- 1) อยากให้เครือข่ายได้มีการประชุมร่วมกันเหมือนที่สหกรณ์จังหวัดจัด
- 2) ให้สหกรณ์ที่โตแล้ว/สหกรณ์รุ่นพี่ ที่มีความเจริญแล้วดูแลสหกรณ์รุ่นน้อง ที่พึ่งเปิดให้มีการเอื้อเพื่อเงินทุน
- 3) เป็นการรวมตัวกันของสหกรณ์ในจังหวัดอุดรติดัดโดยไม่แบ่งประเภท
- 4) มีความร่วมมือร่วมใจกันโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์

2. แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

- 1) ให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่าย
- 2) ให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 3) มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นองค์กรหลักเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการทำงานรวมเครือข่าย
- 4) ประชาสัมพันธ์โดยใช้องค์กรท้องถิ่นประชาสัมพันธ์ที่มีอยู่เป็นหลัก
- 5) ทำให้สหกรณ์ที่จะเป็นเครือข่ายมาพบกัน เช่น การจัดแข่งกีฬา

ตารางที่ 30 สรุปกิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนที่ 1

ลำดับ ที่	กิจกรรมการประชุม	ระยะเวลา/ สถานที่	ทีมวิจัย/ผู้ทรงคุณวุฒิที่ เข้าร่วม	กลุ่มเป้าหมาย/ จำนวนผู้เข้าร่วม	จุดมุ่งหมาย/ ผลงานที่เกิดขึ้น
1	ประชุมสรุปสังเคราะห์ บทเรียนจากชุด โครงการวิจัย 9 จังหวัด	25-27 ต.ค.48 ห้องประชุม สุธรรมอารีกุล ตึก 50 ปี มก.	-ทีมประสานงานกลาง - นักวิจัยจากชุด โครงการ 9 จังหวัด - ทีมวิจัย 36 จังหวัด	- ทีมวิจัย 36 จังหวัด	- kick off โครงการ
2	ประชุมทีมนักวิจัย	5 ต.ค.48 สนง. สทจ.อุตรดิตถ์	- ทีมนักวิจัย จ.อุตรดิตถ์ - หัวหน้ากลุ่มงาน สนง. สทจ.จ.อุตรดิตถ์ - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตรจ.อุตรดิตถ์ - เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จังหวัดอุตรดิตถ์	- ทีมนักวิจัย 5 คน - ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในพื้นที่ 8 คน	- ชี้แจงโครงการ และจัดทำ แผนการทำงาน
3	เวทีประชาคมเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ระดับอำเภอครั้งที่ 1	วันที่ 26 ต.ค.48 สหกรณ์ การเกษตร อ.ต รอน	- ทีมนักวิจัย - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร - เจ้าหน้าที่พัฒนากร - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม สหกรณ์	- สหกรณ์ กลุ่ม องค์กรประชาชน ในพื้นที่ อ.ตรอน และ อ.ทองแสน ขัน จำนวน 60 คน	- เพื่อให้ผู้ร่วมเวที ได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์และ ได้วิเคราะห์ สถานการณ์กลุ่ม ของตนเอง - แนวทางการ สร้าง เครือข่าย จากเวที
4	เวทีประชาคมเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ระดับอำเภอครั้งที่ 2	วันที่ 27 ต.ค.48 สหกรณ์ การเกษตร อ.ปาก ท่า	- ทีมนักวิจัย - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร - เจ้าหน้าที่พัฒนากร - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม สหกรณ์	- สหกรณ์ กลุ่ม องค์กร ประชาชน ใน พื้นที่ อ. ปากท่า อ. น้ำปาดและ อ. บ้าน โลก จำนวน 60 คน	- เพื่อให้ผู้ร่วมเวที ได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์และ ได้วิเคราะห์ สถานการณ์กลุ่ม ของตนเอง - แนวทางการ สร้าง เครือข่าย จากเวที

ตารางที่ 30 สรุปกิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	กิจกรรมการประชุม	ระยะเวลา/สถานที่	ทีมวิจัย/ผู้ทรงคุณวุฒิที่ เข้าร่วม	กลุ่มเป้าหมาย/ จำนวน ผู้เข้าร่วม	จุดมุ่งหมาย/ ผลงานที่เกิดขึ้น
5	เวทีประชาคมเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับ อำเภอครั้งที่ 3	วันที่ 8 พย. 48 สหกรณ์การเกษตร เมืองลับแล จำกัด	- ทีมนักวิจัย - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร - เจ้าหน้าที่พัฒนากร - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม สหกรณ์	- สหกรณ์ กลุ่ม องค์กร ประชาชน ในพื้นที่ อ.ลับแล และ อ.ท่าปลา จำนวน 70 คน	- เพื่อให้ผู้ร่วมเวที ได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์และ ได้วิเคราะห์ สถานการณ์กลุ่ม ของตนเอง - แนวทางการ สร้าง เครือข่าย จากเวที
6	เวทีประชาคมเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับ อำเภอครั้งที่ 4	วันที่ 9 พย.48 โรงพยาบาล อ.พิชัย	- ทีมนักวิจัย - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร - เจ้าหน้าที่พัฒนากร - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม สหกรณ์	- สหกรณ์ กลุ่ม องค์กร ประชาชน ใน พื้นที่ อ.พิชัย จำนวน 60 คน	- เพื่อให้ผู้ร่วมเวที ได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์และ ได้วิเคราะห์ สถานการณ์กลุ่ม ของตนเอง - แนวทางการ สร้าง เครือข่าย จากเวที
7	เวทีประชาคมเพื่อ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับ อำเภอครั้งที่ 5	วันที่ 28 พย. 48 สำนักงานสหกรณ์ จังหวัดอุตรดิตถ์	- ทีมนักวิจัย - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร - เจ้าหน้าที่พัฒนากร - เจ้าหน้าที่ส่งเสริม สหกรณ์	- สหกรณ์ กลุ่ม องค์กร ประชาชน ใน พื้นที่ อ.เมือง จำนวน 70 คน	- เพื่อให้ผู้ร่วมเวที ได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์และ ได้วิเคราะห์ สถานการณ์กลุ่ม ของตนเอง - แนวทางการ สร้าง เครือข่าย จากเวที

2. ขั้นตอนการจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาเครือข่าย

เป็นขั้นการจัดทำยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นกรอบแนวทางกว้างๆ สำหรับการสร้าง / พัฒนาเครือข่ายในพื้นที่ต่อไป

วิธีการดำเนินการ เป็นการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายคือ ตัวแทนของกลุ่ม / องค์กร ที่ได้มีการเลือกไว้แล้วจากการประชุมระดับอำเภอ โดยใช้เทคนิค AIC (Appreciation Influence และ Control) ภายใต้เงื่อนไขของการสนับสนุนยุทธศาสตร์จังหวัด

ผลการดำเนินการ มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 60 คน จัดขึ้นที่เขื่อนสิริกิติ์ ในวันที่ 17 - 18 มกราคม 2549 เริ่มการประชุมโดยการปฐมนิเทศบทวนเป้าหมาย และผลการประชุมระดับอำเภอที่ผ่านมา (5 ครั้ง) และการอภิปรายในหัวข้อ “การสนับสนุนยุทธศาสตร์จังหวัด โดยเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานจังหวัด ซึ่งได้แก่ พัฒนาชุมชน สหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร และองค์กรเอกชน”

2.1 การจัดทำ “ภาพอดีตของวันวาน” ผู้ดำเนินกระบวนการได้แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่ม อ.ตรอน และ อ.ทองแสนขัน กลุ่ม อ.เมือง และองค์กรเอกชน กลุ่ม อ.พิชัย และ อ.ลับแล กลุ่ม อ.บ้านโคก และ อ.ปากท่า และ อ.น้ำปาด และมอบงานให้กลุ่มร่วมกันอภิปรายภาพของอำเภอ อุดรดิตถ์เมื่อ 50 ปีที่ผ่านมา จากนั้นจึงให้ตัวแทนกลุ่มย่อยเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย ต่อที่ประชุมใหญ่

ภาพในอดีตของกลุ่ม อ.ตรอนและทองแสนขัน คือ ภาพของความอุดมสมบูรณ์ เอาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะต้นไม้ แต่ความเจริญทางเทคโนโลยี ทำให้ความสมบูรณ์ดังกล่าวหมดไป

กลุ่ม อ.เมือง และองค์กรเอกชน มองภาพในอดีตทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ

กลุ่ม อ.พิชัย และ อ.ลับแล มองความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและดำรงชีวิตแบบเกษตรพอเพียง โดยใช้ปู่ชีวิตภาพ

กลุ่ม อ.บ้านโคก และปากท่า สะท้อนภาพในอดีตที่ตรงกันข้ามกับปัญหาที่เผชิญในปัจจุบัน คือ ปัญหาการเมือง ปัญหาวัยรุ่น

กลุ่ม อ.น้ำปาด พูดถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ปลูกหอมแดง กระเทียม อ้อย กาแฟ และการทำงานปู่ชีวิตภาพ

2.2 สภาพปัจจุบัน โดยการแยกเป็นกลุ่มย่อยเช่นเดิมร่วมอภิปรายและวาดออกมาเป็นภาพของอำเภอของตน ในหัวข้อภาพของอำเภอ จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นอย่างไร จากนั้นจึงให้นำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่โดยใช้แผ่นพลิก (ฟลิปชาร์ต)

2.3 ภาพในอนาคต ดำเนินการเช่นเดียวกันกับการมองภาพอนาคตในอดีต และปัจจุบัน

กลุ่ม อ.น้ำปาด อยากให้ชุมชนเข้มแข็ง มีสถานีสูบน้ำ มีทางรถไฟสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จีน มีโรงงานอุตสาหกรรมเกษตร มีวิทยาลัย / สถานศึกษา มีตลาดกลางภายในชุมชน มีวัด มีป่า มีอ่างเก็บน้ำ มีการคมนาคมที่สะดวกเชื่อมกับกรุงเทพฯ

กลุ่ม อ.ปากท่า และบ้านโคก อยากให้ครอบครัวอบอุ่นเพื่อลดปัญหาสังคม มีการค้าขายระหว่างชายแดนไทย – ลาว อยากให้มีเขื่อน มีการปลูกยางพารา ให้ผลิตผลิตภัณฑ์มีราคาดี มีธนาคารประชาชน และรักษาวัฒนธรรมประเพณี

กลุ่ม อ.พิชัย และลับแล อยากเห็นท้องถิ่นเจริญเติบโตสามารถรองรับทุกอย่างที่จะเกิดขึ้นในชุมชน โดยให้องค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาคนโดยการศึกษาและเป็นศูนย์กลางของการจัดระบบต่างๆ และมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสหกรณ์ (จดทะเบียน)

กลุ่ม อ.เมืองและ องค์กรเอกชน อยากเห็นสิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์เช่นในอดีต ด้านการประกอบอาชีพ มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพ มีร้านค้าสหกรณ์ ด้านสังคมอยากเห็นเยาวชนเข้าวัด เพื่อให้จิตใจสงบ ด้านสาธารณสุขปกศ สาธารณูปโภค มีถนนที่สว่างและสะอาด

กลุ่ม อ.ทองแสนขัน และ อ.ตรอน อยากให้มีการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่

วิทยากรกระบวนการได้สรุปภาพรวมที่กลุ่มย่อยอยากให้อุตรดิตถ์เป็น โดยใช้ใบไม้แสดงคำสำคัญ นามานาปะไว้เป็นต้น ไม้ โดยมีสาระดังนี้

ในด้านสิ่งแวดล้อม คือ อยากให้มีสถานีสูบน้ำพลังไฟฟ้า อ่างเก็บน้ำ เขื่อนพวงมา การส่งเสริมการท่องเที่ยว ป่าไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนเดิม กิจกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลดใช้สารเคมีและหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทน รวมทั้งความสะอาดและความปลอดภัยของถนน

ด้านการเมือง อยากส่งเสริมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ด้านสังคม อยากเห็นชุมชนเข้มแข็ง อยากเห็นกลุ่มองค์กรที่เข้มแข็ง และเครือข่ายที่เข้มแข็ง และที่สำคัญที่สุด คือ อยากเห็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็น อบต อบจ. หรือเทศบาล และอยากเห็นครอบครัวที่อบอุ่น การอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรม มีการส่งเสริมเยาวชนให้เข้าวัด และดูแลโรงเรียนให้ดีขึ้น

ด้านเศรษฐกิจ อยากมีสนามบิน ทางรถไฟ ถนน ไปสู่ประเทศลาว ตลาดกลาง ลานตาก ตาซังกลาง ธนาคารหมู่บ้าน การค้าขายระหว่างชายแดน ผลผลิตราคาสูง อยากเห็นเครือข่ายกองทุน และทุกอย่างให้เข้าไปอยู่ในระบบร้านค้าสหกรณ์ โดยอยู่บนรากฐานเศรษฐกิจพอเพียง

จากภาพรวมดังกล่าว ให้แต่ละกลุ่ม (ย่อย) เขียนเป็นวิสัยทัศน์

1. อำเภอเมือง องค์กรเอกชน

“เศรษฐกิจฟูเฟื่องนองเนื่องป่าไม้ น้ำไหลไฟสว่าง ไกลห่างยาเสพติด ร่วมพิชิตความยากจน”

2. อำเภอน้ำปาด

“ฟื้นฟูธรรมชาติให้อุดม ทำไร่นาสวนผสมปลอดสารพิษ ร่วมกันคตินิยมบ้านเกิด เปิดภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”

3. อำเภอปากทำ

“พออยู่พอกิน หนี้สินไม่มี ชีวิตปลอดภัย ไร้ยาเสพติด ชีวิตอบอุ่น”

4. อำเภอพิชัย และลับแล

“อุตรดิตถ์ เศรษฐกิจก้าวหน้า สินค้าหลากหลาย ห่างไกลสารพิษ ทุกชีวิตปลอดภัย รักษาไว้วัฒนธรรม”

5. อำเภอตรอนและทองแสนขัน

“เศรษฐกิจพอเพียง บ้านเมืองน่าอยู่ เชิดชูวัฒนธรรม เลิศล้ำสินค้า OTOP”

ให้แต่ละกลุ่มย่อยส่งตัวแทนเพื่อเรียบเรียงภาพที่อยากเห็นเป็นถ้อยคำแสดงวิสัยทัศน์จังหวัดอุตรดิตถ์ภาคประชาชน ผลของการจัดทำคือ

“อุตรดิตถ์ เศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลียงยาเสพติด ลดใช้สารพิษ ทุกชีวิตปลอดภัย คงไว้วัฒนธรรม”

แนวทางสู่วิสัยทัศน์

1. กลุ่มสหกรณ์การเกษตร¹

เป้าประสงค์

- เพื่อให้มีการออมทรัพย์ในรูปแบบหุ้น
- เพื่อให้มีการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุน เพื่อพัฒนาอาชีพด้านเกษตร

พันธกิจ

- ส่งเสริม ให้ความรู้ ระดมทุน

¹ กลุ่มเกษตรกร อ.เมือง ลับแล ทองแสนขัน และตรอน

แนวทางสู่วิสัยทัศน์

คือ ส่งเสริมประกอบอาชีพเกษตร และส่งเสริมให้มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพ

แผนการทำงาน

ทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มเกษตรกรของ อ.เมือง ลับแล ตรอน ทองแสนขัน และพิชัย โดยใช้ระยะเวลา 1 ปี

ผลที่คาด

คือ จะปรับปรุงสภาพดินให้ดีขึ้น ลดการใช้สารเคมี ลดต้นทุนการผลิต ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยจัดทำขึ้นที่สหกรณ์ของ อ.ทองแสนขัน ตั้งแต่เดือน มีนาคม 2549 โดยเจ้าภาพคือ สหกรณ์ของ อ.ทองแสนขัน และคณะกรรมการคัดเลือกจากกลุ่มสมาชิก โดยเชิญเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ มาให้ความรู้ และให้ข้อมูลในการจัดทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด

ค่าใช้จ่ายอยู่ที่ประมาณ 25,000 บาท สำหรับเครื่องมือจะขอรับการสนับสนุนจากทางราชการ ในส่วนเงินค่าใช้จ่าย 25,000 บาท จะมาจากการระดมทุนจากสหกรณ์และ จากเครือข่าย

2. กลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มอาชีพ

เป้าประสงค์

- เพิ่มสมาชิกให้ได้ 100 % เพื่อระดมทุน
- ทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อลดการใช้สารเคมี
- ส่งเสริมการประกอบอาชีพ พัฒนาให้ดีขึ้น

พันธกิจ

- ส่งเสริมการออม
- ลดรายจ่าย
- ส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน เพื่อเพิ่มรายได้ ส่งเสริมให้ความรู้แบบกลุ่มต่อกลุ่ม
- สวัสดิการให้แก่ชุมชน

แนวทางไปสู่วิสัยทัศน์

- ลดการใช้สารเคมี ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างชุมชนเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่ครอบครัวที่อบอุ่น สังคมดีขึ้น เชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มอื่นๆ ส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

แผนปฏิบัติ

- ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
- จัดเวทีอบรม ส่งเสริมด้านอาชีพ
- หางบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน

ระยะดำเนินการ

- ต้นปี ถึงปลายปี

ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

- เพิ่มทุนหมุนเวียน
- เพิ่มรายได้ภายในครอบครัว
- ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ห่างไกลยาเสพติด
- เพิ่มความสามัคคีในครอบครัว

สถานที่ที่จะทำ - ที่กลุ่ม

จะทำเมื่อ - มีการรวมกันเป็นกลุ่ม

เจ้าภาพหลักคือ - สมาชิก และเชิญองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ค่าใช้จ่ายคิดเป็น - 10 %

แหล่งรายได้จะมาจากสมาชิก คือ ต้องช่วยเหลือตัวเองก่อน ที่จะให้คนอื่นช่วย พัฒนาอาชีพตนเองให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ใช้แรงงานและทรัพยากรในท้องถิ่น

3. กลุ่มองค์กรเอกชน

เป้าประสงค์

1. เป็นศูนย์กลางรวมกลุ่มสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์เหมือนกันเข้าด้วยกัน เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มครูที่เกษียณอายุราชการแล้ว
2. ตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ

พันธกิจ

1. สร้างการยอมรับของสาธารณะชนต่อองค์กรเอกชน
2. พัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพด้านการบริหาร
3. บริหารและดำเนินกิจกรรมอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้
4. ร่วมภารกิจกับองค์กรสาธารณะประโยชน์ เช่น
 - มูลนิธิ
 - ประชาชนชมรมครู
 - สภาวัฒนธรรมอำเภอ
 - องค์กรภาคี เช่น พระสงฆ์
5. จัดหาเงินทุนการดำเนินงาน โดยการบริจาคและสมาชิกร่วมบริจาคด้วย
6. อื่นๆ

แนวทางสู่วิสัยทัศน์

1. เข้าร่วมอาสาในกิจกรรมสาธารณะอื่นๆ ด้วยใจเป็นกลาง ใจบุญ ใจกุศล

2. ให้ความรู้และพัฒนาองค์กร โดยเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาองค์กรมาบรรยายให้แก่สมาชิก
3. จัดเวทีประชุมสัมมนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และมีความโปร่งใส
4. ประสานเชื่อมโยงองค์กรอื่นๆ
5. สร้างเครือข่าย

4. กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ²

เป้าประสงค์ คือ การออมทรัพย์ สร้างเครือข่ายจากหมู่บ้านสู่ตำบล จัดทำบัญชีสภาพ ให้ความรู้ เรื่องกลุ่มต่อกัน แลกเปลี่ยนวัสดุท้องถิ่น และส่งเสริมอาชีพ

วิธีการ

1. เพิ่มทุนหมุนเวียน
2. เพิ่มรายได้ภายในครอบครัว
3. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
4. จัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกห่างไกลจากยาเสพติด โดยการสร้างความสามัคคี ความเอื้ออาทรในหมู่สมาชิก

5. กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร²

เป้าประสงค์ เพื่อรวมและร่วมกันพัฒนาอาชีพ

พันธกิจขององค์กร

1. ร่วมกันกำหนดข้อตกลง ระเบียบปฏิบัติ
2. ส่งเสริมอาชีพ และปัจจัยการผลิต
3. ช่วยเหลือด้านการผลิต การจัดการตลาด

แนวทางสู่วิสัยทัศน์

1. เกื้อกูลซึ่งกันและกัน
2. รวมหุ้น
3. เงินฝาก
4. สร้างครอบครัวให้อบอุ่น ห่างไกลยาเสพติด
5. เกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปสู่ครัวโลก

² อ. ท่าปลา น้ำปาด ฟากท่า

3. ขั้นตอนการสร้าง / พัฒนาเครือข่าย

เพื่อให้การพัฒนาเครือข่าย มีความเป็นไปได้ภายใต้เงื่อนไขของเวลาที่กำหนด ทีมวิจัยหลักจึงได้ปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินการจากเดิมที่ให้ตัวแทนของกลุ่มอำเภอที่เข้าร่วมจัดทำยุทธศาสตร์นำกรอบแนวทางที่ได้จากการประชุมสัมมนาระดับจังหวัด (จัดที่เขื่อนสิริกิติ์) ไปจัดสร้าง / พัฒนาเครือข่ายในพื้นที่ของตน ให้เปลี่ยนเป็นการกำหนดพื้นที่เพื่อพัฒนาเครือข่าย โดยใช้นักวิจัยในพื้นที่เป็นหลัก พิจารณาศักยภาพของกลุ่ม / องค์กร และความเป็นไปได้ในการสร้างเครือข่าย ทีมนักวิจัยในพื้นที่ได้กำหนดพื้นที่ในการพัฒนาเครือข่ายดังนี้

ทีมวิจัยสหกรณ์	อำเภอตรอนและทองแสนขัน
ทีมวิจัยพัฒนาชุมชน	ตำบลบ้านฝาย อำเภอน้ำปาด
ทีมองค์กรเอกชน	อำเภอลับแล

กระบวนการขั้นตอนการสร้างเครือข่ายของแต่ละทีมงาน มีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข บริบทของพื้นที่ ลักษณะองค์กร สมาชิก ผู้นำ และทีมผู้วิจัย ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่าย

วิธีการดำเนินงานที่พบที่มีความเหมือนหรือคล้ายกัน คือ การจัดประชุม จัดเวทีให้สมาชิกเครือข่ายได้ระดมสมอง และดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดเวทีประชุมมีจำนวนครั้งที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ 3 – 6 ครั้ง ผลของการดำเนินงานบางพื้นที่ได้ดำเนินการตามกรอบแนวทาง และสามารถเชื่อมโยงกับองค์กรอื่นๆ หรือเชื่อมโยงกิจกรรมในรูปของเครือข่ายได้ แต่ก็มีบางพื้นที่ที่ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ ไม่สามารถบรรลุผลอันเนื่องจากเงื่อนไขของเวลาได้

ขั้นตอน / กระบวนการในการเชื่อมโยงเครือข่ายของแต่ละพื้นที่ สรุปรูปภาพรวมไว้ในตารางที่ 31 - 33 และรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบในบทที่ 4

ตารางที่ 31 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1	20 มี.ค. 2549 09.00– 15.00น.	กลุ่มสหกรณ์ ประชุมเชิง ปฏิบัติการ - สร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับ การสร้าง เครือข่ายคุณค่า - แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ในการ เชื่อมโยงกับ สหกรณ์อื่น	นักวิจัยจาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมการพัฒนา ชุมชน สำนักงาน ราชการจังหวัด อุตรดิตถ์ ประชาชน กรรมการ พนักงาน สหกรณ์และ องค์กรเอกชน ในจังหวัด อุตรดิตถ์ 34 คน	ห้องประชุม สำนักงาน สหกรณ์ จังหวัด อุตรดิตถ์	- เห็นความสำคัญและความ จำเป็นของการสร้าง เครือข่าย - ทราบเครือข่ายองค์กร และ เครือข่ายกิจกรรมของ สหกรณ์ อ.ลับแล ซึ่งมี ธุรกิจปั้มน้ำมันซึ่งนอกจาก จะให้บริการสมาชิกของ ตนแล้วยังให้บริการแก่ สมาชิกสหกรณ์ครู นอกจากนี้ยังมีธุรกิจด้าน การเงินโดยซื้อปุ๋ยมาขาย - สหกรณ์ออมทรัพย์ทหาร เสื่อ ชื่อน้ำจาก สหกรณ์ ท่าปลา - สหกรณ์น้ำอ่าง ช่วยเหลือ ด้านความรู้เกี่ยวกับบัญชี - สหกรณ์ผู้ใช้น้ำ เชื่อมโยง กัน โดยการซื้อปุ๋ย ยืมเงิน	

ตารางที่ 31 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1		กลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)			<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์ออมทรัพย์ครู มีพันธมิตรด้านการเงิน (ฝาก-ถอนเงิน) กับธนาคาร กรุงศรีอยุธยา ธนาคาร กรุงไทยนอกจากนี้สมาชิก ที่กู้เงินจากสหกรณ์จะต้อง สมัครเป็นสมาชิกของ สมาคมสงเคราะห์ สมาชิก (สสอ.) ด้วย - สหกรณ์ทองแสนขัน มีการ เชื่อมโยงกับสหกรณ์ฝาก ทำ ด้านพันธุ์ข้าว ยาปราบ ศัตรูพืช หอมแดง และปุ๋ย นอกจากนี้ยังมีธุรกิจปั้มน้ำมัน โดยให้หน่วยงาน ราชการใช้เครดิตได้ (จำนวน 13 หน่วยงาน) ด้านเงินฝากใช้บริการจาก สหกรณ์ ทรอน สหกรณ์ ปฏิรูปที่ดินบ้านน้ำผึ้ง มี ปั้มน้ำมัน มีรถบันทุกน้ำมัน มีตลาดกลาง และเคยไปดู งานด้านวิทยุมา อาจจัดทำ วิทยุชุมชนต่อไป 	

ตารางที่ 31 ขึ้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1		<p>- ความต้องการหรือ แนวทางที่สามารถ เชื่อมโยงเครือข่าย โดยการขีดเส้น เชื่อมโยง (เส้นบน คือสิ่งที่จะไป เชื่อมโยงกับเขา ส่วนเส้นล่างคือ สิ่ง ที่อยากให้เรา เชื่อมกับเรา</p>			<p>- สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล เป็นสหกรณ์ที่มี สหกรณ์อื่น ต้องการเชื่อมโยงมากที่สุด (5 แห่ง) โดยเชื่อมโยงธุรกิจ ด้านสินค้า เช่น น้ำมัน ข้าวสาร ปุ๋ย พันธุ์ข้าว นอกจากนี้ยัง ต้องการเชื่อมโยงด้านเงินทุน ด้านบริการรถน้ำมันและด้าน ความรู้</p> <p>- สหกรณ์การเกษตรเมือง ตรอน จำกัด มีสหกรณ์ 3 แห่งต้อง การเชื่อมโยงด้านเงินฝาก ความรู้ด้านบัญชี ด้านเงินทุน ด้านสินค้า คือ ปุ๋ยและพันธุ์ข้าว</p> <p>- สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำ ด้วยไฟฟ้าบ้านวังตะคร้อจำกัด มีสหกรณ์ 1 แห่ง ต้องการ เชื่อมโยงด้านเงินทุน ด้าน สินค้า คือปุ๋ยและพันธุ์ข้าว</p> <p>- สหกรณ์ออมทรัพย์ครูอุตรดิตถ์ จำกัด มีสหกรณ์ 2 แห่งต้องการ เชื่อมโยงด้านการเงิน ด้านการ บริการและสวัสดิการ และด้าน สินค้า น้ำมัน ข้าวสาร</p> <p>- สหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน จำกัด มีสหกรณ์ 1 แห่งต้องการ เชื่อมด้านเงินทุน</p>	

ตารางที่ 31 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1		<p>- พิจารณาแนวทาง / ความเป็นไปได้ ต่อความต้องการ เชื่อมโยงฯ โดย การประชุมกลุ่มย่อย</p> <p>- พิจารณาแนวทาง / ความเป็นไปได้ ต่อความต้องการ เชื่อมโยงฯ โดย การประชุมกลุ่มย่อย (ต่อ)</p>			<p>- สหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุข อุดรดิตต์จำกัด ต้องการ เชื่อมโยงกับสหกรณ์ 2 แห่ง ด้านสินค้าน้ำมัน ข้าวสารและ ด้านการบริหารและสวัสดิการ</p> <p>- ที่ประชุมกลุ่มย่อยพิจารณา การร่วมกันกับ สหกรณ์อื่น (อีก 5 สหกรณ์) พบข้อสรุปว่าจะเชื่อมโยงด้าน ธุรกิจสินค้าข้าวสารและ น้ำมัน โดย สหกรณ์ การเกษตรเมืองลับแลจำกัด เสนอขายน้ำมัน โดยการ ชำระเงินสดก่อน ส่วนเงิน เชื้อ จะนำไปพิจารณาในที่ ประชุมคณะกรรมการ สหกรณ์</p> <p>● ที่ประชุมกลุ่มย่อยของ ข้าราชการสำนักงาน สหกรณ์จังหวัดอุดรดิตต์ พิจารณาจะร่วมกัน เกี่ยวกับการส่งเสริมการ เชื่อมโยงเครือข่าย ซึ่งข้อสรุป คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สสำรวจข้อมูล - เป็นตัวกลางในการ ประสานงาน - พบปะสร้าง ความคุ้นเคย 	

ตารางที่ 31 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
					<ul style="list-style-type: none"> - บริการให้ข้อมูลข่าวสาร - สอนการเรียนรู้ การบริหารงาน - เสริมสร้างเครือข่ายพันธมิตรทางธุรกิจ - แนะนำส่งเสริมกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ - จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเป็นแนวทางในการเชื่อมโยง ติดตามประเมินผล 	
2		<p>เวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาแนวทางเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างสหกรณ์และกลุ่มสหกรณ์ในเขต อ.ตรอนและทองแสนขัน</p> <p>ขั้นตอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เข้าประชุมแนะนำตัว 2. พิธีกรระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับความร่วมมือในการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านธุรกิจ 	<p>นักวิจัยจากสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ ประชานกรรมการ คณะกรรมการสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร ผู้จัดการและพนักงาน สหกรณ์การเกษตรเมืองตรอนจำกัด ผู้จัดการ สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแลจำกัด</p>		<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้เข้าร่วมประชุมรู้จักกันมากขึ้น ● ทราบปัญหาการซื้อขายวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ปัญหาการเกษตรขนาดเล็กมีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอ ● การตกลงเชื่อมโยงด้านเงินทุน 	

ตารางที่ 31 ขึ้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ	สถาน ที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
			ผู้จัดการชุมชน สหกรณ์ การเกษตร อุตรดิตถ์จำกัด พนักงาน สหกรณ์ ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำ ด้วยไฟฟ้าบ้าน วังตะคร้อจำกัด จำนวน 50 คน		<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านไชยมงคลจำกัด ขอกู้เงินสหกรณ์ การเกษตรเมืองตรอน 270,000 บาท - สหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดินหนองกอกจำกัด รับฝากเงินสหกรณ์ที่เกษตรทองแสนขันจำกัด 800,000 บาท - สหกรณ์การเกษตรฝักขวงจำกัด รับฝากเงินจากสหกรณ์ ทองแสนขันจำกัด 600,000 บาท 	
3	1 เม.ย – 31 พ.ค. 2549	<ul style="list-style-type: none"> - สัมภาษณ์ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรเมืองตรอนจำกัด - เก็บข้อมูลจากเอกสาร สมุดบัญชีแยกประเภทงาน สมุดซื้อขายและรายการกิจการประจำปี 2548 	ผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรเมืองตรอน จำกัด		<ul style="list-style-type: none"> ● ข้อมูลการเชื่อมโยงของสหกรณ์การเกษตรเมืองตรอนจำกัด ด้านเครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ ธนาคาร ห้างร้าน บริษัทและหน่วยงานต่างๆ - ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย รวมเงิน 519,638 บาท องค์กรที่เชื่อมโยงด้วยคือ ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำอุตรดิตถ์ อบต.วังแดง อบต.ข่อยสูง เทศบาลตำบลตรอน โรงเรียนสิริวัฒนัญญุกิจ 	

ตารางที่ 31 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ	สถาน ที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
3					<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์ซื้อสินค้า ได้แก่ พันธุ์ข้าวสาร เครื่องจักรกล การเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิง และหล่อ- ลื่น จากสหกรณ์ โรงสีและบริษัทห้างร้าน ต่างๆ - ธุรกิจรับฝากเงิน สหกรณ์ ได้รับเงินฝากออมทรัพย์จาก การเกษตร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน วัด โรงเรียนในชุมชน รวม จำนวนเงิน 2,031,227 บาท องค์กรที่ใช้บริการ ได้แก่ กลุ่มอาชีพ สหกรณ์ในเขต อ.ตรอน กลุ่มแม่บ้าน วัด กลุ่มเกษตรกร โรงเรียน 	

ตารางที่ 31 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่มสหกรณ์ (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
3					<ul style="list-style-type: none"> - ธุรกิจให้กู้เงิน สหกรณ์ ให้เงินกู้แก่สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านไชยมงคล จำกัด จำนวน 270,000 บาท - การลงทุนกับธนาคาร ห้างหุ้นส่วนและบริษัท จำนวนเงิน 3,187,800 บาท - การเอื้ออาทรชุมชน โดยการบริจาคทุน การศึกษา งานกีฬา ทอดผ้าป่า และงาน สังคมอื่นๆ ● สหกรณ์ทองแสนขัน มี การเชื่อมโยงเครือข่าย ธุรกิจสหกรณ์ ธนาคาร ห้างร้าน บริษัทและ หน่วยงานต่างๆ - ธุรกิจจัดหาสินค้ามา จำหน่าย - ธุรกิจรับฝากเงิน - นำเงินฝากกับ สหกรณ์ ธนาคารและ หน่วยงานต่างๆ 	

ตารางที่ 32 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม / องค์กรเอกชน

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย เครือข่ายอุตรดิตถ์ เมืองงาม	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1	9 ก.พ. 2549	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อชี้แจงให้เห็น ความสำคัญของ เครือข่าย การ สร้างเครือข่าย (เข้า) - กำหนดประเด็น ในการสร้าง เครือข่าย 	<p>องค์กร ภาคเอกชนที่อยู่ ภายใต้ศูนย์ ประสานงาน องค์กร ภาคเอกชน ผู้แทนของกลุ่ม/ องค์กรบริหาร “เครือข่าย อุตรดิตถ์เมือง งาม” ชมรมของ เอกชน จำนวน 12 องค์กร</p>	ห้องประชุม สภาเทศบาล เมือง อุตรดิตถ์	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุม ในภาคบ่าย ● รู้จักจุดเด่น ค้อย ของ ตนเองและเพื่อน ● แนวคิดการเชื่อมโยง เครือข่าย ● วัตถุประสงค์ <ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม - ภูมิปัญญาชาวบ้าน - อาชีพ รายได้ - ประชาสัมพันธ์ - ความสัมพันธ์เครือข่าย - ยุทธศาสตร์จังหวัด - ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ● พันธกิจ <ul style="list-style-type: none"> - แผน/ปฏิทินการ ท่องเที่ยว - ประสานภาครัฐ - แผ่นพับการท่องเที่ยว - ได้รับการรับรองเป็น องค์กรสาธารณะ 	

ตารางที่ 32 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่าย กลุ่ม / องค์กรเอกชน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย เครือข่ายอุดรดิตต์ เมืองงาม	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1					- มีโครงการ/กิจกรรม อย่างน้อยปีละ 1 โครงการ	
2	ประชุม เวที ทบทวน และ ติดตามผล	ผู้แทนกลุ่ม/องค์กร ภาคประชาชน จำนวน 12 องค์กร	ร้านอาหาร บ้านเฟริน อ.ลับ แล จ.อุดรดิตต์ 12 มี.ค. 2549		<ul style="list-style-type: none"> ● ทบทวนผลการประชุม วันที่ 9 ก.พ. 2549 กำหนดโครงการ ● โครงการ/กิจกรรม ● กิจกรรม (แผนงาน) <ul style="list-style-type: none"> - แลกส่งข่าว - จัดทำแผนที่ การท่องเที่ยว - จัดทำ CD คำกลอน ทำนองเสนาะ เพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยว - จัดทำข้อมูลทุนทาง สังคมในรูปแบบ CD/แผ่นพับ - เสื้อทีม - สัญลักษณ์ - นวดแผนไทยเพื่อ สุขภาพ - จัดการรับคณะ นักท่องเที่ยวจาก อุดรธานี ● วางแผนเชื่อมประสาน ต้อนรับคณะทัวร์จาก อุดร 	

ตารางที่ 32 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม / องค์กรเอกชน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัยเครือข่าย อุตรดิตถ์เมืองงาม	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
2					<ul style="list-style-type: none"> • มอบหมายให้สมาชิกไป เชื่อมโยงประสานศูนย์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 	
3	19 มี.ค. 2549	- วางแผนการ ดำเนินงาน โครงการ	ผู้แทนกลุ่ม/ องค์กร ภาคเอกชน จำนวน 12 องค์กร	ศูนย์แหล่ง ท่องเที่ยว เชิงเกษตร บ้านต้น เกลือ ต.แม่พูล อ.ลับแล	<ul style="list-style-type: none"> • วางแผนงานดำเนิน โครงการ / กิจกรรม <ul style="list-style-type: none"> - แดลงข่าว - ทำแผ่นพับ ปฏิทิน การท่องเที่ยว - ทำแผนที่การท่องเที่ยว (โดยนายเล็ก เสน่ปั่น) - ทำ CD คำกลอน ทำนองเสนาะ - ทำฐานข้อมูลทุนทาง สังคม - ออกแบบสื่อทีม สัญลักษณ์ - ซ้อมร้องเพลง อุตรดิตถ์เมืองงาม - เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย 	
4	14 เม.ย. 2549	- ประชุมเวทีติดตาม งานและทบทวน คณะกรรมการ	ผู้แทนกลุ่ม/ องค์กร ภาคเอกชน จำนวน 12 องค์กร	ศูนย์แหล่ง ท่องเที่ยว เชิงเกษตร บ้านต้น เกลือ ต.แม่พูล อ.ลับแล	<ul style="list-style-type: none"> • ทบทวนคณะกรรมการ เครือข่าย <ul style="list-style-type: none"> - แต่งตั้งผู้ช่วยเลขา คณะกรรมการเครือข่าย 	

ตารางที่ 32 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม / องค์กรเอกชน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย เครือข่ายอุดรดิตถ์ เมืองงาม	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
5		- สำรวจเส้นทาง	ผู้แทนกลุ่ม/ องค์กร ภาคเอกชน จำนวน 24 คน (องค์กร)	ศาลาสวน เกษตร นายบุญลือ สุขเจริญ บ้านต้นเกลือ ต.แม่พูล อ.ลับแล	<ul style="list-style-type: none"> ● เครือข่ายด้านการจัดการ ผลผลิตด้านการตลาด ● สำรวจเส้นทาง การท่องเที่ยวบ้านผามูบ อ.ลับแล 	
6	27 ก.ค. 2549	- ประชุมเวทีเพื่อ ปลดอบขวัญและ ติดตามงาน	ผู้แทนกลุ่ม/ องค์กร ภาคเอกชน จำนวน 15 คน / องค์กร	ศูนย์แหล่ง ท่องเที่ยวเชิง เกษตรบ้าน ต้นเกลือ ต.แม่พูล อ.ลับแล	<ul style="list-style-type: none"> ● สภาพจิตใจของสมาชิก ยังไม่ปกติ มีอาการเหม่อ ลอยให้เห็น ● มอบเงินช่วยเหลือจาก นักวิจัย ● สมาชิกส่วนใหญ่พยายาม พลิกวิกฤติให้เป็น โอกาส ● อยากให้ช่วยด้าน การตลาด 	

ตารางที่ 33 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม / องค์กรภาคประชาชน

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/วิธีการ ของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1	18 มี.ค. 2549	<p>เครือข่าย ต.บ้านฝาย อ.น้ำปาด</p> <p>ประชุม – เวที ครั้งที่ 1 : มาทำความรู้จัก เล่า ความภาคภูมิใจ เป็น การทำให้เกิดความรู้ จักกัน</p> <p>: มารู้จัก...เข้าใจกัน : ให้คู่วิสัยทัศน์ “ดีจัง แก” แล้วให้กลุ่ม วิเคราะห์ตามใบงาน พร้อมนำเสนอต่อที่ ประชุมใหญ่</p> <p>: เขียนชื่อกลุ่ม กิจกรรม จุดเด่น คิด บนบอร์ดและลากเส้น ความสัมพันธ์</p> <p>: กำหนดประเด็น ทำงานร่วมกันโดยให้ แต่ละกลุ่ม (2 กลุ่ม) กำหนด</p> <p>: วิธีการสร้างและ เชื่อมโยงเครือข่าย</p>	<p>กลุ่มกองทุน ชุมชน : กลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อ การผลิต กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มมะขาม หวาน กลุ่มเกษตรกร ชาวนา กลุ่มสตรี กลุ่มสหกรณ์</p>	<p>วัดส่องแดด ต.บ้านฝาย อ.น้ำปาด</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ผู้เล่าได้เสนอข้อมูลสิ่งที่ อยากเล่า มีความรู้สึกลอย เล่ามีความสุขและอึ้งใจ ผู้ฟัง ตั้งใจฟัง เป็นการพัฒนา ทักษะในการฟัง ● คุณสมบัติและลักษณะของ ผู้นำการพัฒนา ● วิธีการทำงานของผู้นำการ พัฒนา ● องค์กรประกอบหรือปัจจัยที่ ส่งผลให้ผู้นำการพัฒนา ทำงานสำเร็จ ● ทราบข้อมูลของทุกคน ที่ ร่วมเวทีว่ามาจากกลุ่มใด กลุ่มของตนมีจุดเด่น อะไรบ้าง ● ระบุประเด็น – แก้ไข ปัญหาความยากจน โดยการ ลดรายจ่ายในครัวเรือน <p>: แขนงที่สนใจแก้ปัญหา ความยากจน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● คัดเลือก/จัดตั้ง คณะกรรมการเครือข่าย และ กำหนดบทบาทหน้าที่ ● กำหนดให้มีการจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2 เดือน/ครั้ง 	

ตารางที่ 33 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม / องค์กรภาคประชาชน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
1		: มอบหมาย ภารกิจสำหรับเวที ครั้งต่อไป			<ul style="list-style-type: none"> • ผู้ร่วมประชุมกลับไป ชี้แจงแก่สมาชิกของแต่ละ กองทุน 	
2	22 มี.ค. 2549	<p>เวทีครั้งที่ 2</p> <p>: ติดตามผลและเข้า ร่วมกันหาแนวทาง - ระดับการ แก้ปัญหา - ระดับประสานกับ หน่วยงานภายนอก ดำเนินการ(ระหว่าง ปี 2549 – 2550)</p> <p>: วิเคราะห์ สาเหตุ ของความยากจน</p> <p>: เสนอวิธีการ แก้ปัญหาคความ ยากจนอย่างเร่งด่วน โดยการแบ่งกลุ่ม หลังนำผลการ ประชุมกลุ่มย่อย เสนอต่อที่ประชุม ใหญ่</p>		ณ วัดส่อง แดด ต.บ้าน ฝาย อ.น้ำปาด	<ul style="list-style-type: none"> • ทราบสาเหตุความยากจน (หนี้สิน รายได้น้อย จ่ายสูง (ราคาผลผลิตต่ำ ราคา อุปโภคสูง)) • จัดทำบัญชีรับจ่ายครัวเรือน • กิจกรรมออมเงิน • ปลูกพืชผักสวนครัว รั้วกิน ได้ • ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยชีวภาพ • ส่งเสริม/จัดทำอาชีพเสริม ในหมู่บ้าน/ชุมชน • ประชาสัมพันธ์ ลด ละ เลิก อบายมุข 	

ตารางที่ 33 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม / องค์กรภาคประชาชน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
		<p>: การขับเคลื่อน ของแกนนำระดม สมองหาทาง ขับเคลื่อน - ชื่อกลุ่ม - คัดเลือก คณะกรรมการ เครือข่าย - กำหนดข้อตกลง</p>			<ul style="list-style-type: none"> ● เครือข่าย ต.บ้านฝ้าย ● คณะทำงาน/กรรมการ 27 คน และกำหนดตำแหน่ง ประชุม รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ฝ่ายจัดทำข้อมูล ฝ่าย ปฏิคม ฝ่ายจัดหางบประมาณ ● มีวาระคราวละ 2 ปี (ตั้งแต่ 22 มี.ค. 2549 – 22 มี.ค. 2551) ● แนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย กองทุนชุมชนตำบลบ้านฝ้าย 	
3	25 เม.ย. 2549	<p>เวที : กำหนดวาระ ของ คณะกรรมการ : ชิดเส้นเชื่อมโยง เครือข่ายกองทุน ชุมชน ต.บ้าน ฝ้าย : กำหนด แนวทาง/กิจกรรม การแก้ปัญหา ความยากจน : ติดตาม ความก้าวหน้า ของเครือข่าย - ในกรอบ 1 เดือนได้ทำ อะไรบ้าง</p>		วัดส่องแดด ต.บ้านฝ้าย อ.น้ำปาด	<ul style="list-style-type: none"> ● รูปแบบการเชื่อมโยงระหว่าง เครือข่าย ● แกนนำดำเนินงานตาม โครงการคัดเลือกผู้นำชุมชน / SMART Village ● แนะนำคริวเรือนยากจน ทำบัญชีรายรับรายจ่าย ● คริวเรือนยากจน ได้ปลูก พืชผักสวนครัวไว้บริโภค ● คณะกรรมการเครือข่าย มีการพบปะพูดคุย มีเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความ สามัคคี 	

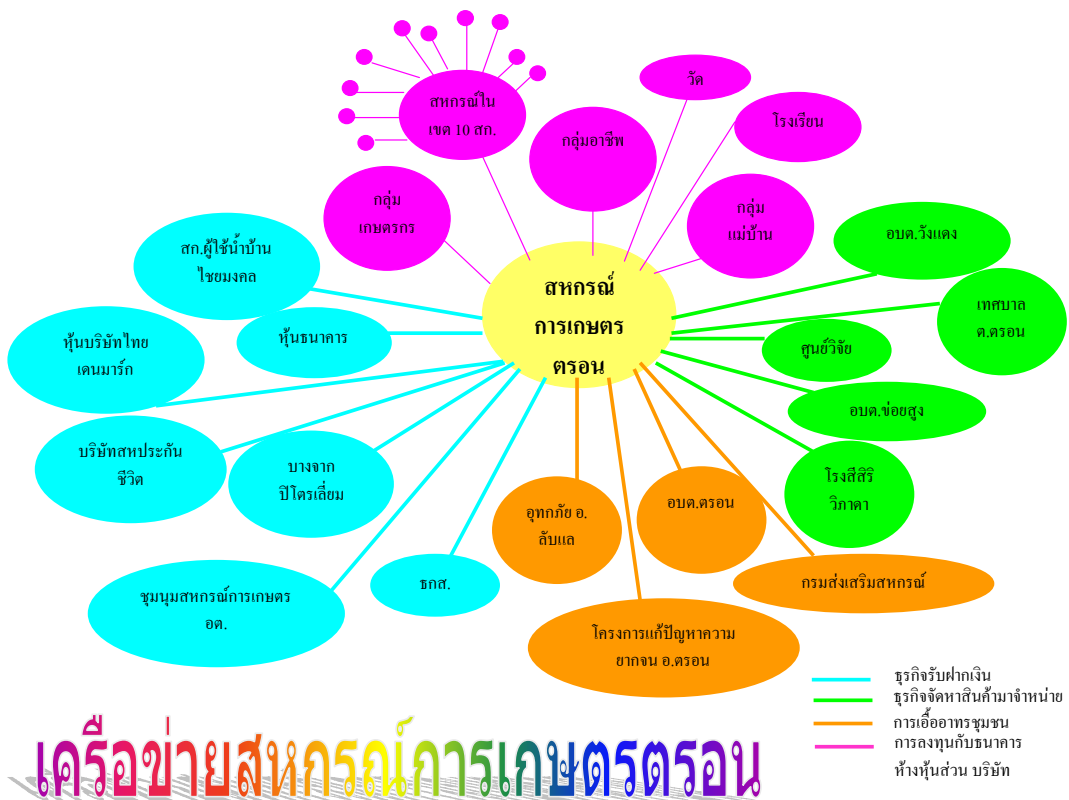
ตารางที่ 33 ขั้นตอน / กระบวนการสร้างเครือข่ายกลุ่ม / องค์กรภาคประชาชน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ว/ด/ปี	กระบวนการ/ วิธีการของทีมวิจัย	กลุ่มเป้าหมายที่ เข้าสู่ กระบวนการ	สถานที่	ผลที่เกิดจากกระบวนการ	หมายเหตุ
3		<p>: ระบุปัญหา อุปสรรค</p> <p>: ประเมินโครงการ : ระบุประโยชน์</p>			<ul style="list-style-type: none"> ● ทราบปัญหาอุปสรรคของ การดำเนินงานเครือข่าย <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณ - ความพร้อมของ คณะกรรมการ - ขาดความร่วมมือ - น้ำมันแพง - ขาดแหล่งน้ำในการ ประกอบอาชีพ - ภาษีสังคม ● องค์กรประกอบความรู้ใหม่ <ul style="list-style-type: none"> - สถานการณ์ความ ยากจนของคนใน ชุมชน - คุณสมบัติ คุณลักษณะวิธีการ ทำงานของผู้นำการ พัฒนา - ประโยชน์ของการ ทำงานเป็นเครือข่าย 	

บทที่ 4 เครือข่าย

การดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายอย่างเป็นจริงเป็นจังได้ดำเนินการในช่วงที่ 3 - 4 เดือน ผลที่ได้คือ จำนวน 4 เครือข่าย โดยมีรูปแบบและประเด็นสำคัญของแต่ละเครือข่ายดังนี้

1. เครือข่ายสหกรณ์การเกษตร อ.ตรอน

ภาพที่ 2 เครือข่ายสหกรณ์การเกษตร อำเภอตรอน

1.1 ประเด็นสำคัญ

ความเป็นมา สหกรณ์การเกษตรเมืองตรอนจำกัด เกิดขึ้นจากการควมรวมสหกรณ์หาทุน 6 แห่งเข้าด้วยกัน คือ สหกรณ์ท่าอวน สหกรณ์คอนแพ สหกรณ์วังหิน สหกรณ์ป่าสัก สหกรณ์สักงามและ สหกรณ์หาดสองแคว และได้จดทะเบียนเป็นประเภทสหกรณ์การเกษตร เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2513 มี สมาชิกเพียง 74 คน มีทุนดำเนินงาน 260 ล้านบาท มีทุนดำเนินงาน 28,550 บาท ปัจจุบัน มีสมาชิก 6,300 คน ทุนดำเนินงาน 260 ล้านบาท มีคณะดำเนินงาน 15 คน มีพนักงานลูกจ้าง 19 คน ดำเนินการ ธุรกิจ 4 ด้าน คือ ธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจรับฝากเงิน ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย และธุรกิจรวบรวมผลผลิต จากการผลิตที่มีการประชุมเวทีเพื่อจัดตั้ง / พัฒนาเครือข่าย ทีมวิจัยในพื้นที่ได้กำหนดให้ สหกรณ์การเกษตร อ.ตรอน เป็นแกนเนื่องจากมีศักยภาพ และผู้บริหารของสหกรณ์เห็นความสำคัญ ของเครือข่าย และมีความสนใจจะดำเนินการพัฒนาเครือข่าย

การดำเนินการของเครือข่ายปัจจุบัน สหกรณ์การเกษตรเมืองตรอนจำกัด มีการเชื่อมโยง เครือข่ายธุรกิจสหกรณ์ ธนาคาร ห้างร้าน บริษัทและหน่วยงานต่างๆ ดังนี้

ก. ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์มีการจำหน่ายสินค้า ได้แก่ น้ำมันเชื้อเพลิง และหล่อลื่น ให้โรงสีและหน่วยงานต่างๆ ระหว่างวันที่ 1 เมษายน – 31 พฤษภาคม 2549 ดังนี้

- ศูนย์วิจัยและทดสอบพันธุ์สัตว์น้ำอุดรดิตถ์	140,100.- บาท
- อบต.วังแดง	70,039.- บาท
- อบต. ข่อยสูง	13,980.- บาท
- เทศบาลตำบลตรอน	51,182.- บาท
- โรงสีสิริวิวัฒนาชัยภูมิ	244,304.- บาท
รวม	519,638.- บาท

สหกรณ์ซื้อสินค้า ได้แก่ พันธุ์ข้าวสาร เครื่องจักรกลการเกษตร วัสดุอุปกรณ์การเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น จากสหกรณ์ โรงสีและบริษัทห้างร้านต่างๆ ดังนี้

- หจก. ชัยพฤษฯ สามพลัง	13,350.- บาท
- บริษัทเทพการเกษตร	10,176.- บาท
- หจก. ทิพย์พรรณ	27,125.- บาท
- ร้านสินเจริญ	8,160.- บาท
- ร้านชัยภูมิพัทธการเกษตร	30,420.- บาท
- ร้านศิริวรรณการเกษตร	779,360.-บาท
- โรงสีกิจไพศาล	90,100.- บาท
- ร้านเรืองยุทธการเกษตร	147,580.-บาท
- หจก. พงษ์การเกษตร	475,240.- บาท
- ร้านชัยฟ้า	2,744,705.- บาท

- ร้านพรพิชัย	2,197,330.- บาท
- สหกรณ์การเกษตรพิชัย จำกัด	58,500.- บาท
- สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล จำกัด	245,719.- บาท
- ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด	6,120.- บาท
- สหกรณ์การเกษตรพรหมพิราม จำกัด	96,000.- บาท

ข. ธุรกิจการรับฝากเงิน สหกรณ์ได้รับเงินฝากออมทรัพย์จากเกษตรกร

กลุ่มเกษตรกร กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน วัด โรงเรียนในชุมชน

อำเภอตรอน ดังนี้

- กลุ่มอาชีพ	จำนวน 15 กลุ่ม	8,269.- บาท
- สหกรณ์ในเขตอำเภอตรอน	จำนวน 10 แห่ง	1,052,238.- บาท
- กลุ่มแม่บ้าน	จำนวน 5 กลุ่ม	6,775.- บาท
- วัด	จำนวน 10 แห่ง	768,236.- บาท
- กลุ่มเกษตรกร	จำนวน 2 แห่ง	161,153.- บาท
- โรงเรียน	จำนวน 1 แห่ง	34,556.- บาท
	รวม	2,031,227.- บาท

ค. ธุรกิจการให้กู้เงิน สหกรณ์ให้เงินกู้แก่สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้าน ไชยมงคล จำกัด จำนวน 270,000.- บาท

ง. การลงทุนกับธนาคารห้างหุ้นส่วนและบริษัท สหกรณ์มีการลงทุนโดยถือหุ้นกับ ธนาคารห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่างๆ ดังนี้

- ห้างบริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด	27,800.- บาท
- บัตรออมทรัพย์ทวีสิน	2,000,000.- บาท
- หุ้นชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอุตรดิตถ์ จำกัด	910,000.- บาท
- หุ้นบริษัทสหประกันชีวิต จำกัด	200,000.- บาท
- หุ้นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	40,000.- บาท
- หุ้นบริษัทนมไทย – เดนมาร์ก จำกัด	10,000.- บาท
	รวม 3,187,800.- บาท

จ. การเอื้ออาทรชุมชน สหกรณ์มีบทบาททางสังคม โดยบริจาคทุนการศึกษา งานกีฬา ทอดผ้าป่า และงานสังคมอื่น ๆ ดังนี้

- บริจาคทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนในเขตอำเภอตรอน	
และทองแสนขัน จำนวน 10 ทุนๆ ละ 1,000.- บาท	10,000.- บาท

- ปรึกษาช่วยงานกีฬา อบต. เทศบาล
และโรงเรียนในเขตอำเภอตรอน 20,000.- บาท
- ปรึกษาช่วยการดำเนินงานของ อบต.ตำบลตรอน 35,000.- บาท
- ร่วมทอดผ้าป่ากับกรมส่งเสริมสหกรณ์ 20,000.- บาท
- ปรึกษาช่วยโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน
ของอำเภอตรอนเป็นเมล็ดพันธุ์มูลค่า 20,000.- บาท
- ปรึกษาช่วยเหลือสหกรณ์ที่ประสบอุทกภัย(สหกรณ์การเกษตรเมืองลับแล
จำกัด และชุมนุมสหกรณ์การเกษตรอุตรดิตถ์ จำกัด) 15,000.- บาท
- ร่วมบริจาคโลหิตกับอำเภอตรอน
- ร่วมงานเทศกาล นักชัตตฤกษ์ต่างๆ ของอำเภอตรอน
- ร่วมงานวันสหกรณ์กับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดและขบวนการสหกรณ์ในจังหวัด
อุตรดิตถ์

วัตถุประสงค์ / เป้าหมายของเครือข่าย

เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายด้านธุรกิจ โดยเฉพาะการรวมกันซื้อ – ขาย วัสดุอุปกรณ์
การเกษตร และการเชื่อมโยงด้านเงินทุน

แนวทางการดำเนินการ

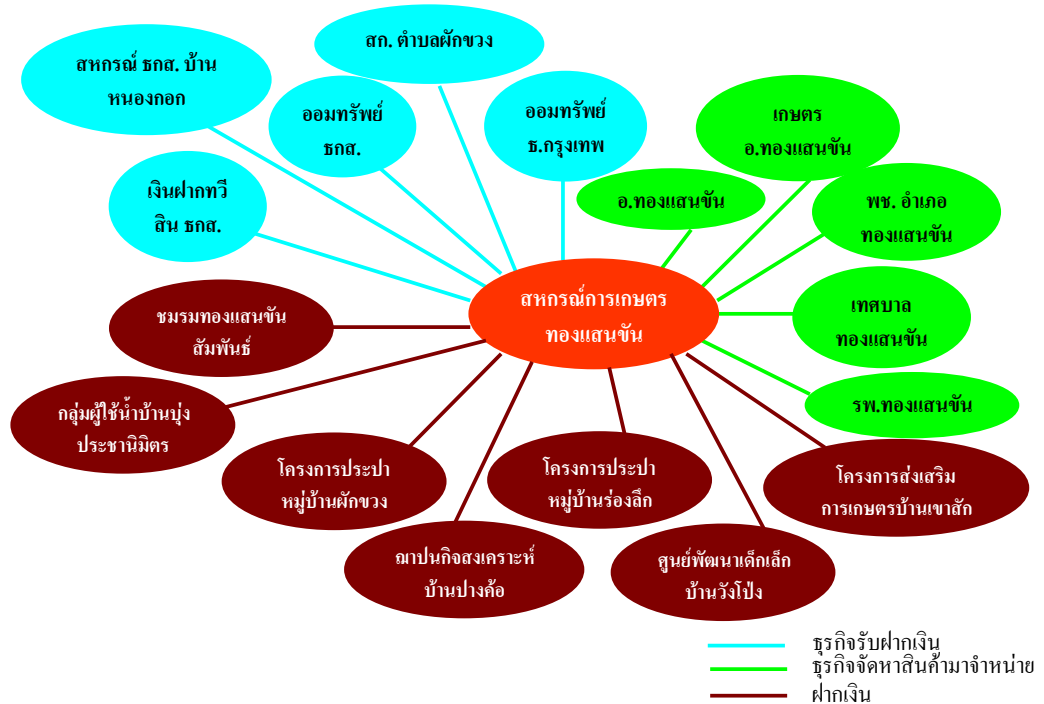
- ก. ประชุมชี้แจงโครงการ โดยเน้นความสำคัญของเครือข่ายคุณค่า
- ข. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าสหกรณ์แต่ละประเภทมีลักษณะการดำเนินงานอย่างไร
มีศักยภาพและจุดอ่อน (ปัญหา) อะไรบ้าง
- ค. วางแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย
- ง. การเชื่อมโยงโดยใช้กิจกรรมด้านธุรกิจ และการเงิน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

- ก. กรรมการและสมาชิก มีความเข้าใจลักษณะและการสร้างเครือข่ายคุณค่า
- ข. วัตถุประสงค์ของเครือข่ายชัดเจน และควรแยกให้เด่นชัดว่ากิจกรรมใดเกิดจากการ
หนุนเสริมในงานประจำหรือเป็นการหนุนเสริมของโครงการวิจัย ทั้งนี้เพราะทางสหกรณ์จังหวัด
อุตรดิตถ์ได้มีนโยบายการสร้างเครือข่ายสหกรณ์อยู่แล้ว และได้มีการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ประกอบ
กับทีมวิจัยในพื้นที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์อยู่ด้วย จึงยากที่จะฟันธงได้ว่าเครือข่ายที่เป็นอยู่ เป็น
ผลงานของใคร
- ค. ควรจัดตั้งองค์กรการบริหารเครือข่าย เพื่อหาแนวทางลดขั้นตอน หรือระเบียบ
ปฏิบัติทั้งนี้เพราะแม้ว่าในที่ประชุมมีข้อตกลงจะเชื่อมโยงกัน แต่ยังคงติดขัดที่แต่ละสหกรณ์ต้องนำ
ข้อเสนอให้คณะกรรมการของแต่ละสหกรณ์พิจารณาและได้รับการอนุมัติก่อนจึงจะดำเนินการได้

2. เครือข่ายสหกรณ์การเกษตร อ.ทองแสนขัน

เครือข่ายสหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน

ภาพที่ 3 เครือข่ายสหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน

2.1 ประเด็นสำคัญ

ความเป็นมาของเครือข่าย

กลุ่มสหกรณ์การเกษตรทองแสนขัน ประกอบด้วยสหกรณ์ทองแสนขัน สหกรณ์ปฏิรูปที่ดินหนองกอกจำกัด สหกรณ์ผู้ใช้น้ำบ้านแสนขัน สหกรณ์บ้านผักขวง ก่อตั้งเมื่อปี 2526 มีสมาชิกเมื่อแรกก่อตั้ง 160 คน มีทุนเรือนหุ้น 16,000 บาท ปัจจุบันมีสมาชิก 3,300 คน มีทุนเรือนหุ้น 28,000,000 ล้านบาท

ได้พัฒนาเครือข่ายหลังจากเข้าร่วมประชุมระดับอำเภอ และเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงเครือข่าย จึงสมัครใจจะสร้างเครือข่าย

การดำเนินการของเครือข่าย

สหกรณ์การเกษตรทองแสนขันจำกัด มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านธุรกิจสหกรณ์
ธนาคาร ห้างร้าน บริษัทและหน่วยงานต่างๆดังนี้

ก. ธุรกิจจัดหาสินค้ามาจำหน่าย สหกรณ์จำหน่ายน้ำมันให้หน่วยงานต่างๆ ดังนี้

1. เกษตรอำเภอทองแสนขัน	จำนวนเงินที่ซื้อ	300,000.-	บาท
2. พัฒนาชุมชนอำเภอทองแสนขัน	“	160,000.-	บาท
3. เทศบาลทองแสนขัน	“	53,976.69.-	บาท
4. อำเภอทองแสนขัน	“	156,400.-	บาท
5. โรงพยาบาลทองแสนขัน	“	139,219.-	บาท
6. สรรพากร อำเภอทองแสนขัน	“	130,000.-	บาท

สหกรณ์ซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่นจากบริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด จำนวน 8,182,642.- บาท

ข. ธุรกิจรับฝากเงิน สหกรณ์รับฝากเงินจากสหกรณ์ กลุ่มและหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงการประปาหมู่บ้าน หมู่ 3 ตำบลฝักขวง	333.75.-	บาท
2. ฌาปนกิจสงเคราะห์บ้านปางค้อ	183.22.-	บาท
3. โครงการประปาหมู่บ้าน ร่องลึก หมู่ 6	469.27.-	บาท
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านวังโป่ง	755.61.-	บาท
5. โครงการส่งเสริมการเกษตร บ้านเขาสัก	670.54.-	บาท
6. กลุ่มผู้ใช้น้ำบึง ประชานิมิตร	54.57.-	บาท
7. ชมรมทองแสนขันสัมพันธ์	252.76.-	บาท

สหกรณ์ฝากเงินกับสหกรณ์ ธนาคาร และหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. เงินฝากสหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน บ้านหนองกอก	800,000.-	บาท
2. เงินฝากออมทรัพย์สหกรณ์การเกษตร ตำบลฝักขวง	500,000.-	บาท
3. เงินฝากออมทรัพย์ ธ.ก.ส. (748-01059-5)	6,379,468.15.-	บาท
4. เงินฝากออมทรัพย์ ธนาคารกรุงเทพฯ	1,229,437.40.-	บาท
5. เงินฝากออมทรัพย์ ทวีสิน ธ.ก.ส.	1,550,000.-	บาท

วัตถุประสงค์เป้าหมาย

เชื่อมโยงกันทางด้านเงินกู้ เงินฝาก การตลาดและรวบรวมผลผลิต

แนวทางการดำเนินการ

ก. ประชุมชี้แจงโครงการ โดยเน้นความสำคัญของเครือข่ายคุณค่า

ข. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าสหกรณ์แต่ละประเภทมีลักษณะการดำเนินงานอย่างไร มีศักยภาพและจุดอ่อน (ปัญหา) อะไรบ้าง

ค. วางแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่าย

ง. การเชื่อมโยงโดยใช้กิจกรรมด้านธุรกิจ และการเงิน

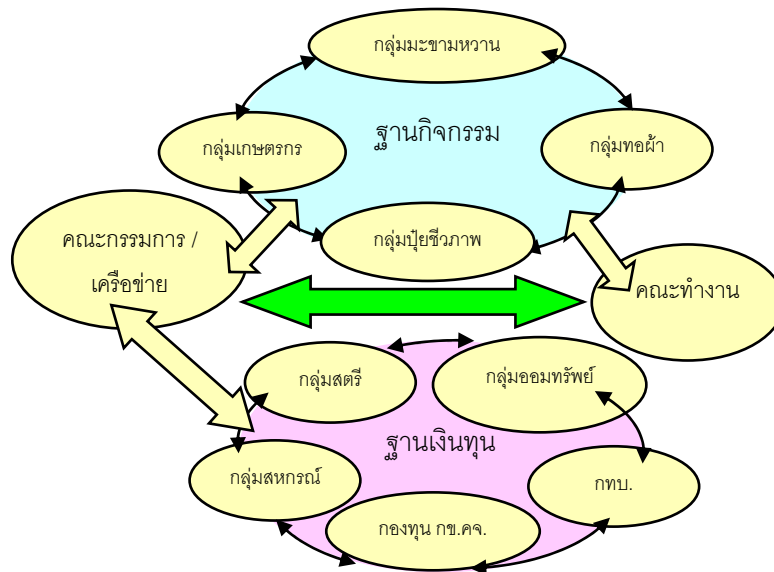
ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ก. กรรมการและสมาชิก มีความเข้าใจลักษณะและการสร้างเครือข่ายคุณค่า

ข. วัตถุประสงค์ของเครือข่ายชัดเจน และควรแยกให้เด่นชัดว่ากิจกรรมใดเกิดจากการหนุนเสริมในงานประจำหรือเป็นการหนุนเสริมของโครงการวิจัย ทั้งนี้เพราะทางสหกรณ์จังหวัดอุตรดิตถ์ได้มีนโยบายการสร้างเครือข่ายสหกรณ์อยู่แล้ว และได้มีการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ประกอบกับทีมวิจัยในพื้นที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์อยู่ด้วย จึงยากที่จะฟันธงได้ว่าเครือข่ายที่เป็นอยู่เป็นผลงานของใคร

ควรจัดตั้งองค์กรการบริหารเครือข่าย เพื่อหาแนวทางลดขั้นตอน หรือระเบียบปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะแม้ว่าในที่ประชุมมีข้อตกลงจะเชื่อมโยงกัน แต่ยังคงคิดว่าแต่ละสหกรณ์ต้องนำเสนอให้คณะกรรมการของแต่ละสหกรณ์พิจารณาและได้รับการอนุมัติก่อนจึงจะดำเนินการได้

3. เครือข่ายกลุ่มประสานงานองค์กรตำบลบ้านฝ้าย

ภาพที่ 4 เครือข่ายกลุ่มประสานงานองค์กรตำบลบ้านฝ้าย

3.1 ประเด็นสำคัญ

ความเป็นมาของเครือข่าย

กลุ่มต่างๆที่มีอยู่แต่ละหมู่บ้านในตำบลมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ต่างกลุ่มกันไป ไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่าย

ความยากจนเป็นปัญหาที่สำคัญ การจัดทำบัญชี รายรับรายจ่ายจริง ของครัวเรือน ตามแนวทางที่ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) ดำเนินการทำเฉพาะกับลูกค้าชกส. เท่านั้น ทางกลุ่มต่างๆของตำบลบ้านฝ้ายจึงได้ร่วมเชื่อมโยงกัน เพื่อจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

1. รวมทุกกลุ่มเข้าเป็นเครือข่าย เพื่อจะได้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
2. จัดตั้งเวทีตำบลเพื่อให้คณะกรรมการแต่ละกลุ่มในหมู่บ้านเข้าร่วมเวทีตำบลเป็นศูนย์ การประสานงานระหว่างตำบล (ศอชต.)
3. สนับสนุนให้ทุกกลุ่มและสมาชิกตลอดจนประชาชนในหมู่บ้าน มีการออมทรัพย์
4. เพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนยากจน เช่น ส่งเสริมให้ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้

แนวทางการดำเนินการ

ร่วมกันจัดเวที 3 ครั้ง และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารระดับตำบล ซึ่งประกอบด้วยผู้นำกลุ่มต่างๆ และตัวแทนเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอ น้ำปาด และทีมวิทยากรจากจังหวัด (พัฒนาการชุมชน) การดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดย

1. มีการให้สมาชิกบันทึกรายรับ – จ่ายในครัวเรือน ในแต่ละวัน
2. ส่งเสริมการออมทรัพย์
3. ส่งเสริมปลูกผักสวนครัวเพื่อเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายให้กับครัวเรือน
4. ส่งเสริมให้สมาชิกทำปุ๋ยชีวภาพใช้เอง
5. ขยายผลไปยังกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ข้างเคียง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง เสียสละในการทำงาน
2. ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ
3. ครัวเรือนยากจน พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง
4. ครัวเรือนในชุมชนมีวิธีทำบัญชีรายรับ – จ่ายในครัวเรือน

4. เครือข่ายอุตสาหกรรมเมืองงาม

ภาพที่ 5 เครือข่ายอุตสาหกรรมเมืองงาม

4.1 ประเด็นสำคัญ

ความเป็นมาของเครือข่าย

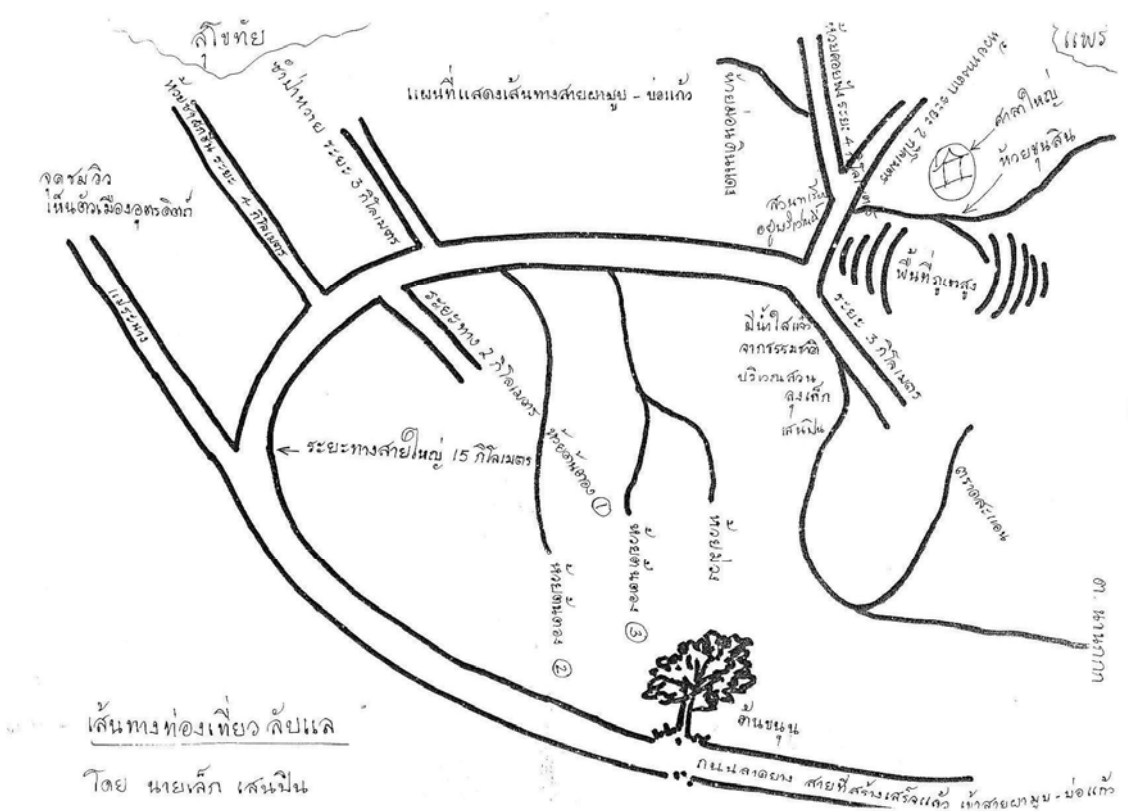
องค์กรเอกชนที่ตั้งขึ้นกว่า 30 องค์กร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 อยู่ในรูปของกลุ่ม ชมรม สมาคม และมูลนิธิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน หลากหลาย มีการประชุมกันเดือนละ 1 ครั้ง และดำเนินกิจกรรมร่วมกันเป็นครั้งคราวหรือเฉพาะกิจ เช่น การร่วมกันจัดการต้อนรับชมรมผู้สื่อข่าว หรือ การรวมตัวกันไปดูงานด้านการท่องเที่ยวที่จังหวัดสุโขทัย

จากการที่มีประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อต้อนรับแขกที่มาเยือน ทำให้มีกลุ่ม / องค์กร ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมดังกล่าวจำนวน 12 องค์กร สนใจสร้างเครือข่าย ซึ่งเป็นโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จึงได้เข้าร่วมในโครงการและเนื่องจากอำเภอลับแลเป็นอำเภอที่มีศักยภาพทั้งในด้านพื้นที่ คือ ภูมิทัศน์สวยงาม สภาพที่ตั้งเป็นภูเขา และที่ราบ ชาวบ้านมีอาชีพ

หลักในการทำสวนผลไม้ มีลักษณะวัฒนธรรมที่โดดเด่น ถูกครอบงำจากวัฒนธรรมสมัยใหม่น้อย จึงได้ ไข่สถานที่ลับแลเป็นจุดหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การดำเนินการของเครือข่าย

1. เครือข่ายความร่วมมือในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในด้านต่างๆดังนี้
 - วิถีชีวิต เอกลักษณะของชาวลับแลซึ่งมีธรรมชาติของเมืองลับแลที่น่าสัมผัส
 - วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และลักษณะทางสังคม
 - ศิลปะโบราณสถาน
2. เครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงภาพที่ 5

ภาพที่ 6 เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอำเภอลับแล

วัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

การเชื่อมโยงเพิ่มการประสานพลังด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยองค์กรเข้าร่วม มีเป้าหมายเพื่อเสริมการท่องเที่ยวดังนี้

มูลนิธิประกายแก้ว

- เพิ่มศักยภาพปัจเจกชน
- ประสานประโยชน์ภายในกลุ่ม/นอกกลุ่ม
- หน่วยงานเอกชน/รัฐที่เกี่ยวข้อง

มูลนิธิพระศรีพนมมาศ

- วัฒนธรรม/ประเพณี
- นำท่องเที่ยววัดที่มีชื่อเสียงของจังหวัด
- ความรู้ท้องถิ่นเชิงศาสนา เช่น ประวัติท้องถิ่น

ชมรมชาวสวน

- จัดเตรียมผลผลิต
- การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศูนย์เกษตรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

- จัดทำเส้นทางนำเที่ยว
- จัดบ้านเรือน ท้องที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว
- จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

ชมรมผู้ประกอบการอาหาร + ภัตตราคาร

- อาหารท้องถิ่น + อาหารผู้มาเยือน

ชมรมคุ้มครองผู้บริโภค

- ควบคุมผู้บริโภค

ชมรมส่งเสริมสุขภาพ

ชมรมรำกระบองชีวิต และชมรมออกกำลังกายแบบแม่บุญมา กำหนด

กิจกรรมและออกกำลังกาย

กลุ่มบ้าน รีสอร์ทและกลุ่มบ้านพัก/โรงแรมในเมือง จัดที่พักแก่ผู้มาเยือน การท่องเที่ยวและชมรมผู้สื่อข่าว นักเขียนอิสระ ททท. ช่วยด้าน

การประชาสัมพันธ์

แนวทางการดำเนินงาน

1. มีการประชุม/เวที 6 ครั้ง

ครั้งที่ 1 แนะนำโครงการสร้างความเข้าใจ และเชิญชวนองค์กรที่สนใจเข้าร่วม

ครั้งที่ 2 กำหนดประเด็นและตั้งเป็นกลุ่มอู๋ตรดิตถ์เมืองงาม เพื่อดำเนินการบริหาร

และวางแผนโครงการท่องเที่ยว

ครั้งที่ 3 ทบทวนผลการดำเนินงานและเก็บข้อมูลเพื่อให้ทราบจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่มและพื้นที่และมองหาพันธมิตร

ครั้งที่ 4 ติดต่องานและทาบทามบุคลากร กรรมการฯ กลุ่มและวางแผนการสำรวจเส้นทาง

ครั้งที่ 5 ดำรงวเส้นทางท่องเที่ยว (15 - 16 ก.ค. 49) เพื่อนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม

- 22 - 23 พ.ค. 49 เกิดอุทกภัย

- 26 พ.ค. กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำสตรี/กพ. สจ. มูลนิธิชาวอุดรฯ มูลนิธิพรประกายแก้ว ร่วมบำเพ็ญประโยชน์/มอบสิ่งของช่วยเหลือ

ครั้งที่ 6 “พลิกวิกฤติ เป็นโอกาส” เริ่มโครงการเรื่องการท่องเที่ยวแ่วลัับแลแลสวนงาม” ในเดือน กันยายน – ตุลาคม 2549

2. การสร้างความเข้าใจตรงกัน ระหว่างกลุ่ม/องค์กร

3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสภาพและศักยภาพของกลุ่ม / องค์กรต่าง ๆ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการพัฒนากลุ่มได้ประการหนึ่ง

4. หากุ่ดร่วมในการประสานประโยชน์ของเครือข่าย และตั้งคณะกรรมการบริหารเครือข่าย

5. การปฏิบัติการเครือข่าย และการหาทุนเสริมของทีมวิจัยในการให้ข้อมูลและแนวทางการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาเครือข่าย

ภาพรวมปัจจัยแห่งความสำเร็จของเครือข่าย

การทำงานเครือข่ายจะประสบความสำเร็จได้ต้องยึดโยงความหมายของคำว่า สหกรณ์ แปลว่าการทำงานร่วมกันอย่างลึกซึ้งถึงพร้อมด้วยการปฏิบัติของร่างกาย สมองและใจ และตระหนักในระบบคุณค่าสหกรณ์ ประกอบด้วย การพึ่งพาและรับผิดชอบตนเอง ยึดหลักประชาธิปไตย ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรมและความสามัคคี ตั้งมั่นอยู่ในค่านิยมทางจริยธรรมแห่งความซื่อสัตย์ เปิดเผยรับผิดชอบต่อสังคมและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีวิสัยทัศน์สหกรณ์ เป็นเข็มทิศยึดถือระบบเครือข่ายขององค์กรช่วยเหลือตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมหลากหลายรูปแบบที่ตระหนักในคุณค่าของหลัก

และวิธีการ สหกรณ์ มีการร่วมมือกันที่จะพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรและเกื้อกูลต่อการสร้างความเข้มแข็งยั่งยืน ชุม สังคมประเทศชาติ ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายเข้มแข็งและก้าวหน้า ประกอบด้วย

1. การใช้ ศอช.ต. เป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน โดยเปลี่ยนกันดูในเรื่องที่ตนถนัด
2. ประชาชนเห็นประโยชน์ของการมี “เครือข่าย” และใช้ ศอช.ต. บ้านฝ้ายหรือเครือข่ายกองทุนชุมชน ตำบลบ้านฝ้าย เป็นช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน
3. ใช้หลักสหกรณ์ในการสร้างอุดมการณ์ร่วมในการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก
4. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยผ่านองค์กรที่ตนเป็นสมาชิก
5. การเปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ที่มีอุดมการณ์ มีความเสียสละ และมีวิสัยทัศน์ เข้าใจเข้าถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ การติดต่อสื่อสารและการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ เช่น เทคนิคการจัดทำแผนชุมชน ทักษะการลดค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิตทำปุ๋ยชีวภาพ
6. มีการใช้มิติทางสังคมและวัฒนธรรมและแนวคิดในการ “พึ่งตนเอง” มากำหนดแนวทางการทำงานอย่างชัดเจน
7. มีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่น ๆ นอกตำบล เป็นการขยายช่องทางการเรียนรู้และทางเลือกในการจัดการกับปัญหาและการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง
8. มีการทำแผนชุมชน ที่เกิดจากการคิดและตัดสินใจร่วมกันจากรากฐานข้อมูลของชุมชน และเน้นการใช้ทรัพยากรภายในและทุนทางสังคมของชุมชนเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินงาน มีการกำหนดบทบาทผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมอย่างชัดเจน
9. มีการประชาสัมพันธ์และติดต่อประสานงานที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
10. มีการถอดบทเรียนจากการทำงานเพื่อนำมาแลกเปลี่ยนกันและพัฒนาการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือให้ประชาชนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ควรรู้และต้องรู้ ในการสร้างความร่วมมือกัน “แผนชุมชน” ควรประกอบไปด้วย “5 ต้อง” คือ

1. ต้อง ทำให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง
2. ต้อง มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยและเรียนรู้เพิ่มเติมไม่หยุดนิ่ง
3. ต้อง มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปัญหาและประสบการณ์กันเป็นประจำ
4. ต้อง มีคนรุ่นใหม่ ๆ เข้ามาช่วยให้แผนดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง
5. ต้อง มีการประสานความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ เอกชนและชาวบ้าน

บทที่ 5

การสังเคราะห์ เครือข่ายคุณค่า กับ การแก้ไขปัญหาความยากจน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ดำเนินการโดยมีกรอบแนวคิด “สร้างเครือข่ายคุณค่า” และมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงาน ของ สหกรณ์และกลุ่ม / องค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ (2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของ กลุ่ม / องค์กร (3) จัดทำกรอบแนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่าย และ (4) ดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่าย ในส่วนกระบวนการดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการเตรียมการและรวบรวมข้อมูลของกลุ่มองค์กรที่จดทะเบียนสหกรณ์ และที่ไม่จดทะเบียน ขั้นตอนการจัดทำกรอบแนวทาง(ยุทธศาสตร์) และขั้นตอนการสร้าง / พัฒนาเครือข่าย

กระบวนการวิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ แก่การศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดเวทีระดมความคิดเห็น เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสัมภาษณ์ ทำให้มองเห็นภาพรวมในการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่หลายๆ หน่วยงานได้ดำเนินการอยู่ในขณะนั้น พร้อมกันนั้น ยังพบว่า การศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ หรือภารกิจของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย) ควบคู่ไปกับการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ทำให้เห็นภาพองค์รวมได้อย่างชัดเจน การที่จะดำเนินการดังกล่าวได้ จะต้องเปิดใจให้กว้าง เพื่อยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง และหลากหลาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของการทำงานเครือข่าย ที่สามารถนำไปสู่การคิดและลงมือทำอย่างบูรณาการได้ นอกจากนี้เมื่อภารกิจของการวิจัยเสร็จสิ้นลงแล้ว กลไกทางสังคมของชุมชน อันได้แก่ ผู้นำชุมชน / กลุ่ม / องค์กร / เครือข่าย หน่วยงาน สถาบันต่าง ๆ หรือ NGO คือ ปัจจัยที่จะช่วยสืบทอดผลการวิจัย และต่อยอดพัฒนางานวิจัยได้ ดังที่ได้มีการถอดองค์ความรู้จากการวิจัยโดยการสังเคราะห์ให้เห็นภาพที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างกลไกทางสังคมของจังหวัดอุดรดิตถ์ ว่ามีความสัมพันธ์และบทบาทเกื้อหนุนกันเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในแต่ละระดับอย่างไรบ้าง

แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์

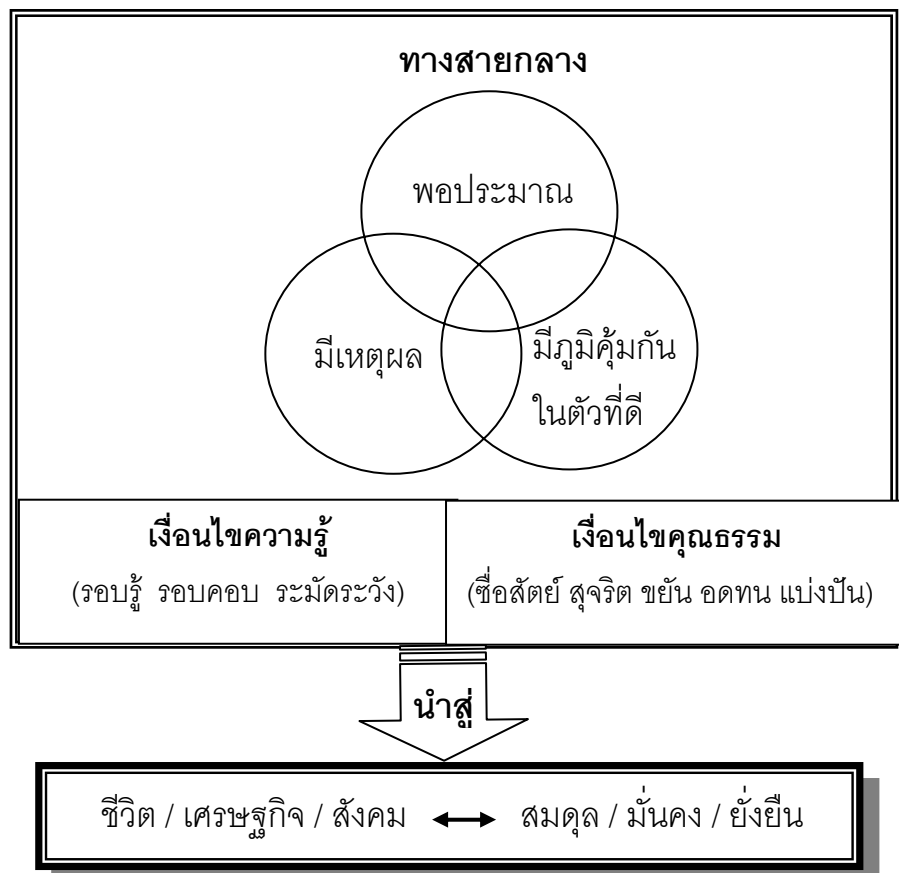
การสังเคราะห์เครือข่ายคุณค่า กับ กระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจน ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในหลักการเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นแนวคิดที่มีความสัมพันธ์ และเกี่ยวพันกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย กล่าวคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ทำให้สังคมเกิดความสมดุลและมีความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง หากสังคม หรือประเทศใดได้ปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ย่อมทำให้ประชาชนในชาติมี ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สมดุล มั่นคง และยั่งยืน ได้ ในที่สุด

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุก
ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ถึง ประเทศ เป็นการพัฒนาที่แสดงถึงวิถีการปฏิบัติ 3 แนวทางที่
สำคัญ คือ

- แนวทางการดำรงอยู่ และการปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ
- แนวทางการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง
- แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง
และความไม่ประมาท ที่คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี
ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

คุณลักษณะ ของ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการปฏิบัติตนทุกระดับ
โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีองค์ประกอบของความ
พอเพียง ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ (3 ห่วง) คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมี
ภูมิคุ้มกัน ที่ดี ภายใต้เงื่อนไขการตัดสินใจและมี การดำเนินกิจกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน (2 เงื่อนไข) คือ
ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) คู่ คุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน)

ภาพที่ 7 "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ในการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ
: ที่มา แนวทางการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2548

การนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ

แบ่งได้ 4 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 สมาชิกในชุมชนดำเนินชีวิตโดยยึดหลัก “พึ่งตนเองได้” คือ พยายามพึ่งตนเองให้ได้โดยเริ่มจากระดับครอบครัวก่อน เพื่อให้แต่ละครอบครัวมีการบริหารจัดการที่พอดี ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสามารถพึ่งตนเองในเรื่องปัจจัยสี่ โดยแต่ละคนต้องรู้จักตนเอง เช่น รู้ข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของครอบครัว สามารถรักษาระดับการใช้จ่ายของตน ไม่ก่อหนี้ สามารถดึงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เป็นต้น

ขั้นที่ 2 พัฒนาตนเองให้สามารถ “อยู่ได้อย่างพอเพียง” คือ ยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข และสร้างความสุขที่แท้จริงให้เกิดขึ้นกับตนเอง โดยมีไม่ความรู้สึกว่าขาดแคลนจนต้องเบียดเบียนตนเอง หรือดำเนินชีวิตอย่างเกินพอดีจนต้องเบียดเบียนผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม

ขั้นที่ 3 รวมกลุ่มในสังคม “อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร” คือ มีทัศนคติหรือจิตสำนึกแบ่งปันและใจที่อยากจะช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ทั้ง 2 สิ่งนี้ทำให้เกิดเพื่อน ลดความเห็นแก่ตัวและสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีจิตใจแบ่งปันนี้ เป็นพื้นฐานทางความคิดที่ทำให้เกิดกระบวนการรวมกลุ่มทางสังคม และสร้างความเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้กว้างขวางต่อไป

ขั้นที่ 4 “อยู่ดียิ่งขึ้นด้วยการเรียนรู้” ร่วมกันในชุมชน คือ การพัฒนาตนเองโดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ของคนในชุมชน หรือจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่สมาชิกของชุมชนมีการพัฒนาวิถีชีวิตของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาสังคมให้มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้คุณธรรมและวัฒนธรรมเป็นตัวนำไม่ได้ใช้เงินเป็นตัวตั้ง

การเทียบเคียงเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

ทั้งเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างมีคุ้มกันที่ดี รวมทั้งการมีความรู้ ความเพียร ความอดทน มีสติปัญญา การช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน และความสามัคคี ทั้งเศรษฐกิจพอเพียงและ ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ต่างมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ต่อการพัฒนาขบวนการสหกรณ์เป็นอย่างดี กล่าวคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวการปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ ในขณะที่

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เป็นตัวอย่างของการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมที่มีความเฉพาะอย่างเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ อาจเปรียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะเกษตรกร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เทียบได้กับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ปัญหาเรื่องน้ำ และใช้ประโยชน์ของที่ดินของเกษตรกร ให้สามารถสนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว รวมทั้งขายส่วนที่เหลือเพื่อมีรายได้ที่จะเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถผลิตได้เอง ทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้เกิดขึ้นในระดับครอบครัว อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งในทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ก็จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องได้รับความช่วยเหลือจาก ชุมชน ราชการ มูลนิธิ และภาคเอกชน ตามความเหมาะสม

ความพอเพียงในระดับชุมชน และระดับองค์กร เป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่างๆรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจ

ความพอเพียงในระดับประเทศ เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า ซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ

เมื่อแนวทางการดำรงอยู่ และวิถีการปฏิบัติตน ของ ประชาชน ตั้งแต่ ระดับบุคคล ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน ดำเนินการจนเป็น “วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง” แล้ว จะทำให้เกิดการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และการขยายโอกาส ตลอดทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจมีความยั่งยืนได้ ดังนั้นการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียง (3 ห่วง 2 เงื่อนไข) มาเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาพร้อมกับผลักดันให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง ย่อมเกิดผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพและยั่งยืน ไม่ฉาบฉวยและตกอยู่ในความเสี่ยงเหมือนที่ผ่านมา ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมาแล้วนั้นย่อมส่งผลให้สังคมเกิดดุลยภาพในการพัฒนาและบรรลุตามความปรารถนา คือ “อยู่เย็น เป็นสุข” ได้ในที่สุด

การประยุกต์หลักการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ตามกรอบแนวคิด “สร้างเครือข่ายคุณค่ากับการแก้ไขปัญหาความยากจน” ได้จำแนกมุมมองในการสังเคราะห์ออกเป็น 2 มิติ ซึ่งจะต้องมองควบคู่กันไปพร้อม ๆ กัน คือ มิติเชิงกระบวนการ และมิติเชิงสังคม ตามแผนภาพที่ แบบจำลองการแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยกระบวนการเครือข่ายฯ

เป้าหมายที่คาดหวัง

ผลที่เกิดจากนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ จะก่อให้เกิดการวางรากฐานที่แข็งแกร่งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและมีคุณภาพ เพื่อให้ชุมชน “อยู่เย็น เป็นสุข” ในที่สุด ภายใต้หลักการที่สมาชิกในชุมชนต้องยึดเป็นแนวปฏิบัติ คือ ระดับบุคคล ต้อง “พึ่งตนเองได้” ระดับครัวเรือนต้องสามารถ “อยู่ได้อย่างพอเพียง” ระดับหมู่บ้านต้องมีการรวมกลุ่มในสังคม “อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร” และระดับตำบลต้องมีแนวคิดในการพัฒนาและวางรากฐานให้มั่นคงแข็งแรงขึ้น “อยู่ดียังขึ้นด้วยการเรียนรู้” ด้วยการเสริมสร้าง/พัฒนาเครือข่ายและเชื่อมโยงภาคีการพัฒนาทั้งในระดับเดียวกันและในต่างระดับ เพื่อสร้างสรรค์ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ หรือ สังคมแห่งภูมิปัญญา โดยเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ตั้งแต่ระดับบุคคล - ครอบครัว - หมู่บ้าน - ตำบล - อำเภอ จังหวัด และโครงการทั่วประเทศ

การสังเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง(3 ห่วง 2 เงื่อนไข) ไปสู่การปฏิบัติ มีกลไกการทำงานเปรียบเสมือนมีวงแหวน 2 วงซ้อนกันอยู่ วงในเป็นวงที่มีสำคัญมากเพราะเป็นวงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ถือว่าเป็นกลไกหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยตรง กลไกขับเคลื่อนนี้ทำงานโดยยึดหลักการพึ่งตนเอง การรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน ส่วนวงชั้นนอกเป็นวงของภาคีการพัฒนา ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับกลไกหลัก บางครั้งอาจมีสถานะเพียงที่ปรึกษา หรือ ผู้ให้การสนับสนุนกลไกหลัก กลไกทั้ง 2 มีกระบวนการในการทำงาน ดังนี้

1. การจัดการข้อมูล เป็นกระบวนการที่อยู่บนฐานคิดของความมีเหตุผล (ก่อนการตัดสินใจ) ทั้งนี้โดยนำฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้วมาพิจารณาอย่างรอบด้าน ตามบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในแต่ละระดับ

ระดับครัวเรือน : เป็นการค้นหาสาเหตุของความยากจนแล้วแก้ไข (มีการพึ่งตนเอง) จากการทำบัญชีรับ-จ่าย ของครัวเรือน ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของ ครัวเรือน (จปฐ.1) และข้อมูลครัวเรือน(Family Profile) โดยมีกลไกขับเคลื่อน คือคนในครัวเรือน และ ผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่ม/องค์กร เป็นกลไกสนับสนุนที่ใกล้ชิดที่สุด

ระดับหมู่บ้าน : เป็นการค้นหาคนจน เพื่อให้สามารถระบุกลุ่มบุคคลเป้าหมายที่ชัดเจน โดยพิจารณาจากบัญชีครัวเรือนยากจนของหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ สย. จปฐ. พม. และเพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนควรต้องมีการนำรายชื่อครัวเรือนยากจนให้เวทีประชาคมได้มีส่วนร่วมในการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ก่อนที่จะขึ้นเป็นบัญชีของหมู่บ้าน โดยมีผู้นำชุมชน กลุ่ม / องค์การสมาชิกสหกรณ์ สถาบันต่าง ๆ ในชุมชนเป็นกลไกหลัก ส่วนนักพัฒนาที่มาจากภายนอกชุมชน ได้แก่ ภาครัฐการพัฒนา หน่วยงานต่าง ๆ ทีมปฏิบัติการแก่ใจ สหกรณ์ หรือ NGO เป็นกลไกที่ให้การสนับสนุน

ระดับตำบล : เป็นการตรวจสอบ Re-check รวมทั้งการเชื่อมโยง ข้อมูล ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ แล้วจัดทำทะเบียนครัวเรือนเป้าหมาย โดยมีเครือข่ายองค์กรระดับตำบล และสหกรณ์การเกษตร ฯ เป็นกลไกที่ทำหน้าที่บูรณาการข้อมูลของชุมชนกับข้อมูลของหน่วยงาน และมี อบต. พัฒนาการ เกษตรตำบล ชกส. หรือหน่วยโอบายสหกรณ์เป็นกลไกสนับสนุน

ระดับอำเภอ - ระดับจังหวัด : เป็นการจัดระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์ ในแต่ละระดับ และสะท้อนข้อมูลกลับลงไปสู่ระดับตำบล ต่อไป
หมายเหตุ : ไม่สามารถกล่าวถึงโดยละเอียดได้ เนื่องจากข้อมูลมีไม่เพียงพอ

2. การเรียนรู้ (เพื่อให้เข้าใจในศักยภาพและปัญหา)

เป็นกระบวนการที่มีฐานคิดมาจาก การศึกษาชุมชนอย่างมีเหตุผล และรอบด้าน บนฐานความพอประมาณ ให้เกิดความตระหนักรู้ ในศักยภาพและปัญหา รอบรู้ในสภาพแวดล้อมของชุมชน ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และต้องเข้าใจตนเองให้ได้อย่างถ่องแท้ ถึงจุดแข็งที่เป็นศักยภาพของตนหรือครอบครัว และจุดอ่อนที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง

เริ่มจากการพยายาม ค้นหาต้นตอความยากจนในครัวเรือน โดยวิเคราะห์และเรียนรู้จากข้อมูลของครัวเรือน แล้วนำไปพูดคุย / แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอีกในชุมชน เพื่อประมวลสถานการณ์ของชุมชน ปัญหาใดสามารถแก้ไขได้เองก็ให้ปัจเจกบุคคล ดำเนินการไปเอง ส่วนปัญหาใดเป็นปัญหาที่กระทบต่อส่วนร่วมก็ร่วมกันแก้ไข หรือปัญหาใดหากร่วมกันแก้แล้วจะทำให้สามารถประหยัดทรัพยากร หรือ มีประสิทธิภาพมากกว่าก็ให้รวมกลุ่มกันแก้ไข เป็นต้น

ระดับหมู่บ้าน - ระดับตำบล เป็นการนำข้อมูลที่ได้อามาจำแนกแยกแยะ และหาความสัมพันธ์ในมิติต่างๆ วิเคราะห์สถานการณ์ ทั้งภายใน (จุดอ่อน-จุดแข็ง) และภายนอกชุมชน (โอกาส -ข้อจำกัด) ตั้งแต่ อดีต ถึง ปัจจุบัน โดยพิจารณาจาก ทูทางสังคม ที่เป็นทั้งศักยภาพ และปัญหา ของ หมู่บ้าน / ตำบล และข้อมูลจากครัวเรือนดังกล่าวแล้ว

ระดับอำเภอ - ระดับจังหวัด : ต้องสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เกิด การส่งต่อหรือเชื่อมโยงกระบวนการจัดการข้อมูลและกระบวนการเรียนรู้ ฯ ไปสู่การวิเคราะห์ และเชื่อมโยงกับ การจัดทำยุทธศาสตร์ ของ อบต อำเภอ และ จังหวัด จึงนับได้ว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของ 2 กระบวนการดังกล่าว

3. การลงมือพัฒนา ด้วยการบูรณาการทุนทางสังคม

ระดับครัวเรือน : หลังจากที่ ได้มีการค้นหาความยากจน และการหาต้นตอแห่งความยากจน โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ของคนในครัวเรือนแล้ว คนในครัวเรือนควรสร้างความตระหนักรู้ที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติ และพฤติกรรม ทั้งในการผลิต และการบริโภคที่ก่อให้เกิดปัญหา โดยปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน และแบ่งปัน

ระดับหมู่บ้าน : เริ่มทำจากสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ (ศักยภาพ) และทำแบบมีส่วนร่วม โดยการทำแผนชุมชน ที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การระดมความคิดเห็นจากเวทีประชาคม นำผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน และปัญหาในกระบวนการที่ผ่านมา เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาแบบองค์รวม และกำหนดแนวทางที่จะบรรลุตามจุดมุ่งหมาย แล้วพิจารณาทางเลือกทั้งหมดว่ามีแนวทางใดที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้เองตามศักยภาพที่มีอยู่ แนวทางใดที่มีปัจจัยหรือโอกาสจากภายนอกมาเอื้ออำนวยและสนับสนุนให้ชุมชนทำตามศักยภาพของชุมชน และแนวทางใดที่ชุมชนยังไม่พร้อมหรือมีข้อจำกัดและหากชุมชนจะลดข้อจำกัดจะต้องดำเนินการอย่างไร ?

ระดับตำบล : มีการกำหนดกลยุทธ์ในการทำงาน ได้แก่ การเชื่อมแผนชุมชน กับแผนท้องถิ่น การใช้กลไกของชุมชนขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน ผ่านเวทีประชาคม เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายพันธมิตร ได้แก่ ผู้นำ กลุ่ม / องค์กร / เครือข่าย และภาคีการพัฒนา และการสร้างหุ้นส่วนการพัฒนาโดยกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน

ระดับอำเภอ – ระดับจังหวัด : วิธีการทำงานในระดับนี้ต้องเน้นเรื่องการบูรณาการมากเป็นพิเศษ เนื่องจากส่วนราชการมีค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา โดยควรปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ให้เอื้ออำนวยต่อทำงานของชุมชน ดังนี้

- ไม่ยึดติดกับหน่วยงานตน แต่ต้องฟังเสียงประชาชน (ใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง)
- ไม่สั่งการ แต่กระตุ้นให้ประชาชน คิด เรียนรู้ และทำอย่างพึ่งตนเอง
- ไม่ทำเดี่ยว แต่ทำร่วมกับภาคีฯ โดยใช้ฐานข้อมูล ประสานแผนงาน และบูรณาการ โครงการ/กิจกรรม เป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน
- ไม่คิด/ทำแบบแยกส่วน แต่ต้องคิดแบบองค์รวม
- ไม่มองว่าหน่วยอื่นเป็นคู่แข่ง แต่มองว่าเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา
- ไม่มองว่าหน่วยอื่นคือศัตรู แต่มองว่าเป็นกัลยาณมิตร

ข้อคิด :

การมีใจแบ่งปัน เป็นหนึ่งในเงื่อนไขคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย เครือข่ายที่เข้มแข็ง มีความสำคัญต่อการพัฒนาในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยการแข่งขัน เพราะกระบวนการเครือข่ายทำให้เกิด

ประโยชน์ที่เกี่ยวคู่กัน สามารถลดความขัดแย้งแตกต่างลง กลายเป็นความร่วมมือกันแน่นบ้าง หลวมบ้าง เรียกว่า เป็นพันธมิตรกัน

ความเป็นเครือข่าย หรือ เป็นพันธมิตรกัน มีความสอดคล้องตามคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนา เรื่อง ความเป็นมิตรแท้ หรือ กัลยาณมิตร 4 ประเภท ที่พระเทพดิลก(ระแบบ จิตฺตฺยาโน)¹ ได้อธิบายไว้ในหนังสือ อธิบายหลักกรรมตามหมวดนวโกวาท ที่น่าจะทำให้เข้าใจความหมายของ เครือข่าย ได้ดียิ่งขึ้น โดยสรุปใจความได้ดังนี้

1. มิตรอุปการะ มีเครื่องชีวิต 4 ประการคือ ป้องกันเพื่อน ป้องกันทรัพย์ของเพื่อน เป็นที่พึ่งยามมีภัย เมื่อมีเหตุต้องใช้สอยทรัพย์ก็ช่วยออกให้เกินกว่าที่ร้องขอ ท่านว่าเพื่อนประเภทนี้ไม่สนใจสิ่งตอบแทนที่จะได้จากเพื่อน แต่จะให้ความสำคัญกับสิ่งที่ตนจะให้เพื่อนเป็นสำคัญ โดยจะช่วยเหลือเพื่อนอย่างเต็มกำลังความสามารถ

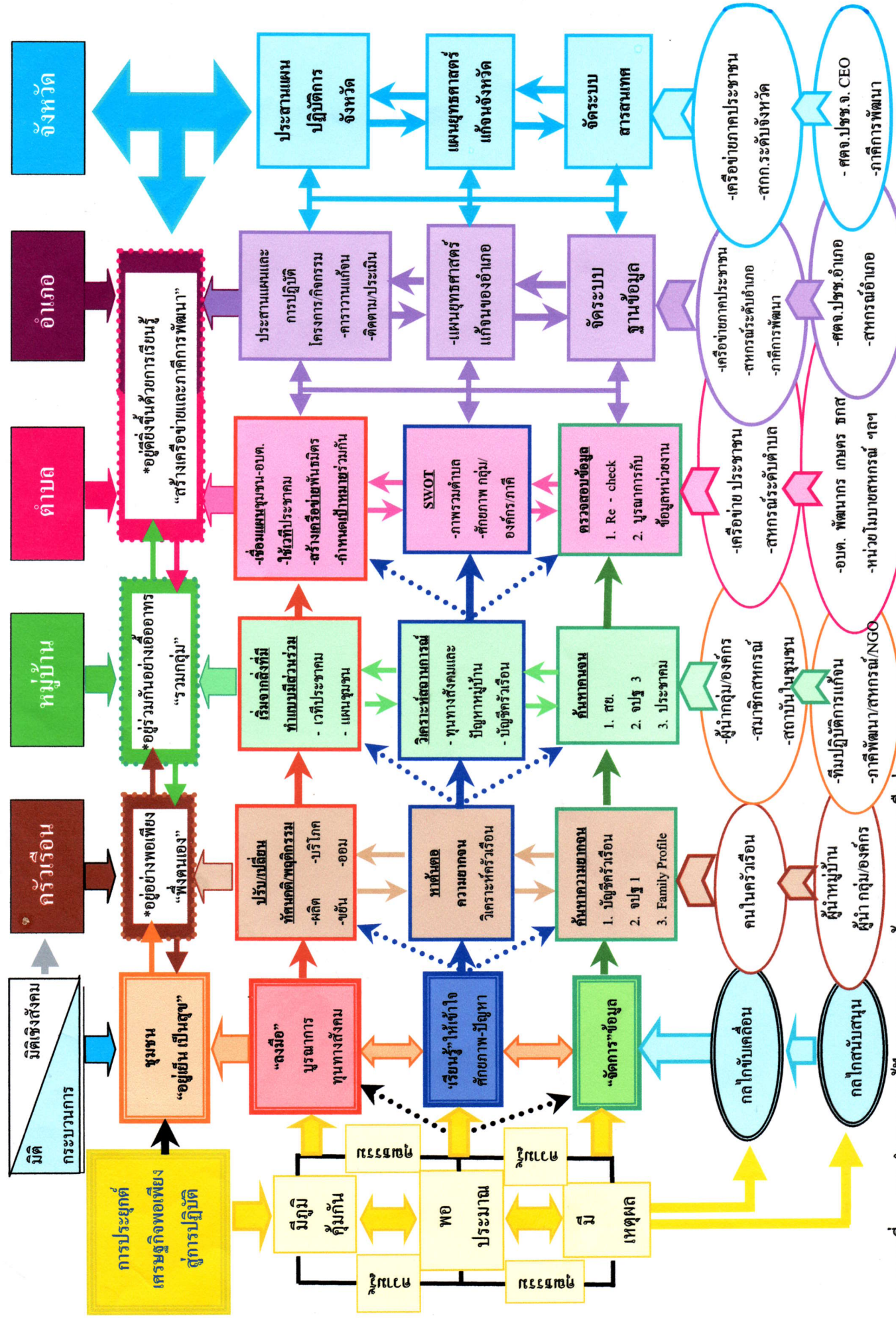
2. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุขกันได้ มีเครื่องชีวิต 4 ประการ คือ ขยายความลับของตนแก่เพื่อน ปกปิดความลับเพื่อน ไม่ทิ้งยามเพื่อนประสบอันตราย อาจสละชีวิตแทนเพื่อนได้ ท่านว่าเพื่อนแบบนี้ ผากผีผากไขกัน ได้ เห็นกันเมื่อไข ให้กันยามมีทุกข์

3. มิตรแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเครื่องชีวิต 4 ประการ คือ ห้ามปรามมิให้เพื่อนทำ ความชั่ว แนะนำ ให้เพื่อนตั้งอยู่ในความดีงาม เล่าให้เพื่อนฟังในสิ่งที่ไม่เคยฟัง บอกทางสวรรค์ทางแห่งความสุขแก่เพื่อน ท่านว่าเพื่อนประเภทนี้เหมือนครู พ่อแม่ และพระ คือ สามารถพัฒนาเพื่อนให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มุ่งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อน

4. มิตรมีความรักใคร่ มีเครื่องชีวิต 4 ประการ คือ เพื่อนทุกข์ก็ทุกข์ด้วย เพื่อนสุขก็สุขด้วย ได้เถียงคนที่ติเตียนเพื่อน รับรองคนที่สรรเสริญเพื่อน ท่านว่าเพื่อนประเภทนี้เป็นเพื่อนที่มีความรักใคร่จริงใจพร้อมที่จะร่วมทุกข์ ร่วมสุขกับเพื่อน แต่การได้เถียงคนที่ติเตียนเพื่อนและรับรองคนที่สรรเสริญเพื่อนนั้นต้องพิจารณาว่าสิ่งนั้นเป็นจริงและเป็นประโยชน์จึงทำ

มิตรทั้ง 4 ประเภทนี้ล้วนแต่เอื้อประโยชน์แก่มิตรเป็นอย่างดี การนำหลักการกัลยาณมิตรดังกล่าวไปใช้ในการเสริมสร้างและเครือข่ายพันธมิตรให้มีความเข้มแข็งก็สามารถจะยังประโยชน์ให้เกิดต่อการพัฒนาประเทศได้

¹ อ้างถึงใน โกศล อนุสิม “พันธมิตร” หนังสือกรุงเทพธุรกิจ”เรียนธรรมในธุรกิจ ฉบับประจำวันที 26 พฤษภาคม 2549

แผนภาพที่ แบบจำลองการแก้ปัญหาความยากจนด้วยกระบวนการเครือข่าย

บทที่ 6

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

การพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยใช้กรอบแนวคิดการสร้างเครือข่ายคุณค่า ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสถานการณ์และบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์และกลุ่ม / องค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ (2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม / องค์กร (3) การจัดทำกรอบแนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่าย และ (4) การดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่าย

กระบวนการดำเนินการแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการและรวบรวมข้อมูลกลุ่มองค์กรที่จดทะเบียนสหกรณ์และไม่จดทะเบียน ขั้นตอนการจัดทำกรอบแนวทาง (ยุทธศาสตร์) และขั้นตอนการสร้าง / พัฒนาเครือข่าย

การรวบรวมข้อมูลในขั้นต้นแรก ใช้ข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ (จากการสำรวจ) ส่วนเทคนิคในการจัดทำยุทธศาสตร์และพัฒนาเครือข่ายใช้เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมระดมพลังสมองเพื่อหาแนวทาง และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ผลการวิจัย พบว่า สถานการณ์การดำเนินงานของกลุ่มสหกรณ์ที่จดทะเบียนซึ่งประกอบด้วยสหกรณ์ภาคเกษตร (การเกษตร ประมงและนิคม) สหกรณ์นอกภาคเกษตร (ออมทรัพย์ ร้านค้า และบริการ) และกลุ่มเกษตรกร มีการดำเนินการตามกฎระเบียบของสหกรณ์แต่ละประเภท มีจุดอ่อนจุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคแตกต่างกันไป เช่นเดียวกับกลุ่ม / องค์กรที่ไม่ได้จดทะเบียน เครือข่ายสหกรณ์ที่มีอยู่เดิมอยู่ในรูปหลวมๆ เนื่องจากนโยบายของสหกรณ์จังหวัดและการนำไปปฏิบัติเพียงจะเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อไม่นานมานี้ ดังนั้นส่วนใหญ่สหกรณ์ประเภทต่างๆ ต่างคนต่างอยู่และต่างก็ดำเนินธุรกิจของตนเอง โดยขาดการประสานงานของแต่ละสหกรณ์เท่าที่ควร สำหรับกลุ่มเครือข่ายพันธมิตรที่มีอยู่เดิมมีความหลากหลาย โดยเฉพาะในส่วนที่ได้รับการส่งเสริมและจัดตั้งโดยหน่วยงานราชการ (เช่น พัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นต้น) เพราะแต่ละส่วนราชการได้กำหนดรูปแบบ และแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม / องค์กรประชาชนไว้ค่อนข้างชัดเจน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินศักยภาพของกลุ่มตนเอง เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มได้ทางหนึ่ง เพราะเป็นการให้กลุ่มผู้ปฏิบัติการวิเคราะห์ตนเอง ส่วนการจัดทำกรอบยุทธศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน เป็นการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเป็นการกำหนดแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่ายด้วย

การจัดทำกรอบแนวทางโดยกระบวนการมีส่วนร่วม ผลที่ได้คือ วิสัยทัศน์จังหวัดอุตรดิตถ์ (ภาคประชาชน) “อุตรดิตถ์เศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลียงยาเสพติด ลดใช้สารพิษ ทุกชีวิตปลอดภัย คงไว้วัฒนธรรม”

การเชื่อมโยงธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเมืองตรอนและทองแสนขันเป็นการเชื่อมโยงสินค้าเพื่อการผลิตและบริการ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงธุรกิจสินเชื่อ ธุรกิจซื้อและธุรกิจขาย ส่วนการเชื่อมโยงขององค์กรประสานงานตำบลบ้านฝาย อำเภอป่าปอ เป็นการเชื่อมโยงฐานกิจกรรม คือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มขนมหวาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ และฐานเงินทุน คือ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสตรี กองทุนหมู่บ้าน กองทุน กข.คจ. สำหรับเครือข่ายองค์กรเอกชนหรือเครือข่ายอุตรดิตถ์เมืองงาม เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ที่พัก อาหาร ร้านค้า วิถีชีวิตเกษตรกรรม สุขภาพ) และกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว

รูปแบบการเชื่อมโยงหรือการรวมตัวกันของกลุ่ม / องค์กร ยังอยู่ในขั้นปฐม คือ เป็นการรวมตัวกันขององค์กรท้องถิ่นหรือตัวแทน และเป็นการรวมตัวในแนวราบ คือร่วมมือกันทำธุรกิจช่วยเหลือกัน

1) ปัญหา / อุปสรรค

การที่ผลงานวิจัยไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริงเป็นเพราะปัญหาอุปสรรคต่างๆ พอจะสรุปได้เป็น 2 กลุ่ม คือ ปัญหาจากทีมวิจัยและปัญหาจากสภาพแวดล้อม

(1) ปัญหาจากทีมวิจัย ทีมวิจัยของจังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

ทีมวิจัยหลัก ซึ่งได้ก่อตั้งทีมหลังจากที่หัวหน้าทีมวิจัยได้รับอนุมัติให้ดำเนินการจากทีมประสานงานกลาง การรวบรวมนักวิจัยเข้าร่วมเป็นทีมขึ้นอยู่กับมุมมองและแนวคิดของหัวหน้าทีมวิจัย แต่เนื่องจากได้มีการจัดเตรียมทีมโดยนักวิจัยในพื้นที่อยู่ก่อนแล้ว การไม่ได้นำทั้งทีมมาร่วมงานด้วยทำให้นักวิจัยในพื้นที่ดังกล่าวไม่เข้าใจและมีความรู้สึกคลุมเครือ (ในช่วงแรกๆ) ทำให้บรรยากาศในการทำงานอึมครึมไม่ราบรื่นนัก

นอกจากนั้นความเข้าใจในแนวคิดของคำว่า “สหกรณ์” และ “การสร้างเครือข่าย” ยังไม่ตรงกัน แม้ว่าทีมประสานงานกลางได้จัดประชุมสร้างความเข้าใจและถ่ายทอดประสบการณ์ให้แต่นักวิจัยทั้งหมดไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ทั้งหมดอย่างพร้อมเพรียงกัน

ทีมวิจัยในพื้นที่ เนื่องจากการสร้างเครือข่ายจำเป็นต้องมีนักวิจัยฝังตัวอยู่ในพื้นที่ ทางทีมวิจัยหลักจึงได้แต่งตั้งทีมวิจัยในพื้นที่ซึ่งเป็นข้าราชการจากฝ่ายส่งเสริมสหกรณ์จังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด และส่งเสริมการเกษตรจังหวัด แต่ด้วยความที่เป็นข้าราชการที่มีภาระกิจประจำ การปลีกตัวหรือใช้เวลาในการสร้างหรือพัฒนาเครือข่ายทำได้ไม่คล่องตัว ประกอบกับระยะเวลาจำกัด และมีประเด็นริบควนในภาคส่วนราชการที่ต้องดำเนินการ ทำให้แผนงานวิจัยไม่เป็นไปตามที่วางไว้โดยเฉพาะในช่วงท้ายๆ ของโครงการวิจัย จังหวัดอุตรดิตถ์ประสบปัญหาอุทกภัย หน่วยงานของรัฐได้ระดมเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(ซึ่งเป็นนักวิจัยในพื้นที่ด้วย) เข้าทำงานเฉพาะกิจ ช่วยเหลือและสงเคราะห์ราษฎร จึงเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้การเสริมสร้างพัฒนาเครือข่ายในพื้นที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก

ในด้านของกลุ่ม/องค์กรพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับ แกนนำเครือข่ายสวมหมวกหลายใบ ทำให้องค์กรเกิดความซับซ้อน สับสนในบทบาทหน้าที่ และชุมชนบางแห่งยังไม่เห็นประโยชน์ของการมี “เครือข่าย” หรือ สอช.ต. เคยชินในการขัดแย้งความคิด ความรู้ รอรับการสนับสนุนงบประมาณ ขาดแนวคิดพึ่งพาตนเองก่อน

(2) ปัญหาจากสภาพแวดล้อม

1. นโยบายหลักและการปฏิบัติทางด้านเครือข่ายของสหกรณ์จังหวัดอุดรดิตถ์ที่ดำเนินการอยู่เดิม และการดำเนินการสร้างเครือข่ายสหกรณ์โดยทีมนักวิจัยสหกรณ์ในพื้นที่ทำให้ไม่สามารถจำแนกได้ชัดเจนว่า เครือข่ายสหกรณ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลงานตามภารกิจของหน่วยงานหรือเป็นผลงานของการวิจัย

2. การที่จังหวัดอุดรดิตถ์ประสบภัยพิบัติทำให้แผนงานการสร้างเครือข่ายทางด้านการท่องเที่ยวขององค์กรเอกชนต้องซบเซา ทั้งนี้เพราะเดิมมีกำหนดการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมสภาพวิถีชีวิตวัฒนธรรมและเกษตรกรรมของอำเภอลับแลในช่วงต้นเดือนมิถุนายน อย่างไรก็ตามกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าวได้ปรับตัวอุปสรรคเดิมจากการมาท่องเที่ยวเป็นการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ช่วยเหลือชาวลับแลแทน

นอกจากนี้พบปัญหาอื่น อีกคือ

3. แกนนำเครือข่ายสวมหมวกหลายใบ ทำให้องค์กรเกิดความซับซ้อน สับสนในบทบาทหน้าที่

4. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ มีการโยกย้ายสับเปลี่ยนบ่อยทำให้ขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานการทำงานในพื้นที่

5. ขาดการบูรณาการระหว่างแผนปฏิบัติงานของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน

6. ขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะงบประมาณในส่วนการให้ความรู้ เทคนิคเฉพาะด้าน เช่น ความรู้การเป็นวิทยากร กระบวนการความรู้การพัฒนาทักษะเกษตรอินทรีย์ ฯลฯ เป็นต้น

7. องค์กรชุมชนบางแห่งยังไม่เห็นประโยชน์ของการมี “เครือข่าย” นอกจากนี้ยังเคยชินต่อการขัดแย้งความคิด ความรู้ ยังผลให้เป็นฝ่ายรอรับความคิด การสนับสนุนอื่นๆ รวมทั้งงบประมาณ

2) ประโยชน์ที่ได้รับ

(1) ชุดความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้ได้แนวทางและรูปแบบการสร้างเครือข่ายที่เหมาะสมตามบริบทของท้องถิ่นและทีมนักวิจัยด้วย การดำเนินงานของทีมประสานงานกลางที่ได้จัดให้มีการประชุมนักวิจัยเพื่อเสนอผลการศึกษาเป็นช่วงๆ และใช้กระบวนการจัดการความรู้ (KM) ทำให้นักวิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการดำเนินงาน วิธีการแก้ปัญหาอุปสรรคของทีมวิจัยจากจังหวัดต่างๆ ซึ่งเป็นทั้งชุดความรู้และสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้วิจัยด้วย

นอกจากนี้ทางทีมประสานงานร่วมกับ สกว. ยังได้จัดฝึกอบรม “การจัดการความรู้” ให้แก่นักวิจัย ทำให้สามารถประยุกต์ความรู้ดังกล่าวมาใช้ในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ทีมวิจัยจังหวัดอุดรดิษฐ์ได้มีโอกาสเข้าร่วมรับฟังการศึกษาโครงการนำร่องแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดอุดรดิษฐ์ที่ได้รับการสนับสนุนจาก สกว. ทำให้ได้แนวทางการสร้างเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนด้วย

(2) ทักษะ / ประสบการณ์ใหม่

การเข้าร่วมงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ทำให้นักวิจัยๆ ได้มีทักษะและประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเทคนิคที่ใช้ซึ่งได้แก่ การจัดเวทีประชาคม การจัดทำยุทธศาสตร์ สื่อต่างๆ ที่ทางทีมประสานงานกลางได้พัฒนาและมอบให้แก่ทีมนักวิจัย เป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาและสร้างความเข้าใจเพื่อนำไปปรับใช้ต่อไป

นอกจากนี้การทำงานเป็นทีม ทำให้ได้รับทักษะ ข้อคิดและประสบการณ์ใหม่ในการก่อตั้งทีมวิจัย การปรับแผน และ ฯลฯ

6.2 อภิปราย

จากกระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่าย มีข้อสังเกตจากประสบการณ์ ที่ควรแก่การอภิปราย ดังนี้

- 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2) เครือข่ายสหกรณ์
- 3) เครือข่ายองค์กรเอกชน
- 4) เครือข่ายองค์กรชุมชน

1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีความยืดหยุ่นในกระบวนการดำเนินการสูง ต้องอาศัยเทคนิค หรือ “ลีลา” ในการดำเนินการพอสมควร ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของทีมวิจัย

โดยหลักการแล้ว การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัยอยู่ 3 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการ นักพัฒนา และชุมชน (ประชาชนในท้องถิ่น) ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มต้องร่วมกันกำหนดประเด็น (ปัญหา) วิธีการศึกษา รวมทั้งการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการเพื่อให้เกิดการกระทำ (Action) เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนา

การกำหนดทีมวิจัยซึ่งแก่นักวิชาการและนักพัฒนา ที่เป็นบุคคลภายนอก “ชุมชน” เป็นสิ่งที่หัวหน้าโครงการควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก นักวิชาการจะต้องเป็นผู้รู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยและเนื้อหาทางวิชาการ (สทกรรม) ส่วนนักพัฒนาจะต้องเป็นผู้ที่คอยช่วยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการที่จะนำชุมชนเข้าร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากกระบวนการดังกล่าว ดังนั้นบทบาทของคนนอกชุมชน คือการช่วยเกื้อกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนา

การสรรหามูลบุคคลเข้าร่วมทีมวิจัยควรพิจารณาผู้ที่มีคุณสมบัติดังนี้

- (1) ผู้วิจัยแต่ละคน ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งระเบียบวิธีการวิจัย
- (2) ควรหาบุคคลในทีมที่มีทักษะในการเป็นวิทยากรกระบวนการ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในเวที
- (3) บุคคลในทีมวิจัยฯ ควรเป็นบุคคลในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ และมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องที่วิจัยฯ

เมื่อกำหนดทีมวิจัยได้แล้ว ควรมีการเตรียมทีมวิจัย โดย

- (1) เปิดโอกาสให้ทีมวิจัยได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการงานวิจัย
- (2) ชักซ้อมความเข้าใจและสร้างข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน อาทิ การติดต่อสื่อสารขอข่ายภาระกิจ กรอบแนวคิด แนวทางการดำเนินงาน และปฏิทินการปฏิบัติงาน
- (3) สร้างความรู้จัก ความคุ้นเคยและความไว้วางใจในระหว่างบุคคลในทีมวิจัย
- (4) ทำให้นักวิจัยได้เห็นคุณค่าของงานวิจัยฯ

2. สัมพันธภาพและการสื่อสาร

การทำงานของทีมวิจัย ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีลักษณะหลากหลาย อาจมีความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน หรือมีความคาดหวังที่ต่างกัน จำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ หัวหน้าที่มวิจัยฯ อาจใช้แนวทางดังต่อไปนี้

- (1) ใช้ศิลปะ มุ่งคนควบคู่กับมุ่งงาน เช่น ดูแลผู้ร่วมงาน พุดคุย
- (2) สร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ และจัดระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ
- (3) ได้เปิดใจกว้างและคิดอย่างสร้างสรรค์
- (4) ต้องไม่มีกำแพงขวางกั้นระหว่างหน่วยงาน กล่าวคือ ไม่ยึดถือว่าตนเองมาจากหน่วยงานใด
- (5) กระตุ้นให้มีการแสดงความคิดเห็นและการเรียนรู้ ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- (6) เน้นการทำงานเป็นทีม

3. การดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินงานควรใช้แผนปฏิบัติงานเป็นเครื่องมือในการทำงานร่วมกัน แต่จะต้องไม่ติดกรอบจนเกินไป ต้องมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะเมื่อเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างการดำเนินงาน ในกรณีของจังหวัดอุดรดิตถ์ จากแนวทางที่กำหนดไว้เดิมว่าหลังจากการเปิดตัวโครงการโดยการชี้แจงให้แก่นำองค์กรต่าง ๆ เข้าใจถึงที่มา แนวคิดของโครงการ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงาน ซึ่งได้จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกอำเภอแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมเวทีเลือกตัวแทนของแต่ละอำเภอเพื่อจัดทำวิสัยทัศน์ และจัดทำแนวทางการสร้างเครือข่าย (ระดับจังหวัด) จากนั้นจึงให้ตัวแทนกลับไปสร้างเครือข่ายในระดับอำเภอ ตามกรอบที่ได้จัดทำร่วมกันไว้ แต่เนื่องจากระยะเวลากระชั้นชิดมาก จึงจำเป็นต้องปรับแผน โดยกำหนดให้มีทีมวิจัยพื้นที่ เพื่อร่วมกับชุมชนจัดทำเครือข่าย ซึ่งทีมวิจัยในพื้นที่มีความเข้าใจในประเด็นและทุนทางสังคมอยู่บ้างแล้ว ตลอดจนสามารถใช้เวลาในพื้นที่ได้มากกว่าทีมวิจัยกลาง การปรับแผนดังกล่าว จึงทำให้เกิดเครือข่ายตามเงื่อนไขของเวลาดังที่เป็นอยู่

นอกจากนั้นควรให้ความสำคัญกับการบันทึกข้อมูล และการเก็บเอกสารอย่างมีระบบเพราะนักพัฒนาชุมชนที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัย ยังมีทักษะด้านนี้น้อย

สิ่งที่จำเป็นอีกประการหนึ่ง คือการเชื่อมโยงโครงการวิจัยกับโครงสร้างการบริหารของจังหวัดและของแต่ละหน่วยงาน กล่าวคือ ต้องประสานงานกับหน่วยงานรวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารว่าได้ดำเนินการ ไปถึงไหนแล้ว และสามารถเชื่อมโยงกับการดำเนินงานที่หน่วยงานทำอยู่ได้อย่างไร

2) เครือข่ายสหกรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับการประสานความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ ตามหลักสหกรณ์สากลข้อที่ 6 ซึ่งได้บัญญัติไว้ว่า “สหกรณ์ต้องให้ความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ด้วยกัน” ทำให้มีการดำเนินการเชื่อมโยงธุรกิจสหกรณ์ในประเทศไทย ประมาณปี พ.ศ. 2547 – 2548 เป็นต้นมา แต่ส่วนใหญ่สหกรณ์แต่ละประเภทต่างฝ่ายต่างทำธุรกิจของตนเองอยู่ ไม่มีความร่วมมือระหว่างสหกรณ์เท่าที่อย่างใดก็ตามในบางพื้นที่ได้มีการเชื่อมโยงกันของสหกรณ์บ้าง อย่างเช่น จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

แนวทางการบูรณาการหรือต่อยอดจากการเชื่อมโยงที่มีอยู่แล้ว เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการจัดการของสหกรณ์ที่จะให้ประสานธุรกิจระหว่างสมาชิกสหกรณ์ด้วยกันและระหว่างสหกรณ์กับภาคเอกชนให้สูงขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่ การสร้างเครือข่ายกระบวนการเรียนรู้ของสหกรณ์ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของสหกรณ์ที่จะช่วยกันพัฒนาตนเอง ซึ่งจะดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากสหกรณ์ที่มีความสามารถในการจัดการธุรกิจให้สหกรณ์อื่นที่ด้อยความสามารถกว่า นอกจากนั้นอาจสนับสนุนให้มีการดูงานสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จ และการสัมมนาผู้นำสหกรณ์ กระบวนการเรียนรู้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จึงต้องใช้เวลาและใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้เกิดการตระหนักหรือสำนึกใหม่ การเรียนรู้นี้จะทำให้คนได้สืบค้นหาศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง ค้นพบ “ทุน” ที่แท้จริงที่ยังคงเหลืออยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทุนทรัพยากร ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ทุนสถาบัน หรือทุนทางวัฒนธรรม

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างสหกรณ์กับภาคเอกชน โดยการจัดให้กลุ่มสหกรณ์และภาคเอกชนที่มีศักยภาพที่จะร่วมมือกันได้มาพบกัน ร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาช่องทางประสานธุรกิจร่วมกัน สร้างแนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ร่วมกันที่เกิดจากความร่วมมือระหว่างสหกรณ์กับเอกชนและปรับปรุงกฎ ระเบียบ ให้เอื้ออำนวยต่อการร่วมมือระหว่างสหกรณ์กับเอกชน แนวทางนี้อาจเป็นอีกหนึ่งทางเลือก หรือเพิ่มทางเลือกให้แก่สหกรณ์ในการขยายธุรกิจให้กว้างขวางและเข้มแข็งยิ่งขึ้น

3) เครือข่ายองค์กรเอกชน

แม้ว่าเครือข่ายองค์กรเมืองงามต้องประสบภัยพิบัติเนื่องมาจากอุทกภัยที่ถาโถมใส่อำเภอลับแล จ.อุตรดิตถ์ในวันที่ 22 พฤษภาคม 2549 ทำให้กิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ว่า จะทดลองให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมตามเส้นทางที่เครือข่ายได้จัดทำขึ้นต้องหยุดชะงักลง และเป็นที่คาดกันว่าเครือข่ายองค์กรเมืองงามจะต้องปิดฉากหรือยุติลง แต่หลังจากการเข้าไปเยี่ยมเยือนปลอบขวัญและให้กำลังใจของทีมวิจัย กลับพบว่าเครือข่ายฯ ยังคงดำรงอยู่ โดยการพลิกวิกฤตเป็นโอกาสและยังคงมีกิจกรรมต่อเนื่อง ดังเช่น มีโครงการปรับเส้นทางทางท่องเที่ยวเดิมท่องเที่ยวชมวิวดูตรดิตถ์ สายผามอบ-บ่อแก้ว มีโครงการการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “เครือข่ายองค์กรเอกชนเพื่อการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย” และโครงการ “การเพิ่มศักยภาพเครือข่ายองค์กรเอกชน เพื่อการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย” และข้อความต่อไปนี้เป็นส่วนหนึ่งของการติดต่อสื่อสารที่มีต่อกันอย่างไม่ขาดตอน และสะท้อนภาพของพลังเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

“...การเป็นเครือข่ายทำให้เราวางแผนแก้ไขปัญหากันต่อไป กิจกรรมมีหลากหลายแต่ยังไม่สามารถลงมือปฏิบัติได้เพราะสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เอื้ออำนวยเพราะภัยธรรมชาติยังมีอยู่และการเยียวยาความเสียหายดำเนินไปอย่างช้า แต่ทุกคนพร้อมที่จะกลับมาสู่แผนเดิม คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายหลังที่ทุกอย่างได้รับการฟื้นฟูจากหลายภาคส่วนทั้งรัฐและเอกชน แต่ขณะนี้สิ่งที่เครือข่ายสามารถดำเนินการได้นั้นคือ การวางแผนจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ในเรื่องที่กำลังประสบปัญหาอยู่ คือภัยพิบัติจากฝน โคลนถล่ม ซึ่งจะจัดการอบรมโดยการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดอุตรดิตถ์ กลุ่มพันธมิตรและองค์กรเอกชนในจังหวัดอุตรดิตถ์พลิกปัญหาที่ทุกคนประสบอยู่และสับสนมาเป็นการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มพันธมิตรอย่างที่คุณคนไม่เคยคิดจะอบรมหาความรู้เรื่องเหล่านี้ก่อน จึงถือได้ว่ากรอบเชิงปฏิบัติการเป็นกิจกรรมแรกของพันธมิตรและหลังจากนั้นเราจะดำเนินการตามแผนเดิม ซึ่งเราจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกิจกรรมบางอย่างให้เหมาะสมต่อไป การท่องเที่ยวเส้นทางสาย ผามอบ – บ่อแก้ว ในตอนแรกถนนไม่ดี ประชานชมรมชาวสวนลับแล และประชนศูนย์เกษตรเชิงนิเวศเป็นผู้ที่มาบุกเบิกและเข้าไปพัฒนาเส้นทางโดยหวังให้เป็นเส้นทางลำเลียงผลไม้ออกจากสวนและยังเป็นผลพลอยได้เพื่อการท่องเที่ยวถึงจุดชมวิวดูตรดิตถ์อีกด้วย แต่ชาวสวนนักพัฒนาถูกตำรวจจับดำเนินคดี ถูกกล่าวหาว่าบุกรุกพื้นที่ แต่หลังภัยพิบัติโคลนถล่ม ถนนได้ถูกสร้างและซ่อมแซมปรับปรุงใหม่จนเสร็จแล้วด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงทราบว่าชาวสวนต้องการมีรายได้จากการนำผลไม้ออกจากสวนเพื่อจำหน่ายและอาจมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไปอีกในอนาคต ชาวสวนต้องการให้ผู้มาเยือนได้เห็นวิถีชีวิตการเก็บ ผลไม้ตามแบบปัญญาท้องถิ่นที่กระทำกันมานานหลายชั่วชีวิต ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่ชาวสวนต้องการมากที่สุด เพื่อฟื้นฟูจากภัยพิบัติและฝนร้าย ดังนั้นทหารช่างได้ดำเนินการสร้างถนนเสร็จสิ้นแล้ว พร้อมที่จะให้ผู้มาเยือนได้มาสัมผัสสวนป่าภายหลังวิกฤต และเป็นเส้นทางสามารถใช้ลำเลียงผลไม้ได้ดังเช่นเคย...”¹

¹ จดหมายรายงานผลของประธานศูนย์ประสานงานองค์กรเอกชนจังหวัดอุตรดิตถ์ ลงวันที่ 12 กันยายน 2549

การดำรงอยู่ของเครือข่าย

การที่เครือข่าย “อุตรดิตถ์เมืองงาม” ยังดำรงอยู่แม้ว่าจะเกิดภาวะวิกฤตแสดงถึงความสำเร็จของการเสริมสร้าง/พัฒนาเครือข่ายได้ในระดับหนึ่ง เพราะเป็นการก้าวข้ามขั้นตอนการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายและการขยายเครือข่ายจึงควรแก่การวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ทำให้เครือข่ายประสบผลดังที่เป็นอยู่

1. วัตถุประสงค์ของเครือข่ายฯ

หลังจากแกนนำกลุ่ม/องค์กรเอกชน ได้มาร่วมประชุมและตกลงใจที่จะรวมกันเป็นเครือข่าย รวมทั้งมีการตั้งคณะกรรมการบริหารเครือข่ายและกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน 8 ข้อ คือ

- ก. การท่องเที่ยว
- ข. ศิลปวัฒนธรรม
- ค. ภูมิปัญญาชาวบ้าน
- ง. อาชีพ รายได้
- จ. ประชาสัมพันธ์
- ฉ. ความสัมพันธ์เครือข่าย
- ช. ยุทธศาสตร์จังหวัด
- ซ. ไม่เกี่ยวกับการเมือง

วัตถุประสงค์ดังกล่าวชัดเจนจนสามารถสร้างความเข้าใจ ให้ตรงกัน ได้ระหว่างมวลสมาชิกรวมไปถึงการเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองได้

การกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างกว้างครอบคลุมทุกด้านดังกล่าว เมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันเกิดขึ้น สมาชิกสามารถใช้เครือข่ายปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ดังเช่นมีการปรับเป้าหมายของกลุ่มภาคีพันธมิตรที่มุ่งจะมาเที่ยวชมเมืองลับแล เป็นการมาเยี่ยมปลอบใจและให้โอกาสเป็นต้น ขณะเดียวกันเครือข่ายได้ปรับโครงการเพื่อเสริมพลังเครือข่าย ดังเช่น โครงการที่กล่าวไว้ข้างต้นด้วย

2. สัมพันธภาพและการจัดการ

สมาชิกเครือข่ายมีอิสระทางความคิด ทั้งนี้เพราะมีการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เห็นทางเลือกอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากที่ตนคิดเห็นตามประสบการณ์ที่จำกัดของแต่ละบุคคล เมื่อได้มีการปฏิสัมพันธ์กัน ได้มีโอกาสวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ร่วมกันอย่างป็นระบบ (มีข้อมูลเป็นฐาน) อย่างเป็นทางการเป็นผล ทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นผลหลอมรวมของทุกความคิด และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยรวม

การทำงานเครือข่ายซึ่งเน้นการประสานงานในแนวราบ ไม่เน้นการสั่งการ สมาชิกเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ มีความจริงใจในการทำงานร่วมกันโดยเหตุประโยชน์ร่วมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ร่วมกัน รวมทั้งมีความยืดหยุ่นในการจัดการ ทำให้เครือข่ายสามารถปรับกิจกรรมให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

จึงไม่น่าแปลกใจที่แม้ว่าสมาชิกเครือข่ายแต่ละคนต่างก็ประสบชะตากรรมเดียวกัน สมาชิกได้อาศัยเครือข่ายเป็นที่ระบายความเศร้าโศก โดยมีเพื่อนสมาชิกด้วยกันคอยปลอบประโลมด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน แม้ว่าจะไม่สามารถช่วยเหลือกันได้ในทางวัตถุสิ่งของได้ แต่ทางจิตใจยังสื่อถึงกันได้เสมอ

นอกจากนี้สมาชิกยังมีน้ำใจเสียสละ นอกจากได้สละเวลา เงินทองมาเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมและจัดเวทีแล้วพวกเขายังได้เสียสละความรู้สึกร่วมตัว เพื่อเครือข่ายดังปรากฏการเข้าร่วมประชุมทั้งที่สถานะทางจิตใจยังไม่ดี ซึ่งสามารถสังเกตได้จากบรรยากาศที่เศร้าในการประชุมและพบว่าสมาชิกมีอาการเหม่อลอยอย่างเห็นได้ชัด

3. แหล่งทรัพยากร/ศักยภาพ

การที่เครือข่ายสามารถแสวงหาและดึงศักยภาพ/ทรัพยากรที่มีอยู่ภายใต้เครือข่ายมาใช้แทนที่จะมุ่งรอคอยผู้รู้หรือพึ่งพาทรัพยากรภายนอก ทำให้เครือข่ายสามารถดำรงอยู่ได้เพราะมุ่งพึ่งตนเอง ก่อนที่จะนึกถึงการช่วยเหลือจากภายนอก

การประชุมหรือในการจัดเวทีประชามแต่ละครั้ง ไม่มีค่าตอบแทนหรือค่ารถ ให้พวกเขาต้องสละเวลาอันมีค่า เดินทางมาเข้าร่วมประชุม มีหน้าซ้ำอาจต้องจ่ายค่าอาหารกลางวัน อาหารว่างที่ต่างก็นำมาอีก แสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของสมาชิกอย่างแท้จริง เพราะจำนวนครั้งของการจัดเวทีสำหรับเครือข่ายนี้มีมากกว่าเครือข่ายอื่นกว่าเท่าตัว คือ จัดถึง 6 ครั้ง

นอกจากนี้สมาชิกเครือข่ายยังใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรมาใช้ร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถนำทรัพยากรของตนเองมาใช้ มาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนร่วมกันกับสมาชิกอื่น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องใช้ เครื่องมือหรือสถานที่ในการจัดการประชุม การดำเนินงาน รวมทั้งการนำผลิตผลของกิจกรรมกลุ่มมาเผยแพร่และจำหน่ายด้วย ตัวอย่างเช่น มีการตั้งของว่างและอาหารจากชมรมร้านอาหาร สั่งซื้อผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นในการประชุมจากกลุ่มแม่บ้าน หรือสั่งตัดเย็บเสื้อพอร์มสำหรับกรรมการเครือข่ายจากกลุ่มเย็บผ้า เป็นต้น

4. การเรียนรู้และนวัตกรรม

จากการที่สมาชิกหรือองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสงเคราะห์ อนุเคราะห์เป็นหลัก วิธีการทำงาน/กิจกรรม เดิมเป็นการมุ่งเพื่อให้ และต้องดำเนินการอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากการประชุมครั้งแรก ปรากฏผลการตั้งคณะกรรมการ กำหนดหน้าที่ กำหนดกิจกรรมไว้เรียบร้อยว่าจะทำอะไรเมื่อไหร่ เช่น เปิดตัวกับสาธารณะโดยขอเข้าพบกับผู้ว่าราชการจังหวัด แต่หลังจากที่นักวิจัยได้ชี้แจงถึงกระบวนการทำงาน ที่มุ่งเน้นกระบวนการ คือ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน การดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต้องมีข้อมูลมาสนับสนุน มีผลงานเชิงประจักษ์ ที่ประชุมรับฟังและปรับเปลี่ยนกำหนดการที่กำหนดขึ้นอย่างเร่งรีบนั้น แสดงให้เห็นถึงการเปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของ

สมาชิก สมาชิกเกิดการเรียนรู้ขึ้นในตนเองอันเป็นผลจากการมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม หรือในรูปของกิจกรรมซึ่งอาจพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งถึงการเป็นนวัตกรรมต้นแบบให้กับผู้อื่นต่อไป

4) เครือข่ายองค์กรชุมชน

ความยากจนเป็นปัญหาที่รัฐบาลเกือบทุกยุคทุกสมัยได้ให้ความสำคัญ และกำหนดเป็นนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐต่างก็นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการในระดับมหภาคและเน้นทางด้านเศรษฐกิจหรือรายได้เป็นหลัก

การแก้ปัญหาคความยากจน ไม่จำเป็นต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐเพียงฝ่ายเดียว ทุกคนสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้คนจนได้มีส่วนร่วมและเสริมสร้างศักยภาพของการพึ่งพาตนเอง อันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

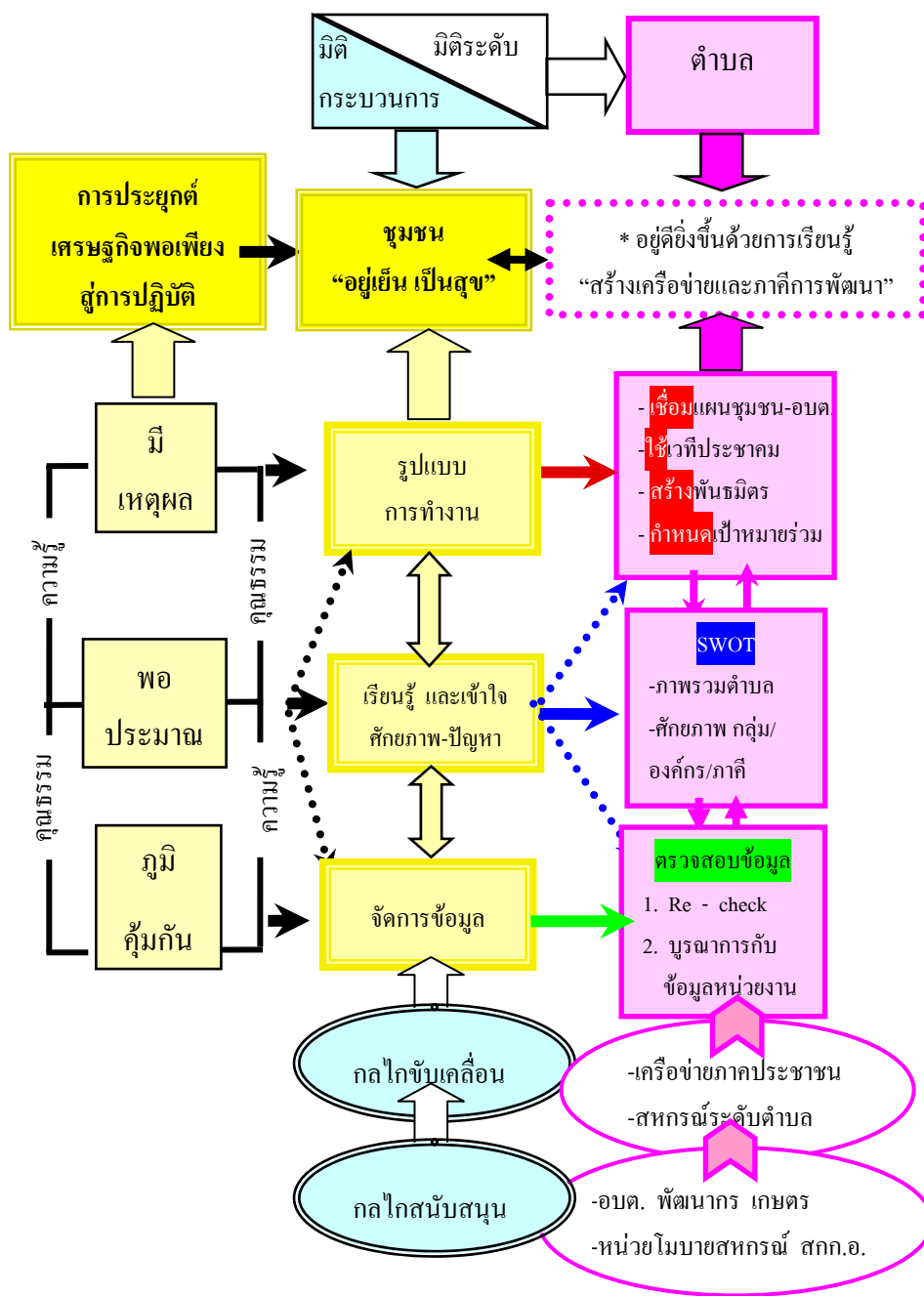
การแก้ปัญหาคความยากจนควรครอบคลุมมิติต่างๆทั้งมิติทางด้านรายได้ มิติทางด้านมิใช่รายได้ รวมทั้งมิติความเข้มแข็ง/การมีส่วนร่วมของชุมชน มิติทางด้านรายได้ ได้แก่ รายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน มิติทางด้านมิใช่รายได้คือ การได้รับความช่วยเหลือ ฝึกอบรม มีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสาร มีความสามารถในการหาอาหารเพียงพอโดยมีต้องซื้อ ได้รับความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนมิติด้านความเข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของชุมชน คือการมีส่วนร่วมในการจัดเวทีประชาคม มีส่วนจัดทำแผน (ชุมชน) ชุมชนมีแผน/โครงการที่ได้รับการสนับสนุน และประชาชนมีทัศนคติที่ดีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กัน

เครือข่ายบ้านฝ่ายได้พัฒนา/เสริมสร้างขึ้น โดยมีแนวคิดหรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน กล่าวคือ ได้นำหลักการทางสายกลาง ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้อันได้ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และเงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต สติปัญญา ขยัน อดทน แบ่งปัน) มาเป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การดำเนินการหรือนำไปสู่ชีวิต/เศรษฐกิจ/สังคม และสิ่งแวดล้อมที่สมดุล มั่นคง ยั่งยืน อันเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนนั่นเอง

หน่วยในการดำเนินการ คือ ครอบครัวและองค์กรชุมชน โดยผ่านกระบวนการ คือ

- (1) การจัดการข้อมูล
- (2) การเรียนรู้และเข้าใจศักยภาพและปัญหา
- (3) การมีรูปแบบการดำเนินการ

ซึ่งมีเครือข่ายภาคประชาชน ระดับตำบลเป็นกลไกขับเคลื่อน โดยนำประเด็นการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นประเด็นหลักในการแก้ปัญหาคความยากจน และมีกลไกสนับสนุนคือ องค์กรบริหารส่วนตำบล พัฒนาชุมชน (พัฒนากร) สำนักงานส่งเสริมการเกษตร (เจ้าหน้าที่เกษตร) หน่วยนโยบายสหกรณ์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

ภาพที่ 9 กระบวนการสร้าง/พัฒนาเครือข่าย เพื่อแก้ปัญหาคความยากจนอย่างยั่งยืน

(1) การพัฒนา/การสร้างเครือข่าย

การพัฒนา/การสร้างเครือข่ายเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เริ่มต้นด้วยนักวิชาการ นักพัฒนาซึ่งเป็นนักวิจัยในพื้นที่ ได้ร่วมกับชุมชน (องค์กรชุมชน) ค้นหาปัญหา และหาแนวทางการแก้ปัญหา ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยมีนักวิจัยในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยง เป็นผู้สนับสนุนหรือเป็นวิทยากรกระบวนการ

วิธีการ/ขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของกลุ่ม/องค์กรต่างๆและจากนักวิจัยในพื้นที่ โดย

- (1) ผู้แทนองค์กรชุมชน คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทอผ้า กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มมะขามหวาน กลุ่มเกษตรกรชาวนา กลุ่มสตรี และกลุ่มสหกรณ์ ได้มาร่วมประชุมกัน โดยการประสานงานและจัดเวทีของนักวิจัยในพื้นที่ เพื่อให้กลุ่มได้มีโอกาสมาพบปะรู้จัก และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงกิจกรรมกลุ่ม จุดเด่น และปัญหาของกลุ่ม
- (2) วิทยากรกระบวนการได้สอดแทรกแนวคิดของความสำเร็จและความจำเป็นของการมีเครือข่ายรวมทั้งเสนอแนวทางการสร้างเครือข่าย จากนั้นจึงให้ตัวแทนหรือแกนนำกลุ่มขีดเส้นความสัมพันธ์ (เครือข่าย) ระหว่างกลุ่ม/องค์กร ตามกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร
- (3) กำหนดประเด็นที่กลุ่ม/องค์กรสามารถดำเนินการร่วมกันในการแก้ปัญหา คือ การจัดทำบัญชีรับจ่าย/ครัวเรือน เพื่อแก้ปัญหาค่าความยากจน

ขั้นตอนที่ 2 การเสริมสร้างการเชื่อมโยงเครือข่าย โดย

- (1) จัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายและกำหนดบทบาทหน้าที่ พร้อมทั้งกำหนดให้มีการ
- (2) จัดเวทีในการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และติดตามงาน เดือนละ 2 ครั้ง หน้าที่ที่สำคัญคือ การประสานงานและจัดทำเวที การดำเนินงานและติดตามผล
- (3) มอบหมายให้ผู้แทน/แกนนำเครือข่ายนำผลการประชุมไปชี้แจงประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในกลุ่มได้รับทราบและนำไปปฏิบัติ ตลอดจนหาแนวร่วม หรือประสานงานกับองค์กร/หน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 การขยายเครือข่าย

- (1) เพิ่มกิจกรรมในการหาทางออกของการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นผลจากการจัดทำบัญชีรับจ่ายครัวเรือน ที่ทำให้ทราบถึงสาเหตุของความยากจนอันเป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหาความยากจนจากข้อมูลเชิงประจักษ์ กิจกรรมที่เพิ่มได้แก่
 - การลดรายจ่าย
 - การเพิ่มรายได้
 - การลดต้นทุน
- (2) ดำเนินการตามกิจกรรมที่กำหนดในเวที และเชื่อมโยงกับกลุ่ม/องค์กรที่ได้ดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอยู่แล้ว
- (3) จัดตั้งคณะกรรมการจำนวน 27 คน (ครอบคลุมทุกกิจกรรม) กำหนดให้มีการประชุมกัน 2 ครั้ง/เดือน
- (4) ติดตามผล

(2) ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

1. ใช้กระบวนการกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมเรียนรู้ ด้วยความตั้งใจจริง และขยายแนวคิดการดำเนินการในรูปเครือข่าย
2. ใช้การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ ลดต้นทุนและจัดการทรัพย์สินตำบล
3. เน้นการพึ่งพากันเองภายในชุมชน
4. สร้างให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

(3) กิจกรรมที่นำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน

กิจกรรมที่สำคัญในการนำไปสู่การแก้ปัญหาความยากจน (Best Practices) ให้ทุกครัวเรือนใช้เป็นแนวทาง คือ

1. แนวทางลดรายจ่าย
 - 1.1 ประหยัด
 - 1.2 การทำเกษตรในครัวเรือน
 - 1.3 ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
 - 1.4 การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
 - 1.5 หามาหารเองจากธรรมชาติ
 - 1.6 ทำปุ๋ยใช้เอง

2. แนวทางการเพิ่มรายได้
 - 2.1 ประหยัด
 - 2.2 หาอาชีพเสริม
 - 2.3 ทำการเกษตรในครัวเรือน
 - 2.4 เลี้ยงสัตว์
 - 2.5 ใช้สารสกัดจากธรรมชาติ
 - 2.6 วางแผนในการทำงาน
3. แนวทางการลดต้นทุน
 - 3.1 เพาะเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง
 - 3.2 ทำเองแทนการจ้างแรงงาน
 - 3.3 ใช้สารสกัดจากธรรมชาติ
 - 3.4 ศึกษาแหล่งเกษตรตัวเอง
 - 3.5 ปลูกพืชให้เหมาะสมกับดิน
 - 3.6 ปลูกพืชที่ตลาดต้องการ
4. แนวทางจัดการทรัพย์สินตำบลบ้านฝาย
 - 4.1 ปลูกพืชเพิ่ม
 - 4.2 สร้างงานที่มีคุณภาพ
 - 4.3 แปรรูปผลผลิต
 - 4.4 จัดกลุ่มผลิตสินค้าขาย
 - 4.5 พัฒนาฝีมือในการทำงาน
 - 4.6 เก็บผลผลิตทางการเกษตรไว้ในชุมชน

6.3 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเครือข่าย

เงื่อนไขความสำเร็จของการสร้างเครือข่าย คือ (1) วัตถุประสงค์ของเครือข่ายชัดเจน กรรมการและสมาชิกของกลุ่ม/องค์กร มีความเข้าใจในลักษณะและแนวทางการสร้างเครือข่าย (2) มีการจัดตั้งองค์การบริหารเครือข่าย และจัดระบบการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (3) จัดระบบประสานงานซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่าย (4) มีการจัดระบบติดตามและการประเมินผลงาน ดังนั้น การ/พัฒนาเครือข่ายจึงควรพิจารณาถึง

กฎ ระเบียบหรือหลักเกณฑ์การปฏิบัติต่าง ๆ ควรให้มีความคล่องตัว และรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก และกับชุมชนทั้งภายในและภายนอก ผู้ทำงานเครือข่ายต้องเปิดใจให้

กว้าง ขอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างและหลากหลาย จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างแรงจูงใจให้แก่สมาชิก และการจัดระบบประเมินและติดตามงาน ควรขยายเวลาเพื่อที่เครือข่ายได้พัฒนาครบตามรูปแบบ และหนุนเสริมทั้งด้านงบประมาณและวิชาการ

2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารของทีมประสานงานกลาง

(1) การกำหนดทีมวิจัยในแต่ละจังหวัด ควรให้ความสำคัญต่อทีมที่เสนอตัวเข้าร่วมโครงการเป็นอันดับแรก จากการปฏิบัติ ทีมประสานงานกลางได้ใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการเสนอให้ทีมวิจัยชุดเดิม (โครงการนำร่อง 9 จังหวัด) แผนแพร์และชักชวนผู้ที่ตนรู้จักและอยู่ในแวดวงของสหกรณ์หรือสถาบันการเงินเสนอตัวและระบุจังหวัดที่จะศึกษา การเสนอตัวอาจเสนอเป็นทีมวิจัย หรือเฉพาะตัว (ปัจเจก) ซึ่งหลังจากทราบผลว่าได้รับมอบหมายให้เป็นนักวิจัยประจำจังหวัดหนึ่งแล้ว จึงค่อยจัดทีมวิจัย การปฏิบัติดังกล่าว หากทีมที่เสนอตัวได้รับการคัดเลือกให้ทำวิจัย ปัญหาคงจะมีน้อยกว่าผู้ที่เสนอตัวแบบปัจเจกบุคคล เพราะการจัดทีมวิจัย คงหลีกเลี่ยงการแต่งตั้งนักวิจัยในทีมที่เสนอตัวเดิมได้ยาก เนื่องจากเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินอยู่แล้ว การจัดตั้งทีมวิจัยที่มีนักวิจัยที่เสนอตัวเดิมบางคนและมีนักวิจัยอื่นร่วมด้วย อาจก่อให้เกิดความสงสัย (กังขา) และส่งผลต่อบรรยากาศและความร่วมมือในการทำงาน

(2) แผนการดำเนินงานของทีมประสานงานกลาง รวมทั้งรูปแบบการนำเสนอ (รายงาน) ควรให้เด่นชัดและแจ้งให้นักวิจัยทราบตั้งเนิ่นๆ เพราะหากมีการกำหนดรูปแบบการนำเสนอผลงาน (รายงานความก้าวหน้า และรายงานการวิจัย) ในระยะกระชั้นชิด ทีมวิจัยอาจมีข้อมูลไม่ครบตามแบบฟอร์มที่กำหนด นอกจากนี้การกำหนดรูปแบบการนำเสนอยังทำให้ทีมวิจัยไม่มีอิสระที่จะออกแบบรายงานการวิจัยเอง ซึ่งเป็นการปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของนักวิจัย อย่างไรก็ตามเป็นที่เข้าใจว่าทางทีมประสานงานกลางจำเป็นต้องให้เสนอตามแบบฟอร์มที่กำหนด เพื่อง่ายต่อการสังเคราะห์ในภาพรวม

(3) การเข้าพื้นที่เพื่อให้คำปรึกษาของผู้เชี่ยวชาญประจำโครงการ ยังไม่ทั่วถึงเท่าที่เป็นอยู่การเข้าพื้นที่ของผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดอุดรดิตถ์ไม่เคยมีผู้ใดเข้าพื้นที่เพื่อให้คำแนะนำและชี้แนะ (แต่มีการเข้าพื้นที่สำหรับโครงการของ สกว. ซึ่งเป็นคนละโครงการ)

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- (1) ควรมีการศึกษาติดตามและประเมินผล
- (2) ควรมีการศึกษาต่อยอดจากที่ได้ดำเนินการ โดยนักวิจัยชุดเดิม
- (3) ควรมีการขยายผลให้มีการวิจัยครบทุกจังหวัด

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. 2549. คู่มือชุดปฏิบัติการแก้จนแบบเข้าถึงทุกครัวเรือน. กทม. : ห้างหุ้นส่วน
จำกัด บางกอกน้อย
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) Amazing Uttaradit แผ่นพับประชาสัมพันธ์จังหวัดอุตรดิตถ์
โกศล อนุสิม. “พันธมิตร”. กรุงเทพฯธุรกิจ. ฉบับประจำวันวันที่ 26 พฤษภาคม 2549
- คณะกรรมการพัฒนาสหกรณ์แห่งชาติ. 2546. แผนพัฒนาสหกรณ์ พ.ศ. 2546 – 2549 . ฝ่ายเผยแพร่และ
ประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. มปป. การปลูกฝังจิตวิญญาณสหกรณ์.(เอกสาร โรเนียว)
- . 2548. กรอบแนวคิดการเชื่อมโยงเครือข่ายคุณค่าเพื่อการแก้ปัญหาความยากจน.
นนทบุรี. บริษัทฟอร์แฟลคการพิมพ์และการออกแบบจำกัด
- . มปป. เครือข่ายคุณค่ากับการพัฒนาขบวนการสหกรณ์. (เอกสาร โรเนียว)
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาทและคณะ. 2549. แนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม / องค์กรภาคประชาชนในพื้นที่
จังหวัด. กทม : ห้างหุ้นส่วนจำกัดจิโนดิไซน์
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540. องค์กรชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา
สังคม.
- สนธยา พลศรี. 2548. เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. (เอกสาร โรเนียวเย็บเล่ม)
- สิทธิชัย ประพุทธนิตินิสาร. 2545. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและการปฏิบัติ.
เชียงใหม่ : วนิดาเพรส
- สีลาภรณ์ บัวสาย. 2547. พลังท้องถิ่น บทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน. กทม : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. เครือข่าย. โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อประชาชน. กทม. :
เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2538. เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน.
เอกสารประกอบการประชุมระดับชาติ เรื่องที่ศึกษาชุมชน ณ สถาบันพัฒนาการสาธารณสุข
อาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล วันที่ 30 มีนาคม – 1 เมษายน 2538
- สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. 2547. ความเป็นเครือข่ายองค์กรชุมชนกับ ศอช. . กทม. : บีที
เอส เพรส จำกัด.

ภาคผนวก ก
รายชื่อทีมวิจัย

รายชื่อทีมวิจัยโครงการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์

1. นางสาวจรรุวรรณ นันทพงษ์	ที่ปรึกษาโครงการ
2. นายมนตรี จันทร์เทศ	ที่ปรึกษาโครงการ
3. รศ.ดร.เสาวคนธ์ สุดสวัสดิ์	หัวหน้าโครงการ
4. นางสาวสุมนา สุตริภัก	นักวิจัย
5. นางสาวยาใจ ไวยพยาบาล	นักวิจัย
6. นายประยุทธ์ สุดชัยรัตน์	นักวิจัย
7. นายสมศักดิ์ ปานดอนไพร	นักวิจัย
8. นางสุพิชา แวนแก้ว	ผู้ช่วยนักวิจัย
9. นางเยาวรัตน์ พันธุ์ทอง	ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่
10. นางสุรัสวดี ม่วงวงศ์	ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่
11. นายวิรัชศักดิ์ อาจทวีกุล	ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่
12. นางอนุตรา ทองหาร	ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่
13. นางประกายแก้ว รัตนนาคะ	ผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่
14. นางสาวคชาพร ปัญญาณะ	ผู้ช่วยนักวิจัยและผู้ประสานงานโครงการ

ภาคผนวก ข
ประมวลภาพกิจกรรม

ประมวณภาพกิจกรรมในโครงการวิจัยการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์

การจัดเวทีระดับอำเภอ

การประชุมทีมวิจัย

การจัดเวทีระดับจังหวัด

เครือข่ายสหกรณ์

เครือข่ายองค์กรชุมชน ต.บ้านฝาย

เครือข่ายอุดรดิตถ์เมืองงาม